

СРПСКА

СЛОБОДНЕ НОВИНЕ ● БРОЈ 121 ● 10. АПРИЛ 1995. ● ЦЕНА 4 ДИНАРА

ИТАЛИЈА 2200 ITL, ФРАНЦУСКА 6,30 FRF, ШВАЈЦАРСКА 4,8 CHF, АУСТРИЈА 30 ATS, СР НЕМАЧКА 5,90 DEM, ШВЕДСКА 25 SEK, БЕЛГИЈА 40 BEF, ХОЛАНДИЈА 4 HFL, ГРЧКА 500 GRD, НОРВЕШКА 25 NOK, ДАНСКА 25 DKK

СРБИ ИЗ САРАЈЕВА

ТРИ БОЈЕ: ЦРНО

СЛОБОДНЕ НОВИНЕ
ИЗДАЊЕ СЛОБОДНИХ
НОВИНАРА

ДИРЕКТОР: Даница
Драшковић

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ
УРЕДНИК: Богољуб Пејчић

УРЕДНИЦИ: Илија
Давидовић, Љиљана
Јорговановић-Булатовић,
Стево Батић

СТАЛНИ САРАДНИЦИ:
Александар Чотрић,
Александар Цветковић,
Александар Баљак,
Благица Стојановић,
Бранка Пламенац, Донка
Миханловић, Ђорђе
Вукоје (фото), Љиљана
Шоп, Милан Божић,
Миленко Михајловић,
Миленко Вучетић, Милош
Ђорђевић, Милован
Бркић, Никола Бурзан,
Ружица Ранитовић-Јовић,
Сандра Петрушић,
Владан Василијевић,
Војкан Ристић

ГРАФИЧКИ И ТЕХНИЧКИ
УРЕДНИК: Раде Марковић

СЕКРЕТАРИЈАТ РЕДАКЦИЈЕ:
Драгица Бугарски, Нада
Бошковић

АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ:
Вука Караџића бр. 8/1,
11000 Београд
Тел. 011/620-891,
628-242
Факс 620-968

КОМЕРЦИЈАЛНА И
ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ:
Бранкова 13-15,
11000 Београд, тел.
011/625-937, 624-598

ЖИРО-РАЧУН:
40801-603-4-27562
Стари град

РУКОПИСИ И ФОТОГРАФИЈЕ СЕ
НЕ ВРАЋАЈУ

ШТАМПА: ДТ „Борба“,
Косовска 26, Београд

Мишљењем Секретаријата за
информације Републике
Србије бр. 413-01 221/91-01
од 15. фебруара 1991.
одређена је стопе пореза од
3%

ИЗЛОГ

ДАНИЦА
ДРАШКОВИЋ:

ОТАЏБИНЦИ ТРЧЕ ПОСЛЕДЊИ КРУГ

Стр. 6—7.

ИНФЛАЦИОНО-ДЕ- ВАЛВАЦИОНИ УДАР

КАКО ПОТРОШИТИ ТУЂЕ

Стр. 12—14.

СРБИ ИЗ САРАЈЕВА

НЕ ЗАМЈЕР'ТЕ, МИ СМО БОСАНЦИ

Стр. 25—31.

ПОЛИЦИЈА

(НЕ)ОБУЧЕНИ ДА УБИЈУ

Стр. 38—39.

УТЕРИВАЧИ ДУГОВА

НЕКИ ФИНИ МОМЦИ

Стр. 40—42.

ДЕМОГРАФИЈА

УСКОРО СРБИ МАЊИНА У ВЛАСТИТОЈ ЗЕМЉИ

Стр. 36—37.

„СРПСКА РЕЧ“ РАЗГОВАРА СА:

СЛАВКОМ ПЕРОВИЋЕМ СЛАЂАНОМ ЂУРИЋ МИРОСЛАВОМ ПРОКОПИЈЕВИЋЕМ БОЈАНОМ ЛЕКИЋ ПЕЋОМ МИЛЕНКОВИЋЕМ

ИСПОД МИРЕ СТО ЂАВОЛА ВИРЕ И ЈЕДАН РАТНИ ЗЛОЧИНАЦ

Филип Младеновић

ПРЕТПЛАТА ЗА „СРПСКУ РЕЧ“

Претплату на „Српску реч“ можете извршити уплатом на жиро-рачун 40801-603-4-27562, Стари град,
са називом „за претплату“ и то за:

3 месеца 6 бројева 18 динара
6 месеци 12 бројева 36 динара
12 месеци 24 броја 72 динара

ЗА ИНОСТРАНСТВО
ЕВРОПСКЕ ЗЕМЉЕ:

3 месеца 6 бројева 35 ДЕМ
6 месеци 12 бројева 70 ДЕМ
12 месеци 24 броја 140 ДЕМ

ЗА ВАНЕВРОПСКЕ ЗЕМЉЕ 50% ВИШЕ

Информације на тел. 011/620-891, 628-242, 620-968

СОКОЛОВИЋ КАО СУДБИНА

Убиство двојице поштара, у паузи између два скупштинска заседања, осим рутинских извештаја новинара са места злочина, није потстакло надлежно министарство да прокоментарише случај, нити је ико из државног естаблишмента саучествовао у болу породица настрадалих поштара, као да је реч о смутљивцима који нису умели да сачувају државне паре или још горе — саучесницима властите смрти.

У самој Скупштини председник Владе Мирко Марјановић већ се изјаснио шта мисли о организованом криминалу и не верујем да ће га догађај испред миријевске поште ставити на посебне муке, будући да се у експозеу симултано оградао од сваке даље одговорности пред грађанима и посланицима, тврђом да смо у окружењу пола милиона избеглица, уз појачано деловање „страног фактора“, чија је активност непредвидљиво чак и за вештије полицајце од изабраника Зорана Соколовића.

Када тако ствари стоје, остаје нам, онда, да у својој клаустрофобичној свести замишљамо како су убиство поштара организовали агенти Папе Војтале или Геншерови следбеници, с намером да угрозе реформу монетарног система, купујући опљачканим новцем преостале девизне резерве. Уколико се не пронађу злочинци, сваки од социјалистичких посланика би се заклео у ову истину а није мали број ни оних из опозиције који већ годинама машу шуткартом целом свету.

Рушилачке силе, дакле, постоје, жртве су побројане и чека се „пресецање њихових токова“. У тај сценариј не улазе случајеви убистава око Андрићевог венца, недалеко од кабинета Председника Републике, пошто су актери злочина познати. Заправо и ту Министарство унутрашњих послова није без проблема, уколико се испостави да су полицајци прекорачили своја службена овлашћења и јурили погрешне људе на непримерен начин, после чега је дошло до правог масакра у Пионирском парку. Исто тако, два дана доцније, гневни полицајци су оковали човека ланцима зато што је пуцао на двојицу нападача у цивилу, убио једног, за кога се касније испоставило да припада полицијској станици општине „Палилула“.

У време заседања Скупштине, опет преко пута кабинета Председника Републике дигнут је у ваздух ип настрадалог Радета Међеда, без познатог извршиоца. Под сумњом су неке избегличке банде због утврђеног присуства у разнетом возилу — тајног полицајца из Републике Српске Крајине, очигледно земља премијера Мирка Марјановића.

Уз све речене ограде, „страног фактора“ и „избегличког окружења“, а према коначном закључку господина Марјановића, „стање јавног реда и мира је стабилно, без тежих облика његовог нарушавања који би имали шире безбедносне импликације“. Народу се препоручује да безбрижно накриви капу у слободној шетњи од Чумићевог сокачета до Кнез Михаилове јер на том потезу, од стотинак метара, у прошлој години није евидентиран случај тежег разбојништва.

Онима, које још увек није напустило какво — такво памћење, та „слободна шетња“ мора да познато звучи јер је обећана на једном предизборном скупу радника и сељака 1992. пошто су сељаци земљорадничких задруга претходно добили статус академика. „Слободна шетња грађана“, тадашњи идеал председника Слободана Милошевића, показао се реалним макар и на простору од поменутог сокачета до палате „Албаније“.

Јачи разлог за овогодишње опуштање грађана треба тражити у статистичком показатељу премијера Мирка Марјановића да се у трајању његовог мандата догодило 44 убиства, мање неголи у време Шаиновићеве једногодишње владе, под условом да више не падају главе у ближој околини кабинета председника Републике и под условом да тај податак није у функцији унутарпартијског оговарања. Ако јесте, онда се не пише добро или Мирку Марјановићу или Зорану Соколовићу.

Засад се Зоран Соколовић камуфлира језичком маном. Добра страна у служби му је што га не дотиче ничија смрт, још из времена отетих и погубљених путника оног фантомског воза на прузи Београд — Бар. Ликом и делом из Стаљинових сликовница, он ћути и удара рецке свим својим владама и у скупштинској кладионици ретко ко не типује на његову лукавост да надживи и ову четврту. Кроз његов тефтер су укњижени Зеленовић, Божовић, Шаиновић и ако му ЈУЛ да, биће прокњижен и Марјановић.

Тако Зоран Соколовић постаје наша судбина.

ПИШЕ: Богољуб ПЕЈЧИЋ

и то је

ФРОБИЈА

Пише: Милонко ВУЧЕТИЋ

УКРАСНО БИЉЕ У СКУПШТИНСКИМ

1.

Уништавање динара је спречено, а уништавање народа се наставља.

2.

Мит о интелектуалцима као најпознатијим и најпоузданијим чуварима универзалних вредности цивилизације, у коме и ми тражимо ослонац и сламчице спаса, један је од најиспразнијих митова.

На самом почетку стаљинистичких чистки, велики али убрзо и разочарани пропагатор Октобарске револуције у западном свету, Исак Дон — Левин, успео је да сакупи неколико стотина потресних сведочанстава затвореника из совјетских концлогора о мучењима и ликвидацијама, у намери да их, у име побуне савести и као упозорење на зло које се рађа, предочи најширој светској јавности.

За помоћ се обратио и најпознатијим личностима тога доба Ромену Ролану, Херберту Џ. Велсу, Апотну Синклеру, Карелу, Чапеку, Барнарду Шоу и Алберту Ајнштајну, очекујући од њих бар симболично учешће у планираној кампањи, али су га сви сем Ајнштајна грубо одбили.

Неколико година касније, када је Исак Дон — Левин окушао да састави петицију против првих групних стрељања угледних људи у Лењинграду, ни Алберт Ајнштајн, замољен да стави потпис на њу и да својим ауторитетом подупре акцију, није хтео у томе да учествује.

И да је било обрнуто, да су интелектуалци попут Ромена Ролана, Херберта, Џ. Велса, Аптона Синклера, Карела Чапека, Бернарда Шоа и Алберта Ајнштајна, дигли глас против Јосифа Висарионовича Стаљина и његових злочина, никакве битније промене се не би догодиле.

Наде да интелектуалци могу да преусмере историју, односно да зауставе негативне историјске токове, увек су, па и данас и овде, јалове и ничим поткрепљене наде.

3.

Мир треба да верификује резултате досадашње борбе српског народа, папагајски понављају социјалисти, додајући да ће наставак рата те резултате заувек поништити.

Шта је, међутим, „у досадашњој борби“ српски народ заиста постигао?

Разорени су градови; спаљена су села; уништено је на хиљаде сакралних објеката и сопменика културе; обогалени су привредни потенцијали; и емиграцију су отишли најбољи стручњаци; извршени су гнусни злочини етничког чишћења; затамњено је и заувек компромитовано богато историјско наслеђе; укаљан је национални образ.

Основна идеја, да сви Срби живе у једној држави, због које је рат поведен и вођен и због које је изгинуло на стотине хиљада људи, није остварена.

О праведној капитулацији, је, значи, реч — праведној због постављених сулудих и неостварених ратних циљева и прљавих средстава примењених да би се они остварили — а не о праведном миру.

Ствари се, да би функционисале у жељеном правцу и да не би постале генератор нових неспоразума и несреће, морају називати правим именом.

Социјалисти то, међутим, не чине, јер би, признавши да је о капитулирању реч — о капитулирању а не о миротворству! — признали сопствени пораз, односно пораз свог вође, и зато ће рат потрајати.

4.

Најмање спремности да мењају власт и да на изборима поверење укажу опозицији, чије деловање иначе интимно подржавају, бирачи показују тамо где су животне невоље највеће.

Тај парадокс је потврђен у готово свим земљама које су пролазиле кроз дубоке и катаклизмичне кризе, а потврђује га и наша трагична збиља.

Просечан грађанин, суочен с хаосом, чак и када добро зна ко је за хаос крив, нерадо препушта државно кормило новим људима због реалног страха да би они, док не похватају све конце и не преузму све полуге економског и политичког механизма, изгубили драгоцену време у празном ходу и да би се хаос само увећао.

Ко верује да се власт може променити на изборима у земљи у којој је привреда без икакве перспективе, у којој се пензионери убијају због глади и из које млади беже јер не виде излаз, у суштини, можда и више од режима, одржава и продужава агонију.

Време је, просто, да наша опозиција, имајући ово у виду, напусти скупштинске клупе и статус скупштинског украсног биља, и да потражи друге путеве за нужни преокрет.

5.

У тренутку док је председник Србије Слободан Милошевић разговарао са рабином Њујорка Артуром Шнајдером, залажући се за националну, верску и расну толеранцију и за процесе повезивања држава и народа, његов посланик у Савезној скупштини Влајко Петковић направив је, поигравајући се с несрпским именом личности чије је деловање оспоравао, мрачан шовинистички и антисемитски испад са самог руба нацизма.

Част парламента покушао је да спасе демократа Мирољуб Лабус, тражећи да се највише законодавно тело огради од провале најцрњег мрака из епохе минхенских пивница, али је председавајући Радоман Божовић, вероватно знајући да је Влајко Петковић миљеник и штићеник „главног стана“ и да је показатељ правог расположења у „главном стану“, спречио да се то догоди.

Социјалисти су, наравно, ћутали из истих разлога, исказујући ћутањем слагање са својим наци-братом, а ћуте и данас, признајући, тако, да су и даље, сем реторички, као и „главни стан“, у дубокој цивилизацијској тами.

У свакој држави која није антисемитска и фашистичка, а наша то ваљда није, бар по уставним одредбама, људи попут Влајка Петковића морали би, после оваквих иступа, да заувек напусте политику, па и да судски одговарају.

6.

У попису политичких, моралних и духовних срамота на нашој јавној сцени, ректор Београдског универзитета др Драгољуб Величковић, коме још нису дошапули да се не каже „у тачци“, заузима веома високо место.

Он је, вероватно, једини ректор на земаљској кугли који, на матрици најцрњег стаљинизма, а у здруженој акцији шовиниста, фашиста и антисемитиста против Фондације „Сорос“, одбија стипендије за своје студенте.

Човек који, кад проговори, неодољиво подсећа на јунаке из прозе Милана Кундере, права је слика и прилика ксенофобичног и национализмом ошамућених научника.

С таквима, заиста, нема неизвесности.

Страх од „трулог запада“ је, из разумљивих разлога, њихов најјачи страх!

7.

Расправа о једногодишњем раду српске Владе је нова успела подвала социјалиста.

Опозиција држи лепе говоре, а они држе све остало.

8.

У бањалучком позоришту „Дис“ изведена је једна од најбољих и најзначајнијих драма у српској књижевности, „Бертове кочије или Сибила“ Велимира Лукића, од чије је славне београдске праизведбе прошло више од тридесет година.

Определивши се за овај антологијски текст, бањалучки уметници су се — у средини у којој је све подређено једној Идеји, баш као и у земљи Аркадији из Лукићевог дела — определили за уметнички подухват достојан поштовања и дивљења.

Представа је, међутим, после петог извођења, а на јасан приговор „одакле треба“ да је антидржавна и да није у интересу народа, прослеђен позоришту преко некаквог „селектора“ за некакав „фестивал“, скинута с репертоара.

У државном врху тзв. Републике Српске седе писци и интелектуалци који су, годинама, као дисиденти или „дисиденти“, с правом критиковали ондашњу власт због интервенција у култури, а сада, када су и сами постали власт, раде исто, на исти начин, показујући и овим примером шта је и каква је та тзв. Република Српска и како ће функционисати ако икада постане држава.

9.

Срби из Сарајева били су у Београду, у мировној мисији, али док Срби с Пала не оду у Хаг, од мира нема ништа.

10.

Све 'док код нас на власт не дођу они који су расли и сазревали у фармеркама и уз рок-ен-рол и кока-колу — а то су данас четрдесетогодишњаци и педесетогодишњаци на друштвеним и политичким маргинама — овде, где су фармерке, рок-ен-рол и кока-кола поново на нишану, неће бити среће, нити ће ови простори имати будућност.

КЛУПАМА

Ширење националне, верске и расне мржње је, наимае, и код нас, тешко кривично дело, санкционисано, с разлогом, строгим казнама.

Шовинистички испад Влајка Петковића, који је остао и политички и законски покривен, озбиљнији је утолико више што се догађа у периоду када социјалисти и Слободан Милошевић покушавају да убеду и домаћу и међународну јавност да су за мир и да нису шовинисти.

Испада, међутим, да је њихова мировна и антишовинистичка политика само још један трик и само још једна превара.

Тамо би она, наимае, зато што се „на трулом западу“ каријере праве на основу строгих вредности критеријума, а не по партијској или етничкој припадности, били тотални социјални и интелектуални маргинали.

Факултетске дипломате стечене на Београдском универзитету у току ректорског мандата др Драгољуба Величковића, биће, све у свему, због његовог „лика и дела“, најсрамније факултетске дипломе.

Студенти, заиста, пред задатком да бране свој углед и углед Универзитета на коме студирају, али и у сваком другом погледу, а нарочито политички, неодговорно спавају дубоким сном.

ОТАЏБИНЦИ ТРЧЕ ПОСЛЕДЊИ КРУГ

У Београду су недавно пси растргли трогодишње дете. Сурова смрт малог, невиног бића повећала ми је мучнину коју осећам већ дуже време гледајући свакодневне смрти и несреће. Замишљам његову патњу, беспомоћност, ужас и бол и пожелим да врштим до неба које увек само недужне дарује голготом.

Пси који су растргли то дете слични су онима који су растргли све нас: наше љубави, породице, пријатељства, дружења, путовања, цео живот. Знам да је неупоредиво али, ипак, на растргнуто дете личе ми данас и многи људи који живе само своју прошлост а мртви су за будућност. Пси рата раде свој посао, растржу им и задњу наду.

Некако у исто време гледам екранизовану причу о суровом убиству краља Александра Обреновића и Драге Машин. Сабље официра које секу њихова тела подсећају ме на непролазност несреће и зла у нама самима којим растржемо и себе и друге око нас. Оно што је и тада шокирало цивилизовану Европу која је реаговала прекидом дипломатских односа, значи санкцијама против Србије, нас и данас испуњава поносом и целу причу учимо у историји као подвиг официра забринutih за национални интерес а не као злочин и варварство учињено ради власти. Зато нам се и сада догађа да тако васпитане генерације не виде злочин у убијању жена, деце, старца, градова, већ јунаштво и патриотску дужност. А свет опет, као и тада, све посматра онако како изгледа и ми смо увек у сукобу са свима.

Не разумеју они нас док чинимо злочине за отаџбину која је увек или један човек или човек и жена, а и ми њих док се на демократским изборима смењују тако често и тако лако. Без ратова, без сабљи, без убистава и без мржње. То је код нас чиста беда и досада.

Ако се загледамо у нашу историју и замислимо је без убистава и злочина, имали бисмо сличну досаду код нас. Да није убијен Александар Обреновић, ток историје Србије, био би сасвим другачији и сигурно не би кренуо оним путем којим је кренуо улосле убиства. Карађорђевићи не би дошли на престо, Југославије не би било, Гаврило Принцип не би убио Фердинанда, и голготе преко Албаније и смрти не би било. Југославија које не би било не би се ни могла распасти ни 1941. ни 1990. године.

Геноцида над Србима у Другом светском рату не би било, Србија би се вероватно према Немцима понела слично Бугарској или Грчкој и сачувала народ и државу док не прође талас фашизма, а самим тим не би било ни садашњег рата и великог страдања народа. Било би нас много, много више и били би заиста велика држава на Балкану, и богата, и демократска, и цивилизована, и утицајна.

Била би значи све оно што одувек желимо да буде Србија, само да злочина није било.

Како је тај злочин над Александром Обреновићем и Драгом Машин вероватно и умањено

Са прозора болнице, девојница Сабина посматра затворенике у дворништу и зове их упорно: „Четник, четник“. Како се нису одазвали, чинила је све да ступи у разговор са једним од њих, нудећи му поморанцу на поклон. На крају је и бацила поморанцу у правцу заробљеника који није смео да је прихвати, вероватно из страха од чувара. Чувар је кренуо ка поморанци. „Не, не, не“, вриснула је девојница. „Није за тебе! Она је за четника“.

Та девојница, чију душу нису успели да растргну пси рата, како су је физички ранили, важнија ми је од свих „отаџбинаца“.

Пише: Даница ДРАШКОВИЋ

и уназдио државу и народ, тако ће и овај данашњи злочин који се чини над другим народима и државама опет уназадити и умањити и државу и народ. Све док нас не остане за под једну шљиву, како је давно прорекао Тарабић, видовити сељак из Кремана. Јер, злочин се никада не исплати, неписано је и толико пута доживљено правило људског живота и судбине.

КИНЕЗ ЉУБИША

Неки од нас се труде да се то догоди, а неки да се не догоди. Живела смрт, кажу патриоте и отаџбинци, о животу данас говоре само српски издајници. А има и трећих. Нису ни патриоте, ни издајници.

Они су просто комунисти.

Они из Јула, када је дан најдужи, да би могли што више зла да смисле и учине док не падне мрак. Они не причају ни о рату, ни о убијању, њих се то не тиче, као да нису одавде, они причају и сањају о Кини. Као онај сељак на Дурмитору који свакодневно чува овце и када наиђе пролазник, па седне да поразговара са њим, не пита га он ни како је, ни било шта обично, него одмах: „Шта се то ради у Америци, шта хоће Кина, како Русија“. Велике теме да заборавимо стварност, далека Кина да не причамо о Србији, њеној беди и рату који су баш ти комунисти и почели.

Кину као модел наше судбине нуди нам ових дана први брка Јула, пријатељ Богдана Тирнанића, Љубиша Ристић. Режиер, интелектуалац, каже и да је демократа, не рече нам да ли се у тај модел уклапају и оне хиљаде кинеских студената које су, такорећи јуче, живе згњечили црвени кинески тенкови на највећем тргу у Пекингу. Вероватно уклапа, јер је и овде испробан 9. марта 91. на „багри“ која се бунила против комунизма. Мора да се Љубиша демократа слаже са тим јер не рече ништа против тога, а и како ће када је на изборној скупштини Јула седео тик до Радмила Богдановића, команданта напада на народ 9. марта 91. Чули смо телефонски разговор између њега и генерала Ацића док су се демократски договарали да изведу тенкове на „багру“ и да им „[...] мајку“, како рече Богдановић. Пре неки дан, у Скупштини, тај исти Љубишин партијски друг потврди да је то и требало урадити јер је Вук рушио Београд.

Очито да јуловцима не смета што је у њиховом рату који је уследио баш после и због 9. марта, срушена цела држава, више од два милиона људи постали избеглице, погинуло можда и пола милиона, хиљаде села срањено са земљом, порушен Вуковар, Сарајево, Мостар, Фоча, Горажде, Зворник и многи други градови, уништене богомоље и културни споменици и опљачкано огромно богатство.

О томе они не говоре, то Љубиша демократа и председник Јула и не спомиње. Они гусла-

ју и данас само о разбијеним изложима у Београду 9. марта 91. године. Кажу да је због тих излога требало извести тенкове на народ а не размишљају шта треба извести и шта ће се извести на њих, који су започели рат, разбили и убили цео народ и државу. Или можда размишљају, па због тога причају о Кини, као онај чобанин на Дурмитору.

Они се очигледно надају политичком успеху и повратку левице на власт, па да све буде као некада. Све се чини да се то и догоди, присутни су свугде, на телевизији, у штампи, у власти, пропаганда је стална и темељна. А шта нам они то нуде у свом замишљеном и, кажу, срећном друштву.

Главни идеолог левице данас, оне најлеље — јер има их разних — проповеда да је на западу капитализам, то неравноправно друштво засновано на експлоатацији радничке класе а богато само зато што је имало колоније из којих је богатство отимало. Стандард, компјутери, снажна економија, све је то кажу левицари проистекло из опљачканих колонија. Заборављају притом да Америка није никада имала колоније а најснажнија је и најбогатија земља на свету, док њихова отаџбина Совјетски Савез и поред огромног природног богатства које није морала да отима од других, него само да користи и одради, пропада већ седамдесет година због идеологије и система који се нама и данас нуди.

Совјетски Савез, пише тај идеолог, разорен је подмуклим акцијама запада, пре свега Америке, иначе би се, да није било те страшне завере, комунизам у Совјетском Савезу показао и доказао. Али, завера је успела, комунизам је срушио, кажу, плаћеник запада Горбачов, па док сањају о паду Јељцина и повратку црвених у Москву, сву своју љубав, наду и поверење поклањају Кини. Кина ће нас спасити. Штета само што је мало далеко, иначе би нам Љубиша одмах предложио конфедерацију са њим, како би несметано и без страха уживали у левим тенковима, јер је и срце на левој страни, јер се и сања на левој страни. Ја богами и на левој и десној страни сањам њихове тенкове и њихов рат, а верујем и Кинези, очи који су преживели тенкове на Пекиншком тргу.

НЕ БРАНИТЕ НАС ВИШЕ

Можда ће јуловци и да успеју, и то не захваљујући политичкој ни економској подршци Кине, него подршци „отаџбинских Срба“. како себе и себи подобне назва пре неко вече Коста Чавошки. Гостујући на НТВ Студио Б он, у име тих „отаџбинских Срба“, одби нови мандат Уједињених нација у Српској Крајини, одбаци мировни план Контакт-групе за Босну и најави одлучну битку за „свето Косово“.

Какав свет и трице.

Све ће то Коста, његов председник Никола, Добрица, Бинђић, Коштуница, Шешел, Клара Мандић, Љуба Тадић, Шолевић, Мома Трајковић и такви — под ноге. Рат целом свету на челу са Шолевићем и — показаће они њима! Велика Србија, него шта! Уједињење или смрт!

И, шта се дешава? Слушајући те повике, те лидере странака, те „најумније“ српске главе, свет се хвата за главу и помаже Милошевића. Какав је да је, он је мање зло и за Србе, и за Балкан и, за Европу, и за свет. Треба га подржати, мисле они, па и по цену да Србија постане Кина. Боље и то од програма смрти који „отаџбинци“ заговарају.

Да нема Чавошког, Бинђића, Коштунице и сличних, Милошевић би их створио. Додуше, он их и јесте створио. Сатанска вештина свих комуниста је да успешно производе горе од

Нада Младина, лекар из Тузле, сведок патњи деце из Сребренице

себе. Миротворство Милошевића сада почива на ратном хушкању „отаџбинаца“, а његова власт само на њиховој лудости, авантуризму и катаклизмичној будућности коју нуде јер, ако се определи за њих, за „отаџбинце“, Србија ће доживети судбину растргнутог детета, исцепаће је ови пси рата који се са леша Босне селе на Косово и у Приштини саветују о стратегији уништења. Босна је успешно обављени посао и већ неинтересантна за њих, отуда нагла брига за „свето Косово“ које је било скоро заборављено задње три године рата. Верујем, ипак, да ће их Србија одбацити и да ће једном послушати „издајнике“ и рећи „отаџбинцима“ — не браните ме више, молим вас.

ЧЕТНИК, ЧЕТНИК

Задње четири године као издајник, ја се борим колико могу да нас буде више и да нам циљеви буду што мањи. Срећна сам што сам у Београду видела и чула издајнике из Сарајева, Алијине Србе, како их назва „отаџбинац“ Коштуница. Осетила сам се јачом, што је и нормално, јер свака птица своје јату лети а кад се наше издајничко јато увећава и повезује, то буди наду у остварење велике, наше програмске издаје, која је сва у нечињењу. Не желимо ништа, немамо циљева, свеједно нам је која је чија територија, вера, нације, не мрзимо никога, хоћемо само живети мирно као сав нормалан свет. Свесна сам да је то велика национална издаја у Србији чији је вековни патриотски циљ изгинуће за небеску славу, за ову или ону чуку и планину, али шта могу.

Дружећи се са Алијиним Србима из Сарајева, добила сам ново гориво и енергију, одушевила се њиховом храброшћу, једноставношћу и снагом, јер бити српски издајник овде је ипак много лакше него у Сарајеву. Они који су тамо остали и сачували се од мржње и са једне и са друге стране, нису ни Срби ни Муслимани. Они су просто људи. Најобичнији и зато највећи.

Од многих прича које сам чула од њих, издвајам једну из Тузле коју је испричала докторка Нада, иначе препуна разних прича сличних бајкама. Испод болнице у којој ради и где лечи и малу дјецу, налази се неки простор куда се шетају Срби заробљени од босанске војске у пратњи војника чувара. За њих је одомаћен пропагандни назив „четник“, и сва деца их тако зову. Са прозора болнице, девојчица Сабина посматра затворенике у дворишту и зове их упорно: „Четник, четник“. Како се нису одазивали, чинила је све да ступи у разговор са једним од њих нудећи му поморанцу на поклон. На крају је и бацила поморанцу у правцу заробљеника који није смео да је прихвати, вероватно из страха од чувара.

Чувар је кренуо ка поморанци. „Не, не, не“, вриснула је девојчица. „Остави поморанцу! Није то за тебе, то је за четника, њему сам је бацила!“

Та девојчица, чију душу нису успели да растргу пси рата, иако су је физички ранили, важнија ми је од свих „отаџбинаца“.

СПС-ЈУЛ: „ЕЛИТА ЗАКАСНЕЛИХ НАМЕРА“

УДРУЖЕЊЕ ВЛАСНИКА ОВЕ ЗЕМЉЕ

Један од садашњих највиших функционера ЈУЛ-а, новооснованог левичарског ДЕПОС-а, рекао ми је једном приликом, много пре него што је „ЈУЛ“ и основан: „Ако социјалисту ставиш у затвор и држиш га три дана под најтежим мукама испитујући га што му је програм, буди сигуран да ти неће ништа признати! Не зато што је храбар и добро се држи на мукама него зато што нема појма шта му је програм.“

Овде негде, управо на месту где Социјалистичка партија престаје да буде само владајућа странка и почиње да се отвара питање њене дугорочне стратегије, политичког програма и смера у коме намерава да води земљу појавили су се проблеми, а са њима, природно и сукоби у владајућем естаблишменту.

Социјалистичку партију, као целину, повезују само две ствари. Прва је жеља за владањем, односно жеља да се и буде и остане на власти, а друга је жеља да им Милошевић буде вођа. Коначно и ово друго је у функцији првог, јер њих, наравно, не окупља нека особита љубав према Председнику, већ јасно разумевање околности да је његова харизма одлучујућа у борби за гласове и власт. Уосталом, ту се ни остале странке на српској политичкој позорници не разликују битно јер њихов успех директно зависи од харизме лидера и оним редом како се ниже моћ харизми лидера (Милошевић, Вук, Шешељ, Ђинђић, Коштуница) тим редом су странке и поређане на скали политичке моћи у Србији. Дакле, обрни-окрени, припаднике Социјалистичке партије једино повезује (нека ми Ниче опрости на овој злоупотреби његове синтагме) воља за моћ. Социјалистичка партија, тако испада удружење власника ове земље.

Један од садашњих највиших функционера ЈУЛ-а, новооснованог левичарског ДЕПОС-а, рекао ми је једном приликом, много пре него што је ЈУЛ основан: „Ако социјалисту ставиш у затвор и држиш га три дана под најтежим мукама испитујући га шта му је програм, буди сигуран да ти неће ништа признати! Не што је храбар и добро се држи на мукама него зато што нема појма шта му је програм“.

Писао: Милан БОЈИЋ

РОДИ И ЉУЉАЈ!

Мене лично, она неодољиво подсећа на Народну радикалну странку између два рата. Јер, тада је, стварањем Југославије српски национални програм био реализован на један сасвим неочекиван начин — скоком у државу много већу него што се то од оснивања Народне радикалне странке 1880. икада очекивало. НРС је, у међувремену, постала супериорно владајућа странка у српском политичком простору. Неумереним ширењем базе изгубила је, или боље речено заборавила на своју програмску основу и претворила се управо у удружења моћника у Србији и српским земљама. Њено претварање из партије у партију — државу је било један од главних узрока пустоши на српској теоријско-политичкој сцени. Њу више није водила ни држава ни политичка идеја. Нити је имала одговоре на изазове са којима се суочавала због субверзивних и сецесионистичких тежњи Словенаца и Хрвата, нити је имала неки политички програм којим би покренула политичко мртвило у земљи. Слободно се може рећи да је пустош коју је НРС направила у српској политици била један од одлучујућих уз-

рока потпуног слома државних институција током Другог светског рата, што је у знатној мери олакшало комунистима да преузму доминацију над покретом отпора, јер им се никаква значајнија политичка снага, осим Равногорског покрета, није могла супротставити.

О овоме најбоље сведочи еволуција у гледањима на Југославију Слободана Јовановића, може бити најбољег српског политичког писца, који је, да будем мало злобан, био нека врста „српског Кардеља“ у међуратном периоду. Јовановић је био прво против Југославије, па када је створена, по начелу, „родило се ваља га љуљати“ пристао је уз ову идеју али се залагао за унитарну Југославију. Тек пред рат Јовановић почиње да се мири са федералистичком идејом и полако, опрезно, скоро бојажљиво, почиње да је заговара. Јовановић је, наравно, пажљиво пратио расположење српског политичког естаблишмента — за разлику од Кардеља, пола века касније није био склон авангардним идејама и „пробијању леда“ — али је ипак и повратно утицао на њега и може се са довољном поузданошћу утврдити да се кроз његове политичке написе могу пратити домети српске политичке мисли. Слика је не толико поражavajuћа колико закаснала. Уочљиво је да је

српски политички естаблишмент те епохе заостајао за временом препуним криза, промена и изазова и да је, као никаквим политичким програмом неповезан скуп моћника, своје владање заснивао на раговању на догађања, а не на покушајима да их сам створи или њима управља. Дуго је настајао на унитарном моделу државе да би на крају, када је уочи рата криза кулминирала. Хрватима чак подарио Бановину већу и од авнојске Хрватске, али касно, историјски ђаво је већ дошао по своје.

ПРИСТАНАК НА ДИКТАТ

Када се ове, али и низ других политичких сличности за које нам време и простор не дају могућности поброје, сличност између међуратне НРС и садашње СПС постаје фрапантна.

Једина разлика која, међу њима постоји, а на штету СПС, је околност да садашња владајућа странка има за собом већ једну изгубљену државу. Тај „историјски мираз“ није безначајан и чини ми се да је то једина политичка елита у историји која је себи допустила тај луксуз — да изгуби државу — а ипак остала на власти. А како ствари стоје, она има озбиљну шансу да, ако не изгуби а оно бар упропасти и ову трећу, сакату Југославију, коју јој је историјски снајдер оставио као респект од прављења новог балканског одела.

И, управо у тој сличности са међуратном НРС и лежи главна несрећа владајуће социјалистичке партије, али и главна опасност која целини српског друштва од ње прети. Наиме, социјалистичка партија је и настала као одговор владајуће комунистичке елите на збивања у свету, и то на збивања на која није ни најмање утицала нити их је прижељкивала. Падом берлинског зида баук демократије и парламентарне демократије је почео да се шири Источном Европом и елита је дуго одлагала промене да би, на крају, на њих невољно и неискрено пристала. Исти однос је имала и пред изазовима које су словеначки и хрватски сепаратизам бацили пред њу. У првој фази се бранила једноставно, мерама комунистичке идеолошке и полицијске репресије, „хинећи“ што би рекли Хрвати, да се ради о покушајима „шачице непријатеља овог друштва“ помогнутих од страних агентура. У другој фази, када је већ постало јасно да су се оба народа, целином, супротставила Југославији, бар онаквој каква је комунистичко-федерална била, ако не и било каквој, српска политичка елита се, тупо и глупо, опирала захтевима за реформу југословенске федерације као надајући се да ће ови захтеви сами од себе престати и да је пуко „не!“ довољно да заустави ток историје.

На крају, када је федерација практично престала да постоји због фактичког повлачења Словеније и Хрватске из ње српски политички естаблишмент је покушао да спасе остатак. А када се и остатак распас, покушано је да спасе територије на којима живе Срби, а када се испоставило да се ни територије не могу, због противљења међународне заједнице, чак ни ратом отцепити од нових држава насталих од

бивших република, срpska поткомунистичка, самозвана социјалистичка елита, је пристала на скоро сваки диктат међународне заједнице.

Такође, на скоро исти начин као што није могла да сачува државу споља није умела ни да је чува изнутра. Држећи се главног и јединог императива — одржавања сопствене власти — она је све ресурсе државе инвестирала у пружање отпора променама било унутрашњим било спољашњим. Рат за југословенско наслеђе и неспремност да се у земљи предузму реформе потребне да је прилагоде савременим институцијама демократских тржишних друштава коштале су је чак три четвртине бруто-националног дохотка, тако да је данас земља на само 26% бруто-националног дохотка који је имала 1989—90. Такође, успореност, отпор променама и упорно и тупо држање поретка и начела већ увелико срушених у крхотинама берлинског зида створили су у земљи, унутар владајуће елите једну паралелну елиту, састављену од довољно бескурпулозних, која је пришла једној илегалној плачкашкој приватизацији латинско-америчког типа и самим тим произвела и капитализам сличног типа.

Дакле, као да се историја у Србији, за мало више од пола века два пута понавља — оба пута владајућа елита није у стању да се окупи око неког креативног политичког програма и постепено, чувајући сопствену власт, земљу води у пропаст.

ТАКТИЧКИ ТРИК

Нормално, овакве историјске појаве нису ретке и савремене развијене државе су за ову болест — политичку исцрпљеност и некреативност владајуће елите — нашле савршен лек, који их је, уосталом, њихова друштва и спасао

од неконтролисаног ширења ове смртоносне болести. Тај јек је вишестраначка демократија у којој се управљање земљом обавља кроз такмичење и смењивање на власти конкурентских елита представљених преко политичких странака.

На жалост у Србији вишестраначка демократија није створена — односно, што је практично исто, није створена довољно снажна алтернативна елита која владајућу може сменити — као уосталом и у већини слабије развијених источноевропских земаља где су кадровски, економски и политички потенцијали недовољни да створе више елита тако да до промене владајуће елите није дошло.

Недовољно уздрмана ударима споља — од других странака — владајућа елита почиње међутим да се раслојава изнутра. Ти знаци су, у идеолошкој равни постојали још крајем протекле деценије када је део владајућих комуниста зајачао националистички талас у уздицању и захваљујући њему се успео на власт. Већ тада је не мали број ортодоксних комуниста био на озбиљној дистанци од победничке линије. Међутим, опасност од хрватско-словеначког сепаратизма, а затим и рат који је ускоро избио, потрли су овај могући сукоб и национал-комунисте, бар привремено, помирили са класичном комунистичком елитом.

Један, упорнији, али зато чак још мање еластичан део класичне комунистичке елите се конституисао у СК—ПЈ док је већи део ипак, мада невољно и без ентузијазма остао у социјалистичкој партији. Током рата, чудна кохабитација СК—ПЈ и СПС је функционисала индуктивана зајендиком опасношћу од губитка власти али и једним сценско-позоришним привидом који је стварала околност да је главни идеолог и лидер СПС председникова супруга што је потенцијалним „неверним Томама“ давало утисак

да се ради о тактичком трику договореном у породици.

Уосталом, и функција СК—ПЈ се чинила „проектваном за будућност“. Наиме, ова организација је, као стратешка резерва, чекала нека друга времена која би за пола деценије или целу деценију наступила провалом латинско-америчког мафијашког капитализма у коме би она, а не нека друга спонтано настала кроз синдикалистички покрет левичарска странка, контролисала тај простор на левом крилу политичке сцене.

ЧЕКАЈУЋИ КУВАРЕ

Међутим, у последњих годину дана „мир прети да избије“ и стара раслојавања између национал-комунистичког и комунистичког естаблишмента, потиснута у страну, поново постају актуелна. Левичарски ДЕПОС, направљен око СК—ПЈ, кренуо је у политичку офанзиву подржану невиђеним јавним публицитетом и марифетључима попут постављања екстравагантног редитеља Љубише Ристића на чело покрета. Овај процес, очигледно, изазива зебњу у редовима социјалистичког естаблишмента. Отпори, због постојања опозиционих странака које би то могле искористити али и, пре свега, због неприкосновености ауторитета председниковог и његове супруге, нису јавни али постоје. „А шта ако мисле озбиљно?“ питају се, са страхом, новопечени моћници који не испуштају из руку црквене рипиде и повоздан се мају по црквеним портама.

Појава дакле ЈУЛ-а је природан процес враћања историјским коренима и традицији владања комунистичког естаблишмента који је био озбиљно уздрман провалом национализма под крај прошле деценије у читавој Југославији. Једино што изненађује је брзина којом се тај процес обновио, што, опет, јасно сведочи да је комунистички потенцијал био, иако прикривен, изузетно јак.

Оно што, међутим, посматрача наше политичке сцене ваља да брине није само интензитет овог процеса враћања левици — на крају крајева њихово одређење против радикалног национализма може да има и неку позитивну компоненту — већ одсуство политичких процеса другог цивилизацијског и културног тока и смера.

Јер, као да је криза у коју је запао владајући естаблишмент кренула у разрешење кроз враћања натраг. Опет историјске реминисценције навиру и човек не може, а да се не присети сличног процеса који је пратио распад предратне НРС и који је произвео Јерезу, једну од најкарикатуралнијих парафашистичких организација у нас која је додатно убрзала распад земље.

Са друге стране, у владајућем естаблишменту се не примећују баш ти процеси у другом смеру, а у самој опозицији је завладало једно идеолошко мртвило које им, такође, ни најмање не иде на руку. Сви као да чекају шта ће се догодити и какву ће им судбину скувати светски кувари.

Својевремено је Рачан, лидер хрватских комуниста у изборној кампањи 1990. назвао ХДЗ „странком опасних намера“. Заостајање за политичким и цивилизацијским процесима владајућег српског естаблишмента квалификује га за једну другу оцену, парафразу ове Рачанове. Наиме, он је „елита закаснелих намера“.

свака час̄ш... свака час̄ш... 30

СЕКСИ ГАЋЕ У КИЧ ПАКОВАЊУ

Данас сам схватио да је ЈУЛ политички покрет, зато што је данас дошло до прве фракцијске поделе и оштрог сукоба између професорке Мире Марковић и мене. Чим смо се срели у Сава центру почела је расправа. Да ли су ови облаци над нама ружичасти или љубичасти. Нећу вам рећи ко је тврдио да су ружичасти, а ко љубичасти, али смо помислили и ја и она да у ствари мислимо да су црвени, а да то само изгледа да су ружичасти или љубичасти. Ја сам се у овом фракцијском сукобу одмах повукао, јер сам помислио да у питањима политичке тактике, спорити се са професорком Мирјаном Марковић, било би као спорити се са Богданом Тирнанићем о америчком филму и са римским Папом о доктрини католичке вере.

(Љубиша Ристић, позоришни режисер из Суботнице и нови председник Југословенске удружене левице)

Оно што је радио у Републици српској Крајини, дискредитовао људе, оптуживао и пресудивао, поново отвара питање да ли би требало да се врати тамо где је недавно провео неколико месеци.

(Борислав Микелић, председник Владе РСН о Војиславу Шешељу, председнику Српске радикалне странке и његовој посети РСН, „Политика“)

Уколико се покаже да нисмо довољно спремни на поштовање и уважавање објективних прилика и да нам апетити превазилазе оквире расположивог друштвеног производа, Влада ће поново посегнути за административним мерама!

(Јован Радић, републички министар за рад, борацка и социјална питања, Агенција, „Танјуг“)

Генерално гледано, стање уставности и законитости у нас је израз општег стања у друштву. А оно је највећим делом анархично и неодговорно. Томе сигурно доприносе рат и санкције које су снажно подстакли ратно профитерство, организовани економски криминал који је у спрези са појединим припадницима државне и финансијске олигархије, мито и корупцију. У таквим ситуацијама Устав је често мртво слово на папиру. А закони, нарочито владине уредбе, постају инструмент текуће политике која се по потреби држи Устава.

(Слободан Вучетић, судија Уставног суда Србије, „Наша Борба“)

Јуна или јула 1988. године на сједницама Председништва ЦК СКЈ, сам се обратио и Милошевићу, додуше приватно у току сједнице, јер је сједио до мене. Видјевши да се ствара култ личности, рекао сам му: „Слушај, Слободане, много ти је слика на митинзима“, а он као из пушке: „И твојих“. Одвратио сам да их није сам видео, али јесам пароле типа „Са Слобом и Марком на све барикаде“. Но, додао сам, ја сам послао људе да замоле ауторе да такве

слогане уклоне. Он на то није рекао ништа, али се видјело да му те ствари ласкају.

(Марко Орландић, некадашњи високи црногорски функционер и члан Председништва СФРЈ, „Нин“)

Борим се зато да имам право да живим где ја хоћу. Да могу да обрадим виноград и воћњак у мојој Шумадији, па да након тога одем у Словенију на скијање са својим унукама. Колико бих где времена проводио зависило би од мог тренутног расположења. Дубоко сам убеђен да ћу у релативно кратком року моћи тако да живим. Првим одласком, „лед је пробијен“! (Милан Аксентијевић, генерал-мајор у пензији одговара на питање да ли би се вратио да живи у Словенији, „Наша Борба“)

Веома ми је драго што сте, након толиких шетњи прихватили и програмско начело да се Книн брани у Београду. При томе, бојим се да сте то малчице буквално схватили па сте прешли из Книна у Београд!

(Вук Драшковић, председник СПО поручује председнику републичке владе са говорнице Скупштине Србије)

Последњи пут био сам у Осиеку после Барије. Кафић и тераса испред су били, частио сам све госте и сви су аплаудирали. Данас не гајим илузије да је део кафића још мој. Моја ћерка, када сам јој у шали предложио да узме хрватско држављанство готово се шокирала. (Љупко Петровић, познати фудбалски тренер, који је довео „Црвену звезду“ до самог светског врха, некадашњи играч НК Осиека, „Блиц“)

Проценили смо да је Љубиша Ристић угледнија личност од мене!

(Објашњење др Мире Марковић зашто она није изабрана за председника Југословенске удружене левице)

Учешћа господина председника Владе и господина гувернера Народне банке у раду Извршног одбора Нове демократије помогла су у мени да сазри следећа мисао. Кад год се тежи општепризнатим вредностима и развојним циљевима државе и кад год се у остваривању тих циљева користе проверени демократски инструменти уз штедру подршку личног поштења, залагања и шарма, тада неће, тако ми изгледа, бити страначких проклизавања и дисхар-

моније између партнера на власти и између власти и опозиције! То је по мом мишљењу, дељење председника Владе, господина Мирка Марјановића, кога сам упознао тек када сам постао министар!... Морам сви запети и померићемо ми видокруге који су нам се уз очи примакли на подстицајне дистанце. Треба, по мом мишљењу, да кренемо књигом на таму и мишљу у простор, да опремо стрпљењем у нестрпљење и да заталасамо благодат у снази! (Милун Бабић, републички министар без портфеља из Нове демократије, оцењује у Скупштини рад Владе у протеклих годину дана)

Понекад помислим како нема решења ако не оживи „Црна рука“. Ни највећи варвари нису тако уништавали паркове, а ово је урбанистички геноцид над српским народом... За неку годину Карићи ће градити између два двора! Верујте ми, могу они то. У игри је петнаест милијарди долара.

(архитекта Илија Глигорјевић, поводом доделе локације за градњу на Теразијској тераси фирми „Браћа Карић“, „Телеграф“)

Молим, када је то? Неки црвени празник опет? Ја живим у Југославији, признајем председника Лиљића и славим само југословенске празнике!

одговор Р. Д. прехрамбеног техничара, на питање да ли славн Дан државности Србије, „Блиц“)

Реч је о новцу овог народа и ове сиротиње који су наши назовибизнисмени ставили на располагање богатом и превејаном преваранту Џорџу Соросу!

(Ратко Крсмановић, председник Савеза комуниста — покрета за Југославију, „Танјуг“)

Ми смо муслимани. Читајте Бору Станковића и видећете да је он највећи муслиман кроз Бору Станковића ћете боље проучавати ислам него да одете у Истанбул. Не морате да видите ниједног Мухамеда или Ахмеда. Само погледајте како живе Срби и видећете да је толико остало муслиманског менталитета код нас, да је то тужно!

(др Мирољуб Јефтић, „Аргумент“)

свака част...свака част...свак

— Тао морони, у школи је бомба!
(Писана порука коју су провалници оставили у канцеларији Медицинске школе „Др Миша Пантић“ у Ваљеву, „Политика“)

Увредила сам се, у оном тексту пише да сам се уплашила. Кога бих се ја плашила, погледајте, има ме преко метар седамдесет. Муж ми је бивши боксер, шампион и уопште се не плашим, не знам за страх. Сујетна сам жена, али не и када је посао у питању. Најружнији текст о мени написао је Тијанић. Не може неко о мени да пише какву фризуру носим, кад ме никада у животу није видео. Али, помирили смо се и пољубили двапут, у образ, једном у уста, иако је о мени писао после Словеније, тако да то ни пас с маслом не би могао да поједе.
(Радмила Анђелковић, некадашња прва дама ССРН Србије, а сада председник Управног одбора Јавног предузећа ПТТ „Србија“, „Телеграф“)

Ово је већ други напад на мене, први пут напали су ме физички, овог пута постављена је бомба!
(Владимир Марковић, одборник групе грађана у Скупштини општине Нови Београд, након што му је ауто уништен у експлозији подметнуте бомбе, „Политика“)

Штрајк васпитача у предшколским установама није у складу са законом, није поштвана процедура за његову организацију, а овакав начин протеста у супротности је са програмом економског опоравка земље!
(Добрила Грујић, градски секретар за децу и социјалну заштиту у Београду, „Политика“)

Када се прави нова Влада ви не смете заборавити, молим вас, мога пријатеља Ратка Марковића. Каже се за британски Парламент да не може претворити жену у човека, а па Ратко Марковић може. Много ми је жао што није адвокат, јер би фино могао да брани немогуће ствари. Немојте притом заборавити да за господина Брчина нађете, пошто је лепушкаст човек, неки женски лик, да буде уредник „Борбе“!
(Десимир Тошић, савезни посланик Демократске странке у парламентарној дискусији о НИП „Борба“)

Митинг, односно сабор, као мач са две оштрице, оставимо као крајње средство. Јер, питање је да ли нама одговара дестабилизација власти у Србији. Моджа то, пре свега, одговара њима, као би предузели сва средства да би се, наводно, одбранили.
(Зоран Ђинђић, председник Демократске странке на затвореном разговору са Српским покретом отпора са Космета, „Телеграф“)

Народна банка Југославије продала је приватним предузећима 600 милиона немачких марака, а ја као председник Привредне Коморе Србије и поред упорног настојања нисам успео да уђем у траг тим фирмама!
(Вељко Стојиљковић, председник ПКС, „Политика“)

СПС је подржала Владу у намери да у наредном периоду као приоритет у свом раду реши питање обезбеђивања финансијске стабилности пензионог фонда, подстицање пољопривредне производње и настави енергичну

борбу против криминала и сиве економије.
(Оцена Главног одбора Социјалистичке партије Србије једногодишњег рада Владе Републике Србије, „Танјуг“)

Два ортака прилично слободних схватања о животу и сексу, упознали би путем „Блица“ две бар толико откачене девојке са којима би ишли на дуге шетње обалом Дунава и Саве, играли „труле кобиле“ и које би радо почастили „банана сплитом“. Шифра Два мускетара.
(Лични оглас у „Блицу“)

Једна ствар, коју сам хтео да напоменем, то је са оним „етничким“ отровом, који је наводно пронађен. Ја сам се својевремено нашао са једном хелсиншком делегацијом која је боравила на Косову и испитивала тај проблем. Ја сам рекао да је тај отров могућ, вероватно је и произведен, и то, рекох, на бази свињске масти, јер само тако може тровати муслимане, а поштедети хришћане. Са једном таквом досетком они су били паралисани и нису више постављали питања те врсте.
(Милорад Јеврић, посланик Српске радикалне странке у Савезном парламенту, стенограмске белешке)

Потрудићу се да дам допринос години културе, из све снаге!
(Бранка Соврлић, уметница турбо фолка, „Радио ТВ ревија“)

Господине председниче, господо посланици, већ одмах да кажем, са обе руке треба гласати за овај закон. Она друга, Бог да је види, а ову прву господин председник. Јер, овдје можемо само додати нешто, а оспорити не у Закону о производњи и промету отровних материја. Ко би био за производњу и за промет отровних материја, не бих могао да га иментујем. Ако бих одмах уз ово поставио једно питање, а шта да чинимо српски роде од производње и промета отровних идеја, које загађују мозгове жешће него отровне материје дробове.
(Момир Војводић, песник и савезни посланик Народне странке Црне Горе поручује са скупштинске говорнице)

Први пут сам открио да сам и званично другачији од осталих, кад су ме оперисали у Пастеровој. Доктор Радуловић ми је рекао, да на месту где се спајају велики и мали мозак имам нерв који нема нико!
(видовњак Љубиша Трговчевић објашњава своју натприродну проричатељску моћ, „Блиц“)

Мој шеф је секретар Зоран Стојковић, а то што он неће да контактира са мном и прича да радимо без контроле, његов је проблем и нека му је на образ. Стојковић ми је узео печате и из општине су хтели да угасе Месну заједницу и моје радно место, а да отворе месну канцела-

рију. Али, ја нисам глуп па то нисам дозволио. После два дана сазвао сам Савет Месне заједнице који ми је дао бланко подршку. Направили смо нове печате, па сада имамо и вишак, пошто су нам старе печате вратили.
(Јакуп Шулемаја, секретар МЗ Врањевац у предграђу Приштине, („Политика“)

Нисам, зато што сам прочитао неколико текстова који излазе у „Дуги“ и ту сам видео да су то рђави, средњошколски писмени задаци. Једном сам хтео јавно да кажем да су полуписмени, али ми то нису допустили.
(Историчар Милан Ст. Протић одговара на питање да ли је прочитао књигу „Одговор“ др Мире Марковић, „Блиц“)

Мислим да је ова кампања уперена против народњака. Зашто је тако — не знам. Оно што певам народ прихвата и нико ме не може убедити да је то шунд. Да ли је шунд ако на концерт познатог виолинисте дође 50, а на концерт народњака неколико стотина. Па о укусима. У забавној музици има повски до миле воље, па је, ипак, означавају уметношћу и културом. Не знам зашто толико нападају народњаке када су племенити и стално присутни на хуманитарним концертима. Волела бих да видим како би протекло концерт када би га одржала оперска дива!
(Сашка Каран, домаћа фолк дива, о акцији да се 1996. прогласи годином Културе, „Радио ТВ ревија“)

Од интрига нема одбране. Нисам власник Нове демократије, нити бих то волео да будем. Али, волео бих да имамо више пара од Демократске странке. Верујем да ћу и тај дан дочекати.
(Душан Михајловић, председник Нове демократије, „Блиц“)

„Видмо се у читуљи!“
(назив првонаграђеног остварења на 42. фестивалу документарног филма)

По ком то критеријуму оне добијају злато, а ми секси гаће у кич паковању?
(Питање једне од радница „Енергоприме“, предузећа у саставу „Електропривреде Косова“, након скандала када су за Дан жена од синдиката добиле неуобичајени поклон: „Политика“)

Замолио бих персону која је ово заборавила да узме — Шошкић. Да то није био господин Тањић, из посланичке групе „Богдановић — Гламочанин“?
(савезни посланик СРС Драшко Марковић за скупштинском говорницом)

ПРИРЕДИО: ТОМО РИСТИЋ

НА ГРАНИЦИ ТЕРОРИЗМА

МАЛИГНИ ХУМОР

Последњи викенд у марту освежио нам је ружне успомене на деведесет трећу. За три дана вредност немачке марке удвостручена је. Трећег дана, названог „црни понедељак“, почели су код становништва да се уочавају некадашњи симптоми панике. Јуриши на продавнице, опседање шалтера банака не би ли се још који чек искамчио...

Срећом, ситуација је нормализована сутрадан па су се и економисти и лаичка јавност дали у потеру за кривцима упада у монетарни систем. А тако нешто, после деведесет треће, слободно се може рећи да међу грађанима има неподељен третман терористичког акта.

Влада и њој наклоњени извори понудили су прелиминарни списак најизгледнијих кривца: тзв. „**дужнички лоби**“ (они који би обезвређивањем динара ликвидирали своја дуговања), **пољопривредници**, којима је исплаћен прошлогодишњи дуг државе, и на крају, најређа, али сасвим озбиљно разматрана опција убацивања динара из **Крајина** (чиме би се Србија уочи почетка рада републичке скупштине политички дестабилизвала).

Невиносно саме владе такође се нашла под лупом. И она је у некој врсти „октрисаног“ хаоса могла пронаћи свој интерес. Ближио се дан престанка важења уредбе о замрзавању зарада (па би наше „недисциплиновано“ понашање у купопродаји девиза и подстицању хиперинфлације створило оправдање за продужење примене сличних мера). Пензионски фонд је био полупразан а нико није имао идеју како га допунити...

Истовремено, док су у већини трговина посегли за спасоносним пописом, у продавницама фирми на чијем су челу чланови владе радило се нормално а цене нису мењане. Директор врањског „Симпа“ сутрадан се хвалио како се за један дан отарасио робе која се у нормалним околностима продавала цео месец.

ГРАЂАНИ ПОКРИВАЈУ

У бајку о јаком (супер) динару данас мало ко верује, али смо нека раније најављена поскупљења лакше сварили пошто се, након експлозије курса, динар поново „стабилизовао“.

Према мишљењу београдског економисте **Миодрага Скулића**, дугогодишњег стручног консултанта бројних српских предузећа, све ово што се догађало **вешто је смишљено и реализовано** да би се скренула пажња са две кључне ствари: неумерено високе буџетске потрошње и руинирање основе економског система, из којих је та потрошња финансирана.

Скулић напомиње као веома важну чињеницу да је од активирања програма монетарне реконструкције буџет сваког месеца подмириван са 300 милиона нових динара. Пошто се потпуно обезвредила новчана маса у оптицају, Народна банка Југославије је сваког месеца пуштала нових 300 милиона динара, на основу чега је издржаван државни буџет, бар за првих осам месеци 1994. године. То је несметано функционисало све до септембра прошле године, када је пробијен оквир монетарне масе,

Много је повода којима је могуће објаснити произвођење недавног монетарног хаоса у земљи. Разлог је вероватно само један

Пише: Александар ЦВЕТКОВИЋ

па се то испољило оживљавањем инфлације и скоком курса марке на црном тржишту. Да би избегао даљи раст инфлације, гувернер повлачи извесну количину новца из оптицаја. Али, буџетске потребе су остале непромењене па Аврамовић одлучује да сиђе у фундамент система, који у југословенској економији чине електропривреда, пољопривреда и резерве страног валути и злату.

„По мом рачуну, цех који је електропривреда до краја 1994. године платила износи 600 милиона марака. Струја је продавана испод реалне вредности, због чега ЕПС није била у стању да врши ремонте и плаћа своје рачуне. Међутим, запрепастили су ме подаци које је недавно изнео генерални директор ЕПС, он саопштава да је у међувремену губитак нарастао на 900 милиона долара. Дакле, и после лањске енергетске кризе наставило се са исцрпљивањем потенцијала ЕПС-а. Пољопривреда је уништена, то је ваљда свима јасно. Када смо имали плате 20-25 динара килограм пшенице је коштао 18 пара. Плате су од тада порасле десет пута а цене основних пољопривредних производа остале су скоро исте.“

Нафтна индустрија је такође у тешком положају. Цену нафте која је набављена напољу покривали су грађани и предузећа којима не руководе кадрови СПС-а. Она друга предузећа и

државни органи трошили су нафту из домаће производње која уопште није плаћена, па се НИС-у данас дугује око 300 милиона динара. То је цифра која је доступна јавности. Да ли је она коначна то знају само г. Томић и његова банка.

Губици железнице чији је руководилац генерални секретар Социјалистичке партије Србије Миломир Минић пет пута су већи од укупног прихода.

Након свега Аврамовић је продао злато, још увек се не зна коме и како. Дукати су продавани без пореза и акциза, тако да је остварен губитак по том основу од око 50 милиона марака. Злато је продавано по цени само 11% више од његове светске цене (што чини трошкове израде дуката, амбалаже и транспорта) прича **Скулић**.

МАЛИГНО ТКИВО

Нереална буџетска потрошња, према речима овог економисте, сасвим је опустошила ионако слабашну домаћу привреду. Он као илустративан пример наводи актуелно стање у општинским трговинама прехрамбеном и мешовитом робом. Некада велика и моћна предузећа, услед збивања на тржишту крајем 1993 (када их је савезна влада приморала да продају робу по три и више пута нижој цени од стварне) изгубила су сав обртни капитал. Остали су им магацини, возила и празне продавнице. И између 500 и 1200 радника који по три месеца не примају плате, да би онда примили стотинак динара.

Али, и у овој је категорији било привилегованих. „Центромаркет“, „Пекабета“ и „Јабучка“ у Београду и још десетак трговинских организација у Србији добијале су и у 1994. години новац из примарне емисије, што је једнако поклопу. „Због тога су „Ц-маркет“ г. **Радловића** и „Пекабета“ г. **Ивановића** врло добро снабдевени, па би се могло закључити да они знају да тргују а сви остали не знају. Уствари, једни су платили туђе цехове а други су награђени, јер су наслоњени на Социјалистичку партију“, тврди **Скулић**.

ОБЈАСНИТИ!

О новој књизи гувернера Аврамовића, чије се излагање ускоро најављује и где ће се анализирати првих годину дана „Југословенског привредног чуда“, **Скулић** каже:

„Надам се да ће гувернер јавности детаљно објаснити на којим је основама извршена самонација наше економије у 1994. години. Његова је професионална обавеза да отклони представу која је створена путем медија — да је он некакав чудотворац и врач. Он јесте врло добар економиста, али мора да каже колико му је помогло обезвређивање новца у 1993. години колико сељак који због своје части неће дозволити да му њива остане неузорана, а колико ЕПС и НИС својим пристанком на губитке у пословању.“

Када то буде сазнао народ ће ваљда моћи да схвати да не постоји земља која живи од враџбина. Опасно је свако ширење илузије да се нешто може стварати ни из чега“.

У постојећој прерасподели више нема средстава. Влада признаје да држави у буџету недостаје 1,4 милијарде долара и покреће кампању враћања „сиве економије“ у регуларне токове. **Скулић** сматра да ће се и овога пута поновити фарса у којој страдају „ситне рибе“ са улице док ће неколицина брокера који контролишу тржиште увозних цигарета, бензина, кафе и друге робе остати недодирљиви.

„Проблеми везани за неефикасност државних органа садржани су у Уставу Републике Србије чији је идејни творац садашњи потпредседник Републичке владе **Ратко Марковић**. Он је конципирао такав устав који је само друга крајност у односу на онај Кардељев. Кардељ је увео потпуну децентрализацију, на свим нивоима. **Ратко Марковић** је то „покупио“ и потпуно централизовао. Данас је и курир сеоске основне школе — службеник министарства и прима плату од републичке владе. Тако гломазан апарат према мом прорачуну „гута“ између 69 и 72 посто укупног друштвеног производа. Да ли преосталих тридесетак процената може да буде генератор производње? Или ће ући у различите канале трговине и створиће се то малигно друштвено ткиво.

Са високим порезом на промет, на услуге, зараде и имовину, па све то заједно са царинама и акцизама — не може се створити амбијент за подстицање тржишно успешних економских субјеката. А погледајмо шта то држава финансира: за одржавање железнице, рецимо, сваки запослени издваја 2% из личног дохотка.

Тако задржавамо систем железнице са 44.000 запослених. Или, узмимо случај београдског Градског саобраћајног предузећа. У прошлој години ГСП је поред 87 милиона прихода остварио губитак од 131 милиона динара. Дакле, да би у другој половини године могао да ради, у ГСП су „преливена“ средства из градске ренте из Фонда за уређење грађевинског земљишта. Уместо да буду наменски утрошена на уређење земљишта за нову стамбену изградњу, средства су отишла за нафту, резервне делове и плате возача ГСП-а“, вели **Скулић**.

ОДЛУЧУЈУ СТРАНЦИ

По свему судећи, процењује наш саговорник, држава нема више одакле било коме да да чак ни милион немачких марака. Пошто тога нема, привреда је принуђена да се сналази на црном тржишту. Али, држава је круг затворила, па се за ову нелегалну работу прописују сада и казне затвора. У привреди је настало такво расположење да уз поменути ризик више нико неће хтети било шта да увезе, макар целокупна производња стала. Апсолутно, држава није у стању да обезбеди девизе за набавку сировина и репроматеријала, али појачава репресију према онима који покушавају да се „снађу“. По општем уверењу у круговима економиста гувернер Аврамовић је замислио да ће овим мерама успети да натера оне који имају сакривене девизе да их продају Народној банци и дођу до нових кредита.

Кредити су, пак, прича за себе. У оптицају су поново оптимистичке прогнозе о новом инвестиционом циклусу. Стари кредити се, међутим не враћају, већ се траже нови. Из чега би се створили нови кредити осим из примарне емисије? Да би се то прикрило на сцену ступа Служба за платни промет, у чијим се каналима губе мутне трансакције са ознакама „државне тајне“.

КРУГОВИ

„Ако се, рецимо, пронађе кривац који је прошлог викенда на улици изнео тих девет милиона динара, онда ће се доказати само то да нам је држава потпуно пропала — чим тако мала сума може да је уздрма.

Због тога размишљам о могућности да је све то било монтирано да би се унутар социјалистичке партије извршила нова чистка. И то из најједноставнијег разлога, да су се у протеклих годину дана значајно смањила средства за деобу, па је неминовно да се моћници из првог круга повремено ослобађају оних из другог и трећег круга, јер представљају велики трошак.

Сигурно је само да брокери увозних цигарета и девиза остају у игри, јер ради се о свега неколицини људи који су и сами близу врха власти.

Због свега, верујем да ће последњи удар на монетарни систем послужити као оправдање за обрачун унутар СПС-а, а и да би се народу показала одлучност и „снага“, која уствари чини немоћ и атрофију.

На жалост, сила и репресија које се у нашој економији примењују, не стварају нови друштвени производ — категоричан је **Миодраг Скулић**.

ПСИХОЛОГИЈА ИНФЛАЦИОНОГ ХАОСА

БЕРЗАНСКА ПЉЕСКАВИЦА

Забележно: Рене СТАМАТОВИЋ

„Контролу власничке трансформације у име Агенције за процену друштвеног капитала врше стручњаци СПП. На челу и једне и друге институције налазе се чланови Главног одбора СПС. На тај је начин вешто подметнута потреба да СПП постоји још најмање две наредне године, иако она нема никакву суштинску функцију. Она би је могла имати, када би рецимо опслуживала, као једна сервисна банка, приватни сектор. А не да се бави платним прометом, што у целом свету обављају саме пословне банке.

Финансијска полиција је, додуше, успела да извуче функцију финансијског надзора из СПП, али се на тих 1500 финансијских полицајаца врши свакодневни притисак да уберу што више новца. Но, они немају овлашћења да сами праве планове контроле предузећа, јер не могу ући ни у први ни у други круг СПС-овских моћника, а у трећи само уз сагласност њиховог подручног начелника. То је доказ да је кампања против сиве економије оријентисана на ситне шпекуланте”, убеђен је Скулић.

Ни у погледу економских перспектива које би се отвориле уклањањем међународних санкција, Миодраг Скулић не очекује да би оне биле посебно ружичасте.

„Истог тренутка већина наших пословних банака ће стати. Све ће прећи у руке Американаца и Немаца. Они ће формирати своје банке а на име доспелог дуга предузећа, која по њиховој процени обећавају профит. Сигурно их неће интересовати МКС, „Застава” или наша код куће толико хваљена производња трактора. Истовремено, прети нам сценарио виђен у Мађарској и Бугарској — продавници преплављене увозном робом широке потрошње, да би се земља додатно задужила. Моја је, стога, стара теза да је добро што су нам Американци увели санкције, јер какве синове ова земља има, они би је задуживали нових пет милијарди долара сваке године, које би уложили у пропале технологије и „магичне пројекте”. Ви и данас имате једног Милуана Мркоњића у ЦИП-у који стално залуђује јавност са својим пројектом брзих пруга. Он на том пројекту држи ангажовано 500 људи, а од свега тога нема ништа, јер ни изван санкција ми немамо толика средства. Уосталом, о висини и врсти инвестиција нећемо одлучивати ми, већ страни повериоци” — закључује Миодраг Скулић.

Оптицају „психологије” на светске новчане токове није потребно много причати. Када, примера ради, председник САД на каквој конференцији за штампу, и то без икаквих конкретних „задњих примисли”, поводом неког апсолутно „неновчаног” проблема, изговори магичне речи попут „ја сам песимиста” или „биће малих проблема” будите сигурни да ће то негде, некога, на некој од финансијских берзи широм света, кошати пар десетина или чак стотина милиона долара. Уколико буде упитан од стране угледног финансијског коментатора нешто на тему стања америчке привреде, стабилности долара у следећих десет дана или акција његове администрације у вези са захватом у монетарној сфери, због његове две-три намерно или ненамерно изговорене слатке речи буквално ће се преврнути пола земаљске кугле, заседаће барем стотину влада, на светским берзама флукуације акција износиће и по више хиљада милијарди долара, а хиљаде фирми нестаће нетрагом, и то у веома кратком временском интервалу. При свему томе, председник је можда знао, а можда и није, о чему се заправо ради. Другим речима, могуће је да се само „правио паметан” у ситуацији када је на новчаним тржиштима стање било можда чак и необично стабилно.

Какво је такво је, овдашње монетарно поднебље не може бити нарочит изузетак, чак и када би то хтело да буде. О томе је у форми доскочица говорио и гувернер НБЈ Драгослав Аврамовић поводом претходног, предновогодишњег, „необјашњивог” скока вредности марке у односу на динар, када је монетарни хаос објаснио „обичним страхом”, „психологијом појединца” који реагује на трачеве и глупости, са којима ни држава ни њени чиновници ни његово стабилizacionи програм немају никакве везе. Поводом последњег „скока” марке ситуација се поновила. Ствар с парам, међутим, по правилу никада није превише проста. Јер, иако је готово доказано да је држава у оптицај пустила, наводно, нешто мање од 20 милиона непокривених динара, нема те иоле озбиљне државе, па још „оволике”, у којој би та релативно смешна сума изазвала такву пометњу. Дакле, поменута ствар је „психолошки” погурана са надлежног места. То „гурање”, међутим, није морало да крене ни са екрана државне телевизије ни саопштењем неке од влада. Могло је, а и највероватније је, да крене овако:

Гувернер Аврамовић, који је постао оличење поверења у динар и све што је за њега везано, стане, на пример, у ред да купи своју омиљену пљескавицу. Ту га, наравно, препознају и започну дијалог. Те „како сте?”, те „шта има?”, те „издржите, ми смо уз Вас!”, те ово те оно. И таман кад гувернер дође на ред за пљескавицу и кад размишља да ли да њу набаци и урнебес салату баба иза њега повуче га за рукав и упита: „А, јелте, 'оће ли бити девалвације?”. Гувернер се изнервира и преко рамена јој одговори: „Наравно, госпођо, наравно, ево сад ће, 1. априла”. И оде. Ствар се даље развија овако. Баба оде кући и о томе одмах обавести своју кћер и свог сина. Син и кћи мало размисле па после једног сата свако од њих обавести о „девалвацији”, рецимо телефоном, само по двоје својих пријатеља. Ако свако следећег сата сваки од тих „обавештених” обавести још само по двоје других људи, и при том престану са даљњим обавештајним активностима, за 24 сата биће, на овај начин, „обавештено, веровали или не, више од 16,5 милиона људи. Уколико би сваки обавештени чекао само десет минута (а не пун сат) да обавести следећу двојицу, тих 16,5 милиона људи (дакле двапут више него што има заинтересованих у целој Југославији) били би лично обавештени за само четири сата. Понављамо, све то под условом да свако обавести по двоје само једанпут. Уколико би свако ко је обавештен непрестано вртио телефон па обавештавао непрекидно сваког кога зна, о „девалвацији” би цела Југославија могла да сазна за мање од пола сата. То само значи да је пола сата или сат након гувернерове случајно или намерно изговорене реченице пред једном пљескавичарницом држава у монетарном хаосу, да приватници затварају радње или склањају робу, да бензин постаје скупљи од злата... Уто гувернер, после шетње Кнез-Михаиловом улицом, стиже кући и чује на вестима да је држава у хаосу и да је монетарни систем пред распадом.

Није то, наравно, морао бити чак ни гувернер Аврамовић. Могао је бити било који функционер којег народ на овај или онај начин повезује са државним парам. И није држава морала да убацује ни један једини непокривени динар да би се на тај рачун набрзину овајдила. Утолико пре је вероватно да је, уколико је то уопште учинила, у оптицај пустила сасвим скромну количину таквих пара. Поента је да се за потребе финансијског естаблишмента у што је могуће краћем року, пре него што почну „истраге” и „претраге” случаја, од народа узме одређена количина новца, којој ће се истом брзином приметити траг. И док посредством медија теку расправе да ли су криве исплате сељацима (?), опозиција (?), доспеле обавезе државе према повериоцима или шта слично, смисао свега се губи као што је и настао. „Ни из чега”.

Због свега тога, занемаривање психолошких узрока претходног и било ког другог монетарног хаоса у овој земљи и њихово пребацавање у област доскочица и анегдота, објективно је веће криминално дело од криминалног дела самог. Ако не верујете, замолите Слободана Милошевића да се негде с неким уз пут нашали како ће гувернер Аврамовић у следећи понедељак бити — ухапшен.

УТАЈА 5.200 КВАДРАТНИХ КИЛОМЕТРА ГРАЂЕВИНСКОГ ЗЕМЉИШТА

НАШЕ ДО МОЈЕГА

Друштво и држава, односно њен апарат, не могу се поистовећивати. Једноставно, нису једно исто, ма колико интереси друштва требало да се одражавају на понашање и поступање државе. Овај ноторни теоријски закључак неопходно је акцентирати због најновијег практичног потеза српског режима, који ће сигурно је, својом гласачком машином формално озаконити на скупштинском заседању ових дана, а то је да градско грађевинско земљиште, до сада друштвено, прогласи државним. Остатак вишегодишњег социјалистичког експеримента — друштвена својина, претвара се покретом законодавног штапића, у власништво државе коју држи једна партија. Супротно уставима СРЈ и Србије, које је иста та партија донела, што и не крије! Напротив. Оно, чиме је обавезала грађане — друштво држава и партија која њом влада не примењује у односу на себе.

500 ДИНАРА ПО КВАДРАТУ

Предлог Закона о грађевинском земљишту Србије који је Народној скупштини доставила влада (која себе лицемерно назива владом националног јединства), предвиђа преношење градског грађевинског земљишта из друштвене у државну својину. По систему обавештавања: оно што је до данас било наше, од сада ће бити моје. Начин није нов. Већ је од 1945. године виђен у разним формама и примењиван код узурпације различитих добара. Али, увек — а поготово сада — изазива чуђење због, можда и наивног, веровања да ако нема правде оно макар има правила која морају бити поштована.

Југословенски Устав каже да нико не може бити лишен својине нити му се она може ограничити, осим кад то захтева општи интерес утврђен у складу са законом УЗ НАКНАДУ КОЈА НЕ МОЖЕ БИТИ НИЖА ОД ТРЖИШНЕ.

По Уставу Србије градско грађевинско земљиште је у државној ИЛИ друштвеној својини. СРЕДСТВА ИЗ ДРУШТВЕНЕ И ДРЖАВНЕ СВОЈИНЕ ОТУЂУЈУ СЕ, прописано је, такође ПО ТРЖИШНИМ УСЛОВИМА У СКЛАДУ СА ЗАКОНОМ. Најзад, Устав Србије налаже и да се непокретности могу уз правичну накнаду, која не може бити нижа од тржишне цене, експроприсати. Осим купопродаје и поклона то је још један начин за промену својине. Ако се изуму крађа и отимачина.

Предложени Закон о грађевинском земљишту, једноставно прокламује да ће оно што је било друштвено — бити државно. О каквом је капиталу реч говори податак да се у Београду, на пример, градско грађевинско земљиште простире на површини од 291 квадратног километра. Што се вредности тиче, параметар може бити цена од 500 динара по квадрату, колико кошта уређење и опремање земљишта. Према томе, вредност грађевинског земљишта само у атару главног града је око 155 милијар-

Сматра се да „подржављање“ друштвеног грађевинског земљишта тежи најмање 2.600 милијарди динара

Пише: Радмилу ЧОБОВИЋ

ди динара. У Србији је у режиму грађевинског земљишта око 5.200 квадратних километара, а по истом систему обрачуна, његова вредност је око 2.600 милијарди динара.

Ако је тако, остаје практично питање: ако државни апарат жели да ову друштвену имовину која припада свима, присвоји, а по уставима СРЈ и Србије, мора да плати — колико и коме?

ШТА ЈЕ НЕБИТНО

Квантитет одређује тржиште, а питање коме би новац држава требало да исплати много је комплексније, али није без одговора. Ад хок, он би, уопштено, гласио: онима који су у то грађевинско земљиште улагали. Могућа конкретна опција је, на пример, општинама на чијем је подручју и које су, у име друштва, управљале њим. Ад хок, јер у сваком случају, то захтева детаљну и обимну анализу. Много озбиљнију него што је званично владино образложење — дефиниција разлога за овај потез „рационално коришћење грађевинског земљишта, примерен тржишном концепту привређивања“.

„Додирнули смо корен онога што је спорно: да ли је друштвено и државно стечено на начин који није у супротности са преласком једног у други облик својине“, каже господин Милан Миковић, народни посланик у Скупштини Србије.

Баш правни начини овде намећу дигресију на тему државног волонтизма када је реч о доношењу, деловању и поштовању прописа и закона. Познато је да се закони који не важе, било зато што им је примена била једнократна или због тога што су економски и друштвено превазиђени, уклањају из правног система укидањем. Изричито и званично, онако како су и донети. У Југославији и Србији није баш тако. Изумели смо законе на „стенд бај“ позицији — постоје, не примењују се, а нису укинута. Чак уз образложења да „постоје закони које не треба формално укидати, пошто су већ извршени и не могу више да се примене“. Ако је познато да је поступак укидања кратак, формалан и једноставнији од доношења, још ако заиста стоје цитирани разлози, нема апсолутно никакве потребе остављања тих „мртвих“ прописа да сами иструну.

Осим уколико нису у фиоци за сваки случај. Да би их власт евентуално активирала ако и кад за то поново дође време, било иновирани било уз помоћ правних механизма који би се ослањали на њихово постојање.

Тако још важи Закон о национализацији, иако је својевремено Уставни суд СФР Југославије тврдио да се не примењује од 1974. године, а постоје подаци да је имовина национализована грађанима и после 1980. године! Тако је у марту ове године Уставни суд ове Југославије закључио да „Закон о аграрној реформи и колонизацији из 1945. више не важи, иако није укинут“.

Елем, сада се тај политичко правни волонтизам режима наставља на други начин, када је реч о предлогу Закона о грађевинском земљишту. И поново нескривено, готово подругљиво.

Зоран Николић, председник Законодавног одбора Скупштине Србије каже да „није непознаница да два устава, СРЈ и Србије, нису сагласни“ и да се овим Законом „НЕ УРЕЂУЈЕ СВОЈИНСКИ РЕЖИМ, већ да Закон САМО каже ДА ЈЕ ОНО ШТО ЈЕ БИЛО ДРУШТВЕНО САДА ДРЖАВНО“! САМО толико и тек тако. Сутра би се, по тој логици, могло САМО рећи да је то што је државно убудуће — њихово, партијско или горе — његово. То је, уосталом, показало се до сада, изгледа и циљ узимати према потреби. Начин и цена нису битни.

Pametna glava uvek ima izbor!

Sve je počelo od jedne grupe pametnih glava, još početkom ovog veka, i Srpsko-Amerikanske banke, a. d. koja je u to vreme veoma ubedljivo privlačila strani kapital na ove prostore.

Ista filozofija se u Rusko Amerikansko Srpskoj (RAS) banci, naslednici tradicije i uspeha njene prethodnice, zadržala i danas. Ona je usmerena na život i na realno - na konkretne potrebe domaće privrede i domaćeg stanovništva, na konkretne poslove, na konkretne situacije. Zbog toga ćete imati osećaj da smo stalno uz vas.

Zašto, dakle, mislimo da smo vaša banka? Razlozi su sledeći:

Veliko ovlašćenje Narodne banke Jugoslavije za obavljanje svih deviznih poslova sa inostranstvom, uključujući i kupovinu devizne efektivne kod NBJ.

Najpovoljniji krediti za deponente.

Najveće kamate na uložena sredstva.

Otkup čekova inostranih banaka i isplatu deviznih čekova građana.

Pored toga i:

Otvaranje deviznih računa za pravna i fizička lica.

Otvaranje tekućih računa građana.

Otvaranje nerezidentnih računa.

Otkup deviznog priliva.

Plaćanja za račun komitenata.

Kotiranje domaćih preduzeća na inostranim berzama.

Svetski poslovni maniri su nama potpuno prirodni. A strani kapital u našem osnivačkom ulogu za vas predstavlja garanciju. Postupite pametno.

Otvorite sebi još jedan put.

Pametna glava, uvek, ima izbor.

RUSKO AMERIKANSKO SRPSKA BANKA A. D.

11000 Beograd, Vase Pelagića 23 tel. 011/ 650 437, 648 695
fax 011/ 650 199

АМБ
ГРАФИКА
НОВИ САД

АМБ
ГРАФИКА
НОВИ САД

ДД за производњу у папирне
и флексибилне амбалаже
21000 НОВИ САД
Футошки пут 67
Телефон: 021/395-388
Телефакс: 395-344
Телекс: 14 357

АМБ
ГРАФИКА

МУХАМЕД ФИЛИПОВИЋ КАО ПОСРЕДНИК ИЗМЕЂУ ИЗЕТБЕГОВИЋА И МИЛОШЕВИЋА

КАД СЕ 100 ГОДИНА СМАЊИ

Зашто је београдска штампа ћутала о сусрету предсједника Србије **Слободана Милошевића** и босанскохерцеговачког амбасадора у Швајцарској др **Мухамеда Филиповића**? Због тога што није имала ништа посебно да саопшти или због нечега другог. Свјетска средства информисања су о томе брујала навелико, а сарајевска нису нимало заостајала. Није само ријеч о првом полујавном сусрету те врсте откако је почео рат у БиХ него и о отварању дијалога — разговора о неким основним питањима, а у првом реду о евентуалном међусобном признавању и процјенама шта би тај чин донио Србији, односно СР Југославији, а шта БиХ.

Филиповић је, на примјер, обавијестио високе личности у Бону о својим разговорима у Београду, на којим је, по његовим ријечима, било говора о етапном признавању. Дакле, ништа на о...рук.

Мада су обје стране остале на познатим позицијама, како је објаснио **Алија Изетбеговић**, ипак, добија се утисак да је пробити лед у односима сарајевске владе и Београда. Наравно, у овом случају мисли се искључиво на престоницу Србије, а не „скраћене Југославије“. Јер, **Филиповић**, колико се зна, није имао никакве контакте са неким од савезних функционера. Он ће сигурно убудуће бити главни преговарач са босанске стране, вјероватно и због тога што је један од аутора познатог приједлога Споразума између Срба и Муслимана из 1990. године, по коме се два народа не би нападали наредних 100 година. У том временском периоду, сматрало се, ваљда би се охладиле главе и „излапио“ националистички набој кога су у БиХ углавном увезли амбициозни политичари са стране. То не значи да га уопште није било у Босни у „неком притајеном облику“.

Приједлог Споразума прихватио је лидер босанскохерцеговачких Срба **Радован Караџић** и свита око њега, као и **Изетбеговић** који га је касније одбацио како под притиском тврдог крила унутар СДА тако и под притиском

Изетбеговићев амбасадор у Швајцарској дискретно је испробао Милошевићев канале. Да ли му се допало сазнаћемо ако се врати

Пише: **Ејуб ШТИТКОВАЦ**

политичког врха у Загребу, који се плашио да ће Хрвати у БиХ на тај начин остати на брисаном простору. **Изетбеговић** никада није јавно признао да је тада направио велику грешку, али то чини сада слањем свог личног изасланика у Београд.

По озбиљнијим политичким прогнозама у скорије вријеме у истом граду наћи ће се и члан Предсједништва БиХ **Мирко Пејановић** и још неке личности које се у београдским круговима још увијек третирају као „издајници“, али је очигледно да нису изгубиле кредибилитет међу Србима у БиХ и уопште Босанцима и Херцеговцима. Они су, бар у овом тренутку, једини способни да преговарају.

Озбиљну сметњу будућим преговорима Београда и Сарајева могао би да представља хрватски предсједник **Фрањо Туђман**, који дискретно, слично као и 1990. године, изражава бојазан да било какво директно договарање Муслимана и Срба могло да доведе у питање неке његове старе концепције о подјели БиХ. **Туђман**, такође, страхује да би то могло да разбије муслиманско-хрватску федерацију, која је и до сада, истини за вољу, постојала само на папиру, али је представљала бар неко покриће. Осим тога, конкретнији договор између Београда и Сарајева могао би одгодити признавање Хрватске од стране СР Југославије, до чега је **Туђману** више стало него до свих Муслимана и Хрвата у БиХ.

— Клушко је у сваком случају почело да се одмотава. Милошевић почиње да „одабире“ преговараче из Босне. Није немогуће да ће у догледно вријеме и предсједник Владе БиХ **Харис Силајџић** бити виђен у његовом салону. Уз то: заговараће неколико земаља да се одржи састанак **Милошевића**, **Туђмана** и **Изетбеговића** иде му на руку тако да контакти Београда и Сарајева имају међународну подршку, чиме **Караџић** све више излази из игре без обзира на војну предност на терену.

Наравно, временом би и он могао бити укључен у преговарачки процес ако реалније сагледа сопствени положај и укупну ситуацију. У сваком случају, није довољно то што он тражи од међународне заједнице да се одмах прекине садашња муслиманско-босанска офанзива и што захтијева обнављање мировних преговора. Такве захтјеве упућивала је муслиманска и хрватска страна у рату врло често, а он се на то није обазирао све дотле док су напредовале његове снаге.

Посјета делегације Српског грађанског вијећа Београда, сусрет Милошевића са **Мухамедом Филиповићем** и још неки „ситнији“ догађаји указују да политички разлаз са руководством са Пала није маска него да он у себи садржи врло конкретне разлоге и да се интереси **Караџића** и **Милошевића** у овом тренутку битно разликују.

За муслиманско-босанску страну скоро да је подједнако опасно када **Караџић** и **Милошевић** присно сарађују и када се потпуно разилазе. У првом случају њихов најљући непријатељ добија све врсте помоћи и с друге стране Дрине, а у другом је без надзора и контроле. То је увелико прислило **Изетбеговића** да „отвори канале разговора“ директно са Београдом видећи у њему, ако ништа друго а оно бар мањег непријатеља. Осим тога, аналитичари у Сарајеву имају много изоштренији осјећај од осталих за постпуне промјене ставова значајних фактора у свијету према конкретно **Милошевићу**. Док дио опозиције у Србији тврди да онај ко је започео рат не може га мирним путем ни окончати, сарајевски политичари веома озбиљно схватају поруке из свијета да је **Милошевић** незаобилазан политички играч у распрјешавању укупне југословенске кризе и да његову улогу у избијању сукоба треба „привремено мало заборавити“. Другим ријечима, ако је он незаобилазна личност за утицајне земље у свијету незаобилазан је и за политички врх у Сарајеву. Тај реализам тешко је објаснити народима у БиХ, који су прошли прву Голготу, али и свима њима заједно постало је давно јасно да је све боље од рата, с тим што је у њихову свијест дубоко урезана жеља и императив да за босанску трагедију неко на крају мора да одговара. При томе прст се упира колико на Београд толико и на Загреб. Њима се, међутим, не чека да вријеме о томе пресуди, него врло одређено међународно тијело, а свеједно је да ли ће оно звати Хашки суд или Комисија за људска права.

ЈЕДАН УДАРАЦ ЗА ДВА ЦИЉА

Свему упркос, дакле и једном и другом потписаном примирју, и Савету безбедности УН и његовим најновијим резолуцијама о новом мандату „плавих шлемова“ на овим просторима (рез. 981, 982 и 983), оружје „ради“ и у Хрватској и у (нарочито) Босни, а на неким бојиштима, на пример бихаћком, није ни пре-стајало. Ипак, најжешће и најкритичније је (бар од почетка треће декаде марта наовамо, при чему борбена тензија не попушта ни у тренутку исписивања ових редака) — на Мајевници и Влашићу. И тиме би да се позабави овај текст: око чега се тамо заматула кавга, и која су могућа исходишта?

Војни стратеги парадржаве Радована Караџића тачно су оценили (што баш и није изискивало нарочиту војну памет) да им је освајање телекомуникацијских система веза војног и цивилног саобраћаја примарни задатак стратегијског ранга. Сам ток освајања (у терминологији Караџићевих генерала — „ослобађања“) теко је, како је и познато, веома једноставно из простог разлога јер су посаде војних постројења чинили војници и старешине бивше ЈНА (који су, како је такође добро познато, само променили капе, односно шапке и пошлти војска тзв. Републике Српске), а цивилни објекти тако рећи нису били ни брањени, те су их везисти и тобице генерала Ртка Младића запосели као од шале. Тако се већ почетком рата у БиХ под контролом Караџићеве армије нашло најмање две трећине објеката речених телекомуникацијских система у БиХ.

У том склопу комуникацијски торањ на Влашићу (Паљеник тт. 1943) и оцај на Мајевници (Столице к. 915) од велике су важности за српску страну, при чему је овај други при самом врху на скали вредности. Преко њих тече готово свих 90 одсто телекомуникацијског саобраћаја (војног и цивилног, шифрованог и отвореног) из Београда ка Бањалуци и Книну; преко њих се преносе наређења и поруке са главног командног места генерала Ратка Младића (прави подземни град, илџи „српски Пентагон“, изграђен у она „срећна“ времена, што је за посевну причу!) за команде Источнобосанског, Првог и Другог крајишког корпуса, затим за Бањалуку и Книн, а биће и за Фикретов „Велкатон“, итд. И поврх свега, тим релејима се ка једној и другој Крајини преносе сигнали из ТВ центара СРЈ и са Пала. Па да је само то, поменути би телекомуникацијски релеји били довољно изазовни објекти напада за једну ратујућу страну, и довољно јак мотив одбране за другу. А није само то.

Гребен Мајевнице је витални топографски ослонац у одбрани посавског коридора, и то у односу на његов најрањивији део. Ако би се пак бошњачка страна домогла северних и североисточних падина планине, ето је у Посавини и у Семберији, а под контролом би јој биле све саобраћајнице које отуда улазе у Тузлу. Држећи влашићку висораван, Први крајишки корпус (ген. Момир Талић) добрим је делом контролисао и долину Лашве, што ће рећи и комуникацију Доњи Вакуф (пардон, Србобран) — Травник — Зеница, и, што је битније: затварао је прилаз ка Бањалуци с југа. И обрнуто: влашићки плато послужио би као нека врста „плацдарма“ командантима Седмог (ген. Мехмед Алагић) и Трећег корпуса (ген. Сакиб Махмуљан) Армије БиХ ако би намеравали да нападе усмере ка долини Врбаса, тј. правцем Јајце — Мркоњић — Кључ, односно Јајце — Бањалука. Да не помињемо друге аспекте (од којих ништо није занемарљив ни психолошки),

Нападн на Мајевницу и Влашић су акције после којих се подразумева жесток одговор. Зашто су онда уопште предузете?

Пише: Стипе СИКАВИЦА

обе стране, дакле, имају јаке мотиве да се туку за Мајевницу и Влашић.

Па ипак, офанзивна дејства Армије БиХ на Мајевницу и Влашић, по свему судећи, била су дејства са ограниченим циљем (за разлику од радикалног) који би се (циљеви), буду ли достигнути, могли експлоатисати у операцијама које се мере стратегијским метрима. Али, то је већ план на дугу стазу. Без обзира на праву поплаву изјава с обе стране поводом борбених окршаја на Мајевници и Влашићу, нарочито Караџићевих противречних вербалних парада (што је по правилу знак лошег стања и његовој војсци и у политици) — чини се да је Главни штаб Армије БиХ овом приликом желео да једним ударцем обори најмање „две муве“: прво, да се, у склопу општег и трајног стратегијског циља — психофизичког изнуравања противника — унесе, ако ништа друго, а оно пометља у његов телекомуникацијски саобраћај и друго, да колико-толико олакша положај својим цивилима и ратницима у „бихаћком џелу“. При том, убеђени смо да нису јединице Петог корпуса у првом плану, јер се оне и након пола године рововске војне постојано држе на својим одбрамбеним линијама. Него је у гро плану цивилно становништво у заштићеној зони које се константно исцрпљује глађу и туче тзв. систематичном артиљеријском ватром, најчешће са положаја Мартићевих артиљераца. (И другог априла, на пример, према изјавама посматрача УН, у центру Бихаћа експлодирало је 15 пројектила испалених из тенковских топова.)

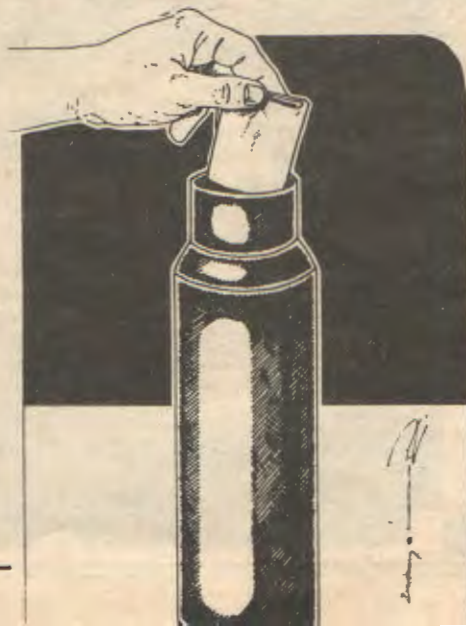
Било каква намера Армије БиХ да је била, она је 20. марта начела одбрамбене линије Младићеве армије на неколико места, при чему су (условно речено) главни и помоћни напад били усмерени ка Столицама на Мајевници и Паљенику на Влашићу. По свему судећи, на

спољну одбрану тих двају објеката нападале су здружене тактично-оперативне групације од по неколико хиљада бораца, подржаване артиљеријом, а за непосредно заузимање телекомуникацијских релеја били су задужени специјалнци командоског типа.

На другој страни, генерал Новица Симић, командант Источнобосанског корпуса, одговорио је за одбрану Мајевнице, баш као и његов колега Момир Талић, одговоран за одбрану влашићке висоравни, као школовани и добри професионалци — нису могли другачије него да те објекте, тако виталне за њихову војску и „државу“, вишеструко опашу најразноврснијим препрекама (минскоексплозивним посебице) и пробраним јединицама, при чему је одбрана „цитадела“ поверена најбољим ратницима. Напросто, то налаже логика ратовања.

Пошто је нападач бирао и време за акцију, могуће је да је понешто и изменадио противника. Посматрачима УН је забрањено приближавање зони ратних дејстава, па је из необјективних извора закрвљених страна тешко тачно разазнати шта се на једном и другом бојишту збило (и збива). Из „просејаних“ информација може се са приличним степеном вероватноће закључити ово: пробијана је спољна одбрана на обе планине; јединице Армије БиХ заузеле су између 40 и 60 квадратних километара на сваком правцу; линије додира померене су на српску страну између три и пет километара; телекомуникацијски саобраћај преко речених релеја је поремећен; штавише, по неким информацијама, Бошњаци су освојили торањ на Влашићу, али да су га затекли у стању какво се и оставља непријатељу. Изгледа да су нападна дејства заустављена и да се бранилац стабилизовао. Ратни такмаци су сада усредсређени да један другом спрече довођење свежих снага. Невреме је овом приликом било савезник Младићевој војсци, која је, за разлику од својих противника, у дубоким рововима, заклонима и траншејама нашла заштиту од врло ниских температура.

Чим ојужи, највероватније да ће Армија БиХ поново да начине бескрајни фронт Младићеве армије. Међутим, без учешћа ХВО и хрватске стране уопште, тешко је очекивати замашније оперативне захвате. Хрвати се (без обзира на војно и политичко савезништво) у том погледу нису изјаснили. Наравно, уколико није пао некакав договор о наредним заједничким борбеним дејствима на састанку генерала Јанка Бобетка (Хрватска војска), Тихомира Блашкића (ХВО) и Расима Делића (Армија БиХ) у уторак, 28. марта у Травнику, после чега су, дан касније, Бобетко и Блашкић и њихова бројна оружана пратња, а захваљујући британским инжењерцима из састава Унпрофора, једва извукли живе главе из снежне олује која их је оковала ледом на обронцима Вран планине недалеко од Томиславаграда, односно Дувна. Додуше, пет војника су ту чудну Бобеткову експедицију платили животима, а први генерал Хрватске неспретно се бранио пред гледатељством државне Телевизије како је, ето, он „поднео још једну жртву за Хрватску“! Остало је загонетно ко је, осим њега, докучио смисао те „жртве“. Или ћемо то тек видети.

СЛАВКО ПЕРОВИЋ, ЛИДЕР ЛИБЕРАЛНОГ САВЕЗА ЦРНЕ ГОРЕ

МУТАНТИ НАДИРУ

Нико боље од нашег саговорника није у стању да објасни због чега Црна Гора треба да буде независна и суверена. Можда тек Мирјана Марковић, Брана Црнчевић, Зоран Чичак...

Разговарала: Бранка ПЛАМЕНАЦ

Г. Перовићу, да ли сте задовољни утицајем ваше партије након пет година дјеловања у Црној Гори?

Морам бити задовољан свим оним што је Либерални савез Црне Горе урадио за последњих пет година. Ми смо у јануару 1990. године били тек друга опозициона странка и тада на оснивању, у једној атмосфери страха, било нас је свега 57. Данас имамо организовану странку са 22 хиљаде регистрованих чланова. Обавили смо огроман посао у Црној Гори на сређивању унутрашњих политичких прилика и постигли велики успјех у иностранству захваљујући нашим дипломатским активностима. Црна Гора је вани препознатљива данас по блиједом дјеловању и стерилности владајуће ДПС односно председника Републике Момира Булатовића и по виталитету и снази коју представља ЛСЦГ. Постали смо члан Либералне интернационале у својству посматрача, надамо се да ћемо на идућем конгресу постати њен пуноправни члан.

Веома смо поносни што смо једну енергију која је кренула ка обнављању Црне Горе, не одустајуће од тог циља, преточили у истинску демократску енергију која жели да поштује западноевропске критеријуме и све оно што је Запад постигао у области људских права. То је наш кредо, слободан грађанин, слободан народ, суверена Црна Гора, либерална демократија, неограничена приватна својина, слободно тржиште и Црна Гора као отворено друштво. Наша борба је веома једноставна и проста. Сматрамо да Црна Гора као демократска грађанска држава, богата, не може никоме сметати поготову не Србији као нашем природном окружењу. Ми покушавамо да Београду укажемо на чињеницу, да би пројекат суверене Црне Горе био један од изванредних потеза који би Србији користио.

Црна Гора нема данас проблем Косова, Санџака, Војводине, нема Републику Српску и Српску Крајину, све те проблеме за чије ће рјешавање бити потребне деценије. Ми немамо права да чекамо њихово рјешавање и да чекамо да Србија постане узорна демократска држава, јер ће тај пут бити веома мукоотпан и биће потребно много енергије која Србији у овом тренутку недостаје као ваздух давленику.

Овог прољећа унутарпартијски сукоби потресају врх ЛС. Руководство странке међусобно не комуницира, генерални секретар поднио је оставку, посланици се искључују. О чему се ради?

Треба схватити да ми у Црној Гори дјелујемо у једном клаустрофобичном простору, да смо неправедно одсјечени од свијета са којим

не комуницирамо, да у републици не постоји нормална културна и друга комуникација. У таквој атмосфери потребна је огромна унутрашња стабилност да се све то издржи а да не дође до пуцања. Чињеница је да је дошло до одређених несугласица које су више приватног него политичког карактера. Чини ми се да су неки људи водили више рачуна о мом приватном животу него о ономе што је постигао ЛС.

— Да ли је Ваш донедавно близак сарадник, посланик Миодраг Влаховић искључен из странке?

На управо одржаном Главном одбору странке ми смо препоручили да сам Влаховић покрене механизам искључења како би нам омогућио да његово посланичко мјесто попуни истински либерал. На истој сједници донијели смо одлуку да он у Скупштини Црне Горе не заступа интересе ЛС.

Размиоилажења су почела са которском скупштином (мај '93) на којој је, по мом увјерењу, Влаховић био злоупотребљен од одређених снага које су задужене од стране ДПС за разбијање ЛСЦГ. Оне и даље дјелују али су препознате. У Котору је покушан први озбиљнији удар на ЛС са очигледном намјером да се ЛС дестабилизује и у политичком миљеу Црне Горе изолује, као једина странка која бескомпромисно носи идеју о обнављању њене државности. Друге странке налазе неке мање или више федералне или конфедералне варијанте, ЛС остаје борац за независну Црну Гору. Требало га је оставити самог на чистини, ради лакшег одстрела, а у оквиру странке изолрвати Славка Перовића због исте намјере. Чitava операција представља покушај да се ЛС доведе у интересну сферу ДПС.

— Да ли се политичка ситуација у Црној Гори од последњих избора промијенила? Какав исход и однос снага очекујете на сљедећим изборима?

Дошло је свакако до одређених помака на политичкој сцени у Републици. Мислим да ДПС сада има мање од 30 одсто гласача, да апсолутно значајан фактор сада чине Народна странка и Либерални савез, док српским радикалима не предвиђам свијетлу будућност. Са друге стране, ДПС је странка која има полицијско-мафијашку конфигурацију која је омогућила једном свом ширем кругу људи, да се захваљујући санкцијама међународне заједнице, у условима изолованости, енормно обогати. Они сада раде на стварању свог феуда. Спремају се за мукотрпну борбу за очување власти по сваку цијену. Нама би за идуће изборе требао фонд од неких милион њемачких марака за иоле озбиљнију предизборну кампању. Они ће на наш милион додати својих 10-15 милиона. Они су данас толико моћни, да кулују људе, интересно их везују за себе, подмићују. Црногорци су се турчили, а камоли депеизовали. Са друге стране видим наду у томе што је за ЛС везана патриотска енергија, која без узмака води рачуна о Црној Гори.

НИ СТАЉНИ НИЈЕ РАВАН

— Најзначајнији нови преокрет у Црној Гори, по мом увјерењу, јесте сарадња ЛС и Народне странке, што за ДПС још увијек представља нерјешиву енигму. О каквој се сарадњи ради?

То је парламентарна сарадња на коју ДПС још нема јасан одговор. Јасно је да г. Новак Килибарда има свој програм којим се залаже за савез српских земаља и за пројекат велике Србије. Али нас веже судбоносна ствар за Црну Гору. ЛС и НС су двије странке које желе истинску приватизацију. Поред тога желимо да

ДПС-у узмемо сву имовину коју је непоштено и лоповски стекла „наслеђујући“ Савез комуниста Црне Горе, односно СКЈ. Сјећам се када су ти моци дошли у цемперима и изјаве Момира Булатовића, да ће ону зграду, у којој се сада налази Влада дати Музичкој академији! Таквих маестралних превара није било на овим про-

сторима. Од увођења у рат, од 200 погинулих на Дубровнику, до бијезде, глади и страха који је данас присутан у Црној Гори. И то се наставља. Ненадмашни су. Недавно је црногорска полиција обучена у америчке униформе, али она никада неће слиједити и стандарде америчке полиције.

— Какав је садашњи положај Црне Горе у СРЈ?

Положај Црне Горе у федерацији недавно је истинито дефинисао бициклистички савез такозване Републике Југославије, који Црну Гору третира као регион! У тој констелацији која се зове савез српских дражва, Црна Гора не може ништа друго бити него регион. А у оквиру тог региона она ће и даље бити дијељена тачно по шавовима титуле митрополита српског у Црној Гори, Г. Амфилохија Радовића. А она гласи, митрополит црногорско-приморски, зетско-брдски и скендеријски, као у временима најцрње турске окупације. О скендеријском наравно нема ни говора, али по тој шеми ће се ићи на разбијање црногорског националног, етничког и културног идентитета. То спрема ДПС, односно њихов наредбодавац, Слободан Милошевић.

— Како видите тренутну политичку ситуацију у Србији?

Рећи ћу Вам сликовито. У једном дану сам прочитао у „Телеграфу“ интервју који је дао Брана Црнчевић, затим текст у „Дуги“ Мире Марковић, онда интервју Зорана Чичка и још по нешто. Могу Вам рећи да је српска ситуација нешто потпуно ново у цивилизацијском и историјском ходу. То до сада није виђено нигдје, ни у нацистичкој Њемачкој, ни у фашистичкој Италији, ни у Стаљиновом Совјетском Савезу. Они једноставно представљају мутанте! У политичком смислу то је једна фаза потпуно одређеног лудила. Мислим да Србији предстоји пут денацификације. На исти начин како је то било потребно Њемачкој. С тим што је за Њемачку онда био заинтересован читав свијет, а за Србију није истински заинтересован нико. Она је себе довела у позицију да се свијет њоме мора бавити, али као европском Сомалијом и ништа више.

Уочавам у Србији једино СПО и г. Драшковића, али богома свима њима предстоји да са собом раскрсте са идејом велике Србије. Велике Србије никада бити неће.

— Шта мислите о напорима међународне заједнице да се заусави рат на просторима бивше БИХ и шта бисте Ви учинили да сте у прилици да одлучујете?

Међународна заједница је учинила оно што је морала, сходно властитим интересима. Сређивање тих прилика ипак ће бити препуштено домаћим актерима. Душтини одсликава изјава једног анонимног дипломате који је рекао: „Овдје треба затворити врата, поћи и препустити их да се поубијају. Вратити се за пет година и преговарати са онима који су остали“. Ми не можемо схватити да Запад није оптерезен митовима прошлости, да су то Владе које долазе на период од четири године и које не могу послати своје људе у рат. Тамо људски живот пуно значи, тамо је читав систем саткан око људског живота, док је нама он најјевтинија могућа роба.

— Шта бисте Ви учинили?

У овом тренутку сматрам да је апсолутно нужно да се коначно све републике, укључујући и Црну Гору међусобно признају. Као суверене државе. Мора се схватити да се од принципа неповредивости граница неће одустати. Плашим се да Запад ради на постављању нове гвоздене завјесе негдје на Дрини. Ми у Црној

Гори Бога молимо да нас та гвоздена завјеса овога пута заобиђе.

— Зар није Црна Гора по признању њеног председника Булатовића већ сада најљепши затвор на свијету?

Он је са том реченицом признао да је пројектант тог најљепшег затвора на свијету. Покушавали су да ми објасне његову позицију, као он нема излаза, притискају га из Србије, тог великог борца за Црну Гору! На то у Либералном савезу понављамо упорно Црногорцима питање: Господо, да ли сте од '89. када је пучем дошао на власт сигурнији и слободнији? Да ли сте можда богатији? Да ли се више или мање бојите, полиције? Одговор је, не! Е, да смо ми политички зрео народ, нашли би начина да се одупремо таквој власти. Али трпимо јер су само Црногорци могли да смисле ону чувену: Не дај Боже што се трпјет може.

ЉАГА НА ДУШУ

— У ДПС-у стално истичу свој највећи допринос, да су сачували мир у Црној Гори. Можда оним чувеним ратом за мир?

РАТ ЗА МИР, то је чувена кованица чувеног филозофа и црногорског Лао Цеа из Будве. Он је измислио и ону нову развојну филозофију. НРФ!! Зна се гдје је завршила та развојна филозофија. Ја сам их питао у Парламенту: Ко је то напао Црну Гору да бисте тај мир сачували? Не да се нијесу трудили да обезбиједу мир, већ напротив, упорно су радили на томе да Народна странка и Либерални савез по основу националног питања буду у сталној свађи, како би они били у центру.

Водили су један сраман рат, рат на Дубровник, који ће у историји Црне Горе остати највећа љага. Ми морамо да се извинимо не само Дубровнику, већ и Хрватској за оно што је учињено. А тек добровољна Босна! Ми се можемо интерно правдати овдје. Пропаганда која је вођена, онај ратнохушачки материјал-па Гебелс за њих био аматер! Сјетите се само вучедолског говора М. Булатовића, данашњег миротворца, њихових фотографија са дубровачког ратишта, њихових саучешћа породицама погинулих.

Ја, лично нећу никада заборавити ужасну сцену у којој Бранко Костић даје парче метала, неку медаљу за храброст, једној ојађеној породици, којој је погинуо син јединац. Све то мазохистички преноси ТВЦГ и Костић им држи неки банални говор у коме каже да им је син погинуо смрћу Синђелића. Проклеће њих тих 200 гробова. А Либерални савез је тада имао свој митинг у овом часном граду Цетињу, на овом часном тргу на коме је запјевана та пјесма „Са Ловћена вила кличе, опрости нам Дубровниче“.

Имали смо велику и успјешну антиратну кампању.

— Ратовало се због Превлаке која ће по свему судећи остати у Хрватској.

Изашла је некаква књига генерала Кадијевића, његово виђење рата. Он тамо дословце каже да им Превлака никада није била битна. Имали су за циљ да саставе трупе из правца Црне Горе и Требиња, код Мостара и да се групишу са онима са сјевера, ради заједничких офанзивних дејстава према Сплиту. То каже Кадијевић. Замислите то лудило. А Момир данас прича да је проблем Превлака. Она се могла ријешити мирним путем. Суштина дубровачке ратне кампање је била, да се Хрватска, са којом Црна Гора никада није ратовала у својој историји, учини непријатељем и да се физички,

копненим путем спријечи веза Црне Горе, са западним свијетом, како би лакше ушла у наручје Слободана Милошевића.

Што се тиче рјешења Превлаке, само у условима суверене Црне Горе могу се отворити ваљани преговори. Јасно, ако Хрвати пристану. Превлака је Хрватска без обзира што граница није природна. Али није природан ни рат да би се она исправила.

— Када би Либерални савез био на власти, на кога би се Ви у међународној политици ослонили?

Ми желимо да Црну Гору видимо на Западу. Ми на Исток нећемо, то смо отворено рекли. Ми дакле на Исток не желимо! Ми сматрамо да је Запад онај дио цивилизованог свијета који нам може омогућити да за релативно кратко вријеме Црна Гора дође до шест или десет хиљада долара националног дохотка. Својим радом, а никако прошњом.

Узмите примјер брзог напретка Кипра. Када би нас Србија пустила, када би нас пустио генерал Перишић, да нас не побије, односно када би Мира шапула Милошевићу да нас пусти, мислим да би таква Црна Гора била и примаран интерес Србије. Црна Гора се мора вратити Медитерану. И ако треба да будемо нечија регија, онда нека будемо регија Медитерана или уједињене Европе, а не регија у оквиру велике Србије која ће бити повезана са неким метафизичким Истоком. Ми кажемо поповима божје а нама банке. Нећемо филозофију коју у Црној Гори тумачи Амфилохије Радовић. Ја сам прочитао шта је тај човек написао за Савјет о заштити права националних и етничких мањина у Црној Гори, који је недавно одржан у Подгорици. Он је надмашио Миру Марковић. Он ту оптужује Милошевића да је комуниста, међутим, по начину мишљења, по начину посматрања свијета и глобалне ситуације, он је духовни брат близанац Мире Марковић. То су православни комунисти. Неко је на Цетињу пјевао: „У божјему агитпропу — равна нема Ристу попу.“ Дакле, ту је и Бог и агитпроп! Луцидно, рекао бих индигенезно дефинисање изврнуте стварности.

СИМБОЛИЧНА АУТОКЕФАЛНОСТ

Како коментаришете кампању око ЈУЛ-а, јачања левнице и комунизма у Србији?

Мој утисак је да је гђа Марковић прилично ментално урушена. Ако данас видимо срушени Мостар, ми ипак увијек видимо онај мост. Без обзира што је он срушен. Остао нам је као нека аура, иако га нема. Мислим да су такве неке рушевине, само без ауре, без моста у њеној глави. Осим тога, она је метафора једнога извитопереног система вриједности који на баналан начин производи професоре, академике. Узмите само молим Вас, српског академика Лулета Исаковића! Или на примјер, црногорске академике, г. Вукотића и Црногорску академију наука и умјетности која не да ћути, већ даје пуну подршку! У непосредној близини се руши, гине, руше се градови, убијају људи, а они ако мудро ћуће. Гуслари! ЦАНУ, за разлику од Српске академије која је ипак изњедрила Милошевића, оперативца, није привјезак тог Слободана Милошевића, чиме би иначе били јако поносни, већ су замислите, привјезак Момира Булатовића, Милице Пејановић-Ђуришић, Светозара Маровића... То су врли црногорски академици. Част изузецима.

— Ви се залажете за самосталну Црну Гору. Да ли она може економски опстати сама. Да ли заједно толико зависи од Србије, колико се тврди?

Апсолутно не зависи и никада зависила није. То је табу! Морамо једном за свагда рашчистити да Србија Црној Гори никада ништа није дала, а да ова то није платила. И то криво. Друго, ни један једини Србин никада није погинуо за Црну Гору. Али на десетина хиљада Црногораца изгинуло је за српске интересе. Зато што су били наивни романтичари и часни људи. А са људима који имају принципе лако је манипулисати. Манипулација не одсликава њихову позицију, него позицију српске преварантске политике. Превара, подвала, лаж, увијек је била у темељу српске политике. Она је то наслиједила од византијско-турскога узора. Тако је и данас.

— Либерални савез је један од иницијатора враћања аутокефалности црногорске православне цркве. Докле се стигло са тим пројектом?

Та је црква симболички обновљена 31. октобра 1993. године. Ми смо били један од покретача уз широк круг црногорских интелектуалаца. Нажалост тај је пројекат на велико задовољство Амфилохија Радовића, прилично успорен захваљујући несмотреним потезима неких људи жељених стицања брзе славе. Сада имамо коначан резултат да је Антоније Абрамовић протјеран из америчке православне цркве. Мислим да су неки људи преко пројекта аутокефалне црногорске цркве жељели себи обезбједити одређени политички углед и моћ, не обазирјући се на суштину и значај читавог пројекта.

— Недавно је ЛС поднио иницијативу за формирање скупштинског одбора за туризам у републичком парламенту. Како се то Црна Гора са једне стране залаже за пројекат еко-

лошке државе а са друге обезбјеђује простор за лоцирање војних база на њеном приморју, преношењем на савезни ниво овлашћења из области просторног планирања?

Сва суштина је у брзој промјени просторног плана Црне Горе. Са тим новим просторним планом Црне Горе, од ње се жели направити континентална држава у правом смислу те рјечи. А море ће бити третирано као војна база. Садашњи распоред војних база у Црној Гори недвосмислено говори о томе да неко у Београду, у војном врху рачуна на озбиљну сецесионистичку кризу у Црној Гори. Тако ће Црна Гора имати флоту која у случају потребе неће пуцати према мору, на евентуалног непријатеља који пријети да угрози границе тзв. СРЈ, већ ће пуцати на копно, на Црногорце, на грађане Црне Горе који желе своју слободу.

Размјештај војних база говори да се жели измијенити етнички састав становништва изградњом око 20 хиљада војних станова дуж обале, чиме ће се уништити црногорски туризам, а најљепша обала на Медитерану већ се претвара у неку Маринкову бару. За дивно чудо, Будвани, Которани, Новљани то мирно носе. Еколошка држава је само један од неколико десетина Булатовић-Букановићевих успјелих покушаја бацања прашине у очи црногорским грађанима. Од екологије нема ништа, од туризма нема ништа, од живота нема ништа у овој пара држави, како је сада конституисана. Више овлашћења има Радован Караџић у Републици Српској него што Момир Булатовић може да сања да ће икада имати у Црној Гори.

РАДИСАВ ЦЕЛИЋ АДВОКАТ — КРАЉЕВО

ЗБИРКА ОБРАЗАЦА (ЦЕЛОКУПНО ЈУГОСЛОВЕНСКО ПРАВО У ОБРАСЦИМА)

Четврто издање

Приватне тужбе, кривичне пријаве, оптужни предлози, оптужнице, молбе за помиловање, молбе за условни отпуст, предлог за поништање кривичног поступка, предлог за депону доказа, кривична жалба, захтев за заштиту законитости, захтев за ванредно ублажавање казне, све врсте грађанских тужби, ванпарнични предлози, подноси у извршином поступку, подноси код управног спора, подноси у прекршајном поступку, предлози за расправљање заоставштине, жалбе у парничном поступку, све врсте уговора, тестаменти, пуномоћја (генерално и специјално), као и све врсте припремних поднесака у грађанском и кривичном поступку.

Поруџбине слати на адресу:
РАДИСАВ ЦЕЛИЋ, ХАЈДУК ВЕЉКА 6, 36000 КРАЉЕВО
ТЕЛ. 036/21926

Ако сје сами а желишће
брак јавишће се
психолошкој агенцији

НЕСАМ

☎ 011 / 581.024 од 12 до 15 ч.

КО ЈЕ КОГА УВУКАО У ИГРУ

ЈУЛЦИ И ЈУНЦИ

Дуго најављивани руски план за решавање кризе у некадашњој Југославији објављен је крајем марта 1995. године на јеневском састанку министара иностраних послова САД и Русије.

Укључивање у израду плана о коме је реч и председника Републике Србије већ само по себи нешто значи, односно требало би да значи за реалније процене његове праве улоге и правих могућности у вези са тим. Наиме, уважавајући на безразложне постицаје руског партнера да се сада ваљда по први пут јасно одреде ставови „неутралне“ српске стране на начин који у приличној мери огољује мирољубива настојања београдских власти којима је на пречац замењена несумњива милитантна опција негована више од две године, садржај плана има и вишеструку вредност. Пре свега постаје очигледно да су амбиције председника Србије далеко изнад онога у шта је тако дуго уверавао званичнике међународне заједнице. При том, он наставља да излаже великим опасностима грађане у Србији и Црној Гори од унутрашњих сукоба и од потпуног пропадања националне економије под притиском ограничења на основу резолуције Савета безбедности бр. 757 (1992) и 820 (1993). Основни циљ његове политике која не подлеже никаквој контроли по механизмима посредне и непосредне демократије је обезбеђивање за себе средишног положаја не само у тренутно непостојећој југословенској федерацији или тзв. Великој Србији, већ и на Балкану. Цена која би за то могла да буде плаћања њега не занима, као што му ни једног тренутка до сада није задавала брига.

Тренутна политичка превирања и прерасподељивања снага на унутрашњој сцени су, по свему судећи, пролазна, а можда и вешто инсценирана како би се додатно уцењивао свет. Скорашњи наступ удружене левице (ЈУЛ) не би до даљњег требало схватити као параду. У ситуацији када националистички десни блок наступа непромишљено агресивно, везујући се за власти проблематичног угледа и тзв. РС и РСК када центар постаје из дана у дан слабији, јер га урушавају и власт и квази демократска опозиција, левица добија не мале изгледе да учврсти свој положај и ради шта хоће.

ФАРСА О НЕУТРАЛНОСТИ

Шта у том смислу понуђени мир значи? Како га виде господари рата и мира у истом лицу? Најупрошћенији одговор могао би да буде: апсолутна права за српску страну, значи признавање агресије као средства и начина општења у односима са другим, и задржавање позиције са које се може мешати у унутрашње ствари осталих новонасталих држава на некадашњим југословенским просторима.

Овде се јавља и једно веома осетљиво питање: по ком основу у мировне преговоре улази Србија/Југославија и одакле овлашћење председнику веће федералне јединице да заступа целу федерацију? Први део питања је и суштински. Пада фарса о српској неутралности. Међутим, то је и корисно, била би исправљена трагична грешка Савета безбедности који се није огласио о правној природи сукоба у независној, међународно признатој БиХ у њеним ранијим границама и са статусом члана ОУН.

Како све ово изгледа у предлозима Москве и Београда и колико су ти предлози смислени с обзиром на реално стање ствари?

„Иновације“ на западу васколног српства не могу без „иновација“ на истоку. Цена се подразумева.

Пише: Владан А. ВАСИЉЕВИЋ

Укидање мера из Главе VII **Повеље УН** које су на снази према Србији и Црној Гори зависило би најпре од задржавања ембарга према Србији у Босни и Херцеговини, док они не признају Босну и Херцеговину и не отпочну директне преговоре са владом у Сарајеву о територијалној подели. Почетни и вероватно одлучујући камен спотицања. Председник тзв. Републике Српске веома брзо одговара на ово, не чека да план буде озваничен. Ултимиативно тражи од међународне заједнице да у року од 24 часа наметне отпочињање мировних преговора са затечених полазишта обезбеђених оружјем или да остави сукобљене стране да саме разреше проблем. По њему у том случају рат ће бити завршен за два месеца, потпуним покораванјем Босне са српске стране. Његове претње су прецизне: преко двадесет „иновација“ у наоружању српске војске које ће бити употребљене, „потврђивање“ српског права на Тузлу и Сарајево. Да ли то чини на своју руку? Одакле му „иновације“ у наоружању? Који су ресурси за задовољавање војних потреба босанских и крајишких Срба? Вероватно не случајно „министар иностраних послова“ РСК одлучно одбија, после усвајања најновијих резолуција Савета безбедности о мировним снагама на некадашњем југословенском тлу, сваку помисао да оне буду распоређене на границама са РС и СРЈ. Ембарго ту постаје смешан, као што је и данас. Ратови се не воде због националних идеала или идеала некакве правде, већ претежно ради профита. Зашто би овде постојао неки изузетак?

НИ ДАН ВИШЕ

Србима у Крајини би се гарантовао пун аутономни статус према Плану 3-4. Сами Срби су га одбили и пружили идеалну шансу Хрватској да се покаже кооперативнија у односима са

међународном заједницом. Хрватска се нашла у позицији да релативно лако избегне опасност непријатне федерализације и стварања неугодне државе у држави. Ваљда због сазнања какве су грешке првобитно начињене и овде се на чудан начин оглашава београдски миротворац. Повод су нове резолуције Савета безбедности. Моћни човек из сенке, сигурно не на своју руку, тумачи да су тек усвојена решења само конкретизација Венсовог плана и да ће југословенска страна према потреби испунити своје обавезе из тог акта. Истовремено, Београд чини нови притисак на Косову, спремајући привремену одлуку која претходи Статуту аутономне јединице, са безначајном аутономијом. Два аршина по истим стварима не воде споразуму, већ неспоразуму. Ово тим пре ако се има у виду објективно стање на једном и другом месту.

На први поглед изгледа чудно посредовање између Грчке и Македоније. Ипак, и у томе има некаквог смисла. У најмању руку могло би се закључити да Грчка и Србија не одустају од тога да на неком будућем Балкану, ако се о њему може говорити, воде главну реч у смислу апсолутне доминације. Да ли је то прихватљиво за међународну заједницу и посебно САД? Пре није него што јесте. Опет политички неопрезан корак.

Најзад, предвиђено је и продужавање ембарга на оружје за све државе на југословенском простору за наредних 5-10 година. Да ли је ово само мера према Муслиманима или заиста према свима? Британски премијер намерава да ових дана убеди председника САД да стави вето ако би представнички дом изгласао једнострано скидање забране снабдевања Муслимана оружјем. Не помиње неког другог, не помиње српске „иновације“ у наоружању у Босни, ћути о Хрватској. Шта се онда заиста добија и са оваквом садржином српско-руског плана?

Мало је изгледа да план понуђен од стране Москве и Београда озбиљније допринесе заустављању рата у Босни и Херцеговини и Хрватској. Самим тим, сведени су на најмању меру изгледи да мере из Главе VII **Повеље УН** примењене према Србији и Црној Гори буду укинуте. А управо за Србију и Црну Гору то је већ одавно суштински предуслов да остану. Зато се том услову не сме ништа претпоставити, поготову што је сада сваком јасно да се под таквим ограничењима не може даље ни дана, а камоли 1000 година. Према томе, ако неко заиста жели мир мора да се окане уцењивања моћнијег од себе и да се пробуди напуштајући претпоставе о непостојећој сопственој величини. Тек тада се наговештава искрено намера без које се неће повратити уништено поверење Србије и њене жртве Црне Горе.

Руси, Енглези и Французи имају разлога за оваква поигравања, јер сваки је заокупљен својим јадом: Руси Чеченијом, Азербејџаном; Енглези и Французи неће Европу немачке доминације, као што у једном реалном политичком приступу желе САД. Жртвовање других је њихова стара навика. Зато те жртве морају мудрије да се поставе и избегну опаке замке. Да сада то нису чиниле. Да се опаметне време на готово и да нема.

PRICA O ČOVEKU KOJI JE NASMEJAO CEO SVET

Preko noći je
osvojio Holivud.

Bio je okružen
ženama koje
su ga želele,
strastima
i skandalima

M
film

FILM
RIČARDA ATENBOROUA

ČAPLIN

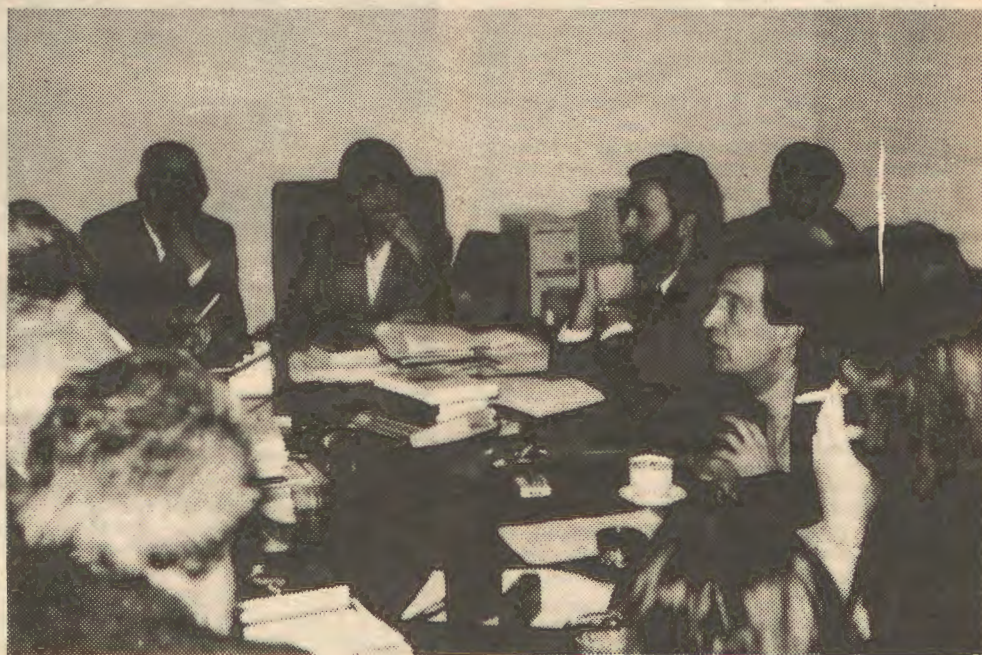
OD 3. APRILA U VELIKOJ DVORANI DOMA SINDIKATA

ПОСЕТА СРПСКОГ ГРАЂАНСКОГ ВИЈЕЋА БЕОГРАДУ

НЕ ЗАМЈЕР'ТЕ, МИ СМО БОСАНЦИ

Делегација Српског грађанског вијећа, политичке организације која се залаже за јединствену Босну и кантоналну грађанску државу, боравила је пет дана у Београду и Подгорици. То, да у ратном Сарајеву живе „неки други Срби“ који желе, хоће и раде на томе да живе са Муслиманима и Хрватима, до јуче је изгледало као јерес. Овде су их ових дана осим Српског покрета обнове, „Борбе“ „Времена“ и наше редакције прилипли Патријарх и Драган Томић. Ако је отоплила клима у коју су дошли „Алијини Срби“, прилика је да први пут после 3 године непосредно сазнамо не само шта се дешава на ратиштима, већ и у свести људи сличних нама, људи које најсуровији рат није дезоријентисао ни обесхрабрио. Објављујемо део разговора који су вођени у Српском покрету обнове.

У „Српској речи“

српску реч, када немате окупатора него када једноставно људи којима та земља и небо, и све, једнако припада, ударе једни на друге. На жалост, та вас је несрећна тамо задесила, а ви сте у мору тих несрећника највеће жртве. Нарочито ви из Сарајева јер сте објекат сигурно двоструке мржње, подозрења и неправде. Са једне стране Срби, многи из Босне а на жалост и таква пропаганда овде, оптужују вас за издајнике, чак вас називају „Алијиним Србима“, потурицама и, већ знате колико глупости се просипа на вас. Ви сте издајници, по некима, због тога што нисте хтели да напустите своје куће, своја радна места, што нисте све то напустили па отишли на околна сарајевска брда и узгред, онако из патриотских српских разлога још све то гранатирали, своје рођене куће. Да сте то радили, били бисте српски борци за ослобођење, за остварења вековног сна српског. А с друге стране они који нису издајници који су изашли из Сарајева на околна брда и почели да туку своје куће, код народа у Сарајеву изазвали су огорчење које се преко њих, а по неком закону националних спојених судова, када обично невини бивају оптуживани, просипало на вас.

Ја могу да вам изразим још једно своје дивљење на храбрости што сте остали у Сарајеву, јер, да није вас и таквих као што сте ви, сан неких лудака да је српски национални интерес да у Сарајеву не буде Срба, био би вероватно сада остварен. Ви сте сметња остварењу тога сна, и ви сте вероватно нада (додуше та нада је, чини ми се, сваким даном све тања и јаднија) да се поред свог зла које вас је доле задесило, мржње, лудила, може живети и мо-

ра живети поново заједно, једни поред других, да морамо да се помиримо — осим уколико не желимо сви да будемо паметни као она два арапска пламена која су се завадила око неке опкладе на коњским тркама и тукли су се док је било иједне главе на обе стране. Једноставно су се поубијали између себе.

Бићу веома срећан уколико од вас чујем како је у Сарајеву, уколико од вас, дакле, најбољих сведока чујем како је ваше виђење будућности Сарајева, будућности цијеле Босне и Херцеговине и уопште, да од вас чујем ту причу, жалосну, има ли наде да се она оконча што прије и како.

Ето, хвала вам.
БОРО БЈЕЛОБРК:
Морам да кажем да смо с уважавањем приступили разговорима са Српским покретом обнове. Пошто је босанско биће постало врло осјетљиво на политичка одређења, изузетно прецизно смо пратили поред осталих дејство СПО-а, и нашли смо за разлог да посебно са вама разговарамо, презентирамо наша становишта. Можда се чак договоримо о неким наредним заједничким корацима.

Ми јесмо прва екипа која из Сарајева стиже у Београд. Морам признати да човијек не може да буде неосетљив на комплименте које сте саопштили, међутим, ми то сматрамо једноставно саставним дијелом живота. Спадамо у сорту људи која у одреднице заједничког живота, мира и демократских облика расуђивања међу људима вјерује и од прије почетка рата. Рат нас је можда само ставио у искушења да

Београд, 25. март 1995.

ВУК ДРАШКОВИЋ:

Пријатељи из Српског грађанског вијећа из Сарајева, добро дошли у Српски покрет обнове. Добро дошли из једног несрећнога града у један град који нема право за себе да каже да је срећан, нити се тако осећа. Ја желим да вас испред Српског покрета обнове поздравим као највеће жртве овога непотребног, пијаног и крвавог рата који је захватио просторе дојучерашње нам заједничке државе, односно посебно просторе Босне и Херцеговине. Сви су у томе рату у БиХ жртве, оног момента кад је рат почео осуђени су да буду жртве. Победника не може бити када удари комшија на комшију, рођак на рођака, када се рат поведе унутар исте културе, истог језика, када српска реч убија

то још јаче оснажимо у себи и биће нам драго да препознамо саговорнике било где на ту исту тему. Полазимо од становништа да је то цивилизацијски начин размишљања ако уопште желимо да живимо убудуће.

Да пођем од малих импресија. Знам, и јуче кад смо стигли у пола дванест, сви људи желе да чују људске импресије, прије свега.

Ја ћу парафразирати једног Сарајлију који каже. Знате, ја могу отићи негде радити, могу стварати, али живети знам само у Сарајеву. Е ми смо отприлике људи те сорте који знамо само живети у Сарајеву. Волимо и друга мијеста, и друге људе, можемо да сјајно с њима стварамо, ал'ето, то је наша навика, да живимо у том Сарајеву, у тој Босни и Херцеговини.

Елем, пуни смо прича, и волио бих да чујете наше кључно одређење.

Ми смо рођени Босанци и Херцеговци и природно је да имамо своја становништа о земљи у којој смо се родили и на којој живимо. Ми сматрамо да треба да се заустави рат и сви други облици који могу бити предмет неспоразума да се решавају за столом. Нема те политике која је вриједна било чије мртве главе. Ми смо дошли у Београд и са неким новим понудама, покушавамо доћи до власти овде — врло тешко нам иде, врло смо компетентни. Саопштићу вам наше основно гледиште. Ми се залажемо за БиХ суверену и недијелу, са свим оним њеним природним атрибутима који се тичу мултинационалности, мултикултурности. Босна има изврсну баштину те нарави, и ми спадамо у круг људи који по сваку цијену хоће то да одбране. Драго ми је да сте употребили ту флоскулу да људи могу квалитет остварити само ако живе заједно. То је наша суштинска одредница.

Мислимо да је најреалније у овом тренутку да се рат заустави по сваку цијену, да се БиХ призна као држава као и све републике у бившој Југославији међусобно, да БиХ као и остали ситуира као демократска земља. Јер то је једина шанса да онда и националне забринутости опадну. Трагом тога, БиХ видимо као федерално уређену земљу са провинцијама, кантонима, како је то данас модерно рећи, гдје етнички предзнак не би био најдоминантнији, али би био у овој прелазној фази мјера задовољења нетрпељивости коју је објективно рат доноси. Извијесно је да некакав коначан облик унутрашње интеграције вјероватно припада другој генерацији. Тешко је очекивати од људи који су кумовали рату да донесу сјајно демократско ријешење, гдје ћемо сви бити заједно. Према томе, свијесни смо потпуно да је рат политичка реалност да се деси тај некакав прелазни процес. Али не тако да ни на који начин доведе у питање коначну судбину државе БиХ. Притом, савршено смо отворени и могу вам рећи да имамо и код других, чак и националних странака све више разумијевања о држави БиХ отвореној и на Исток и на Запад. Са врло широком скалом могућности. Само по времену димензионираним према реалности. А да сте ово исто питање проблематизирали кол'ко уназад годину дана, добили бисте врло тврде, рововски да кажем, учвршћене ставове. Ја желим да вас увјерим: у Сарајеву, у БиХ, у политичкој јавности се већ формулисала клима која савршено, да кажем, равноправно међу ових 5-6 кључних критерија третира и проблем отворености БиХ према Истоку и према Западу, према Србији и према Хрватској. То је врло добро, знате. И мислим да сви учесници, који су заинтрижирани по било ком основу ратом у БиХ морају наћи простор да у том смислу потпомогну тај процес.

Имамо чак, да кажем — претпостављам да може бити предмет наредног дијела разговора — врло прецизно своје неке ставове како мислимо да треба да изгледају поједини механизми који ће све садашње могуће интерпретације спорова довести у неке демократске оквире.

Прије свега, мислимо да треба да буде федерално уређење гдје би у пирамиди власти национално питање било ријешено на начин да

Боро Бјелобрк: посланик у Скупштини Републике БиХ, председник клуба посланика Социјалдемократске партије, председник синдиката града Сарајева, инжењер, специјализирао нуклеарну енергетику у Паризу

се власт на нивоу републике врши по паритетној основи, на нивоу кантона и у општинама, по принципу пропорционалности. Заступљености локалног становништва. Али и ту уз једну малу ограду, да рецимо народи који су из било ког разлога миноризовани (ви се сјетате, у западној Херцеговини имате апсолутну доминацију Хрвата, преко 95%, имате општина гдје их је и 99%). Да се обезбеди да бар један представник друге националности има такође мјесто у законодавној власти прије свега.

Друго, видимо као реалност дводомну скупштину: Представнички дом који би се прије свега бавио питањем од националног интереса, дакле где имате тај изражене фактор националног интереса, услов је да се тако конституишу тијела да у коначном имате националну заступљеност, само да не буде као сад изражених еминентних репрезентација националних, него да се реализују кроз вишепартијски систем.

ДРАШКОВИЋ:

И консензус би ту био?

БЈЕЛОБРК:

У Представничком дому око питања која се декларишу као питања од националног интереса — консензус. Али и код ових других питања, дакле где имате тај изражене фактор националног интереса, услов је да се тако конституишу тијела да у коначном имате националну заступљеност, само да не буде као сад изражених еминентних репрезентација националних, него да се реализују кроз вишепартијски систем.

Пазите, имате битну промјену; Вашингтонским споразумом ми смо остварили своју логику западног система. И носници, да кажем, унутрашњег суверенитета су сада федералне јединице. То је битна филозофска политичка разлика у односу на конструкцију Устава која вас асоцира рецимо. Битна! Страховито се мијењају и механизми и однос механизма. Чак да кажем, имамо проблем разумијевања тога. Али у односу на оно што је наша колективна памет, то је апсолутна иновација. Страховит заокрет.

Ми стојимо и даље на становништву да треба задржати колективног шефа државе, али на начин да се далеко више ингеренција повијери

влади. Дакле, то је блискост данас са западним ријешењима.

Можда још да кажем: изражен ће бити сектор људских права. Ми сматрамо да ту врсту гаранција треба добити од међународне заједнице, и ви већ сад знате да ми у федерацији то ријешавамо да су нам чак дио чланова Уставног суда странци, конгресмени су такође добрим дијелом странци, и мислимо да у читав правни систем треба као гаранцију увести страни фактор. Људски мало размишљајте, имаћете реално степен неповерења. Али је основна задаћа, зауставити и направити негативан тренд од неповијерења.

Мислим да су еминентна два проблема, била би вјероватно кад би се гледало цивилизацијски, то би била сјајна ствар. Ви имате као резултат рата једну сјајну мјеру неповијерења, која је ове секунде институционално у нације смјештена. Сељаку рећи да остави пушку после свега што му се десило је проблем.

ДРАШКОВИЋ:

Не знам ко има податке, претпостављам г. Радић као бивши градоначелник Сарајева. Колико је Срба у Сарајеву, колико их по вашој процени има на територијама које сада контролише тзв. муслиманско-хрватска федерација, у каквом су положају ти људи, да ли је процес иселјавања узео маха, да ли ће се отварањем плавих путева велики део Срба из самог Сарајева иселити, и шта их то тера пре свега да се иселјавају, и шта ће се десити уколико тај проценат Срба у Сарајеву спадне на 1-2%?

РАДИЋ:

Имамо случај са Хрватима, рецимо, да су дошли сада на некиј 4-5%.

ДРАШКОВИЋ

У Сарајеву?

СРБИ НИСУ ПРОГОЂЕНИ

РАДИЋ:

У Сарајеву. Према релативно тачним нашим сазнањима, у Сарајеву, најжалост, данас нема више од 40 хиљада Срба, од некадашњих 130 до 150 хиљада пред овај рат. То је према евиденцији „добротвора“ ко има оне картице па дијели пакете. А према евиденцији града по оним мјесним заједницама снабдевања, да прије по године је било близу 70 хиљада. Према томе, ту је негде процена, између 35-40 хиљада до 60 хиљада. Да ли је истина негде на средини или мање-више, ја то сада не могу да вам тврдим.

Рекао сам вам следеће: од краја II светског рата до овога је било 17 градоначелника Сарајева. Умрло их је 9, остало је 8. Свих 8 су остали у граду, међу којима је 5 Срба, два Муслимана и један Хрват.

Са „плавим путевима“ није се десио одлив Срба из Сарајева. Чак, по нашим проценама, смањено се одлив из Сарајева, јер је било лакше живјети. Могло се нешто набавити, јефтине је итд. И за нас, отварање „плавих путева“ је питање живота и смрти. Али кад год говорим о Србима-Сарајлијама, онда се мора говорити и о другима, јер су се иселјавали сви, је ли. Сви. Чак, не зна се кога се више иселило. Међутим, имамо ми други проблем у Сарајеву, који је помало постајао рурални, у том смислу да нам долазе селекције из оних крајева којима су поплаћени домови. Муслимани од Фоче, дио из Санџака итд. Међутим, тај дух сарајевски је остао утолико да се он опире још, врло жестоко, опире се томе. Ви имате, рецимо, чак и јавну изјаву. Срби, из оправданих разлога, неће казати: Вала, пуни смо Санџаклија. Или Фочака. Ал' то велика већина Муслимана-Сарајлија говори. Јавно. Јавно сасвим. Јер Срби морају имати некаког обзира да то и не говоре.

На подручју цијеле Босне, под контролом власти БиХ и Армије БиХ, двије стотине хиљада. Међутим, наше рачунице говоре следеће: да што се контроле тиче, Караџић нема ни 50%, негде можда 44-45%. Јер, ако узмете ви ове што су остали, Србе на овом подручју које кон-

Васо Радић, бивши градоначелник Сарајева

тролише Армија БиХ, ако узмете избеглице, оних који су остали у градовима итд. (неће отац против сина или дијеча против родитеља), ово што је и у избеглиштву, расуло се по Европи и у свијету, у Србији, Црној Гори итд. — ми сигурно рачунамо да дефакто Караџић нема контролу ни на 50% Срба. То је отприлике негде око 600 хиљада он може имати под контролом. А да је ових 700 хиљада у дијаспори, у расулу по свијету...

ДАНИЦА ДРАШКОВИЋ:

Ја бих Вас питала: из тога што Ви говорите и из тога што учествујете у власти у том делу Сарајева, које није под контролом Караџића, произилази — колико ја разумем — да тамо нема никаквих националних нетрпељивости, нити прогона Срба и Хрвата од стране Муслимана.

РАДИЋ:

Како да нема!

ДАНИЦА ДРАШКОВИЋ:

Ја бих само упоредила са тим другим делом који држе Срби. Колико ја знам, тамо је немогуће да Муслиман буде потпредседник било које општине. Да ли је то могуће, да у делу који држи Караџић Муслиман буде на неком важном положају?

БОРО БЈЕЛОБРЋ, ВОЂА ГРУПЕ

У тој првој фази, када сте имали велики део Срба који је кренуо за Караџићем, најпростије речено, имали сте такође кућни одзив, јер је била општа деструкција на начин да су неки људи само зато што су Срби, да будемо искрени, плате главом. Ми то не прикривамо. Онда сте имали другу фазу, када је настала кућна стабилизација. Још увијек се кроз њу провлачио тај однос према имену и презимену.

Зауврат сте имали нарастање, ја ћу сад упростити мало ствари, хомогенизацију Муслимана са намјером да се боље организују за отпор. Та врста хомогенизације је тражила дистанцу од других. Као, рецимо, због мјере неповјерења. Међутим, тад се није плаћало, условно речено, мртвим главама.

И имате трећу фазу, где је сад економски проблем. Сад ти који иду, то је идеална пропорција Муслимана, Хрвата, Срба и осталих.

ДАНА ДРАШКОВИЋ:

Значи, не иду због прогона?

БЈЕЛОБРЋ:

— Не. Дакле, ја говорим шта су доминантни оквири. Да имате локалних будала — имате кол'ко год хоћете. Кад погледате муслимански

корпус, и тамо имате идеолошке разлике. Тамо доминацију имају људи из владајуће СДА, зато се проскрибирани други Муслимани. Исто се односи сад и на остале. Дакле, нема специјалног односа.

Кад нас погледате овде у саставу. — Ми смо из различитих странака, атеисти и вјерници итд. Дакле, у том смислу се већ формулисала једна константа, која вриједи и за Тузлу, и за Зеницу. Ја сам имао срећу да сам пролазио Босном и Херцеговином доста често последњих годину дана. Имате сад већ једно, константно, нећу рећи стабилно, али константно стање.

ДАНА ДРАШКОВИЋ:

Односно, власт у тим пределима не подржава те притиске.

БЈЕЛОБРЋ:

Не, не. Чак има читава серија јавних саопштења. Рецимо, неки дан је срушено партизанско гробље. Влада институција је против тога.

ДАНА ДРАШКОВИЋ:

То вас питам јер овде влада уверење да се тамо где војну и политичку власт држе Муслимани, прогањају Срби и да је то разлог што Караџић има право да прогања Муслимане.

Ја не верујем у то. Знам да ви у Сарајеву живите заједно са њима, знам да у Тузли живе многи Срби заједно са њима и да тих прогона нема, а истовремено знам да на подручјима која држе Срби не живе Муслимани. Не живе ни у Фочи, у Гацку, не живе ни на Грбавици, ни на Палама — тамо живе само Срби. Значи да тог паритета односно, тог разлога за њих није било да би се чистили етнички.

ТУЗЛА — ЈЕДИНИ КАНТОН, ПУТОВАЊЕ ДО САРАЈЕВА 30 САТИ

НАДА МЛАДИНА:

Ја сам само хтијела у контексту овог пре постављања питања, нешто о ситуацији у Тузли.

Не да нема подршке власти у прогону грађана српске националности, него рецимо конкретно у Тузли, која се од самог почетка бори и на вањском и на унутарњем плану да сачува грађанску опцију као опцију заједничког живота свих народа који живе у том граду, него је у последње вријеме та влада, тузланска (мислим конкретно на тузланску општину) у ситуацији да се опире и неким потезима званичне власти Републике, па је наш градоначелник изложен у последње вријеме незгодним ситуацијама. Скоро се десило случај да је у једној мјесној заједници тузланска општина један број бораца Прве муслиманске бригаде, зворничке, провалио у те куће и насилно избацио станаре и, уселили су се у те куће. Томе су се одупрли грађани мјесне заједнице Славиновићи у Тузли. Дакле грађани-Муслимани. А усељене су биле три хрватске куће, три српске и једна муслиманска. Тражили су помоћ да се то разријеш.

Наш градоначелник није у том тренутку наишао на подршку чак ни корпуса, што раније није био случај, нити на подршку власти БиХ, тражећи да се то одмах разреши, да се људи врате у своје куће. Међутим, организованом акцијом владе, градоначелника, грађана Славиновића, грађана Тузле, тај проблем је разријешен у току четири дана, без обзира што је након тога било јаких дописивања између градоначелника и председника Републике БиХ. То је значајно подигло морал грађанима Тузле. Чињеница је да има тих тенденција. Ми једини имамо искуство кантона, јер је то једини кантон, и он је такорећи муслимански због већинског муслиманског становништва, али влада — било је ту процедуралних, врло дискутабилних ствари око избора. Могло би се рећи да су они именовани, не би се могло рећи да су баш изабрани, као носиоци власти. Сигурно да према Тузли постоји специфичан отпор, зато што она стално бодје око и доказује да се то што кажу: „не може“ — да она може!

Тузла може, и ми цијенимо и кроз Грађански форум у коме дјелујемо, у коме су наравно

грађани свих националности, цијенимо да би то требало да се пренесе на друге градове. Не да се пренесе зато што тога тамо нема, него само што је тешко то исказати у ситуацији у каквој се налази један Травник, један Мостар. О Сарајеву да и не говорим, јер је у окружењу. Ми смо се сви, барем ја рачунам и ове Сарајлије, ми смо делегација БиХ, али само сам ја из Тузле, па је мој пут трајао мало дуже — јер сам ја од Тузле до Сарајева путовала 30 сати да бих онда с њима путовала. То су такве ствари.

Ви, срећом, нисте непосредно у једној таквој ситуацији, ја би' вољела да нико никад на свијету не осјети како то изгледа кад се човек нађе у таквој врсти клопке у каквој смо ми! Тако да нема специфичног случаја политичког прогона Срба. Одлива Срба из Тузле има и то доста у задње вријеме је било, а уследило је највише након што је успостављена федерација, након што није одређен уставни положај грађана српске националности у смислу конститутивности. То је унијело доста неизвесности, а економска ситуација и уопште социјална ситуација тешка, навела је многе грађане, па и Србе, да траже рјешење изван ратног подручја. С тим да пуно људи има који размишљају о томе како да се врате и да наставе живот у миру. Јер и ми који смо тамо, нисмо сигурни да ћемо остати, не знам колико, нисмо се родили да живимо у ратном окружењу. Ја и мени слични људи уопште нисмо милитантни, нас то не занима. Али ме занима да помогнем ономе коме је тешко јер ја са својом професијом, аморално би било да сам напустила своје пацијенте. Иако бих нашла посао и на другом мјесту, али онима тамо је најтеже и мислим да је тако нормално да треба бити ту гдје сам се затекла и гдје сам догле радила.

Тако да ми знамо ово о чему г. Драшковић говори, како се гледа на нас који смо организовали ово Српско грађанско вијеће, које префиксе нам дају. Међутим, на сваком од нас појединачно остаје његов властити однос према свему и настојимо, а мислим и да јесмо, да је свако свој. Битно је сачувати разум и мислити својом главом иако то није баш популарно ни гдје, а поготово у рату.

Па ћу се ја укључити касније око других питања, само сам хтјела рећ каква је ситуација у Тузли.

СРБИ САМО У ГРАДОВИМА; ИСЕЉАВАЊЕ СЕ НАСТАВЉА

Младен Пандуровић:

На Ваше питање да ли Срби у БиХ, или тачније Срби у Сарајеву живе као Срби у Београду — не живе.

Ситуација је врло различита од града до града. Српска популација је остала у градовима, и то углавном високообразовани и стручни кадар. Не мислим само високообразовани људи који су завршили факултете, него и стручњаци, признати и цијењени мајстори и људи различитих профила. То је градски живаљ, док је на селу сасвим различита ситуација. Из разноразних разлога, на селу нема српског живља. Ја сам прошао 15-16 градова у БиХ, само једно једино српско село сам видио, то је на граници општине Живинице и Кладан. Дио је отишао на Караџићеву страну, дио се повукао пред непосредним борбеним дејствима, а велики дио је протјеран. То морате да знате. Чак поједина српска села у БиХ су потпуно спаљена. То су радили и Срби Муслиманима. Не треба да се поредимо са лошим примерима, треба да се поредимо са добрим примерима и зато то истичем. Неспорно је да је степен злочина од стране српског народа у БиХ био најјачи, али је такође било и злочина и притисака од стране друга два народа према српском живљу.

Питали сте такође да ли смо ми задовољни својим положајем. И ту је врло тешко одговорити са ДА и НЕ.

Српско грађанско вијеће уопште не би било основано да смо ми задовољни својим поло-

жајем. То нарочито хоћу да истакнем — власт у БиХ, највиши органи власти, апсолутно истичу подршку заједничком животу и равноправности сва три народа. Уколико проблема у власти има, има их на оним нивоима што се више спушта од врха. Тако да, рецимо, у појединим општинама није ни мало пријатно бити Србин. У дијелу Сарајева који је физички одвојен од осталог дијела града, Аеродром, кога контролише УНПРОФОР, до кога се пролази испод тог фамозног тунела на Храсници, није ни мало лако бити Србин. У разговору, кад смо ми као делегација ишли тамо, председник општине је отворено нама рекао да нема тог политичког ауторитета који ће заштити Србе, чим опет почну борбена дејства! Једноставно нам је то отворено рекао. Представник војне јединице која контролише то подручје је рекао: Па добро, грађани су другог реда и заслужују такав третман, али ми ћемо то поправити, временом.

Ово вам говорим да знате да има и та ружнија, друга страна, али вам то ни у ком случају не говорим да би на основу овога генерализовали стање у БиХ. Било је проблема и са физичким угрожавањем, са угрожавањем живота, злостављањима и тим стварима, међутим, мислим да је та фаза, као што је рекао Боро Бјелобрк далеко иза нас. Уколико се сад то десило, то су заиста појединачни експесни случајеви, бар у градовима.

Српски живаљ се исељава. Исељавају се сви, али српски живаљ се и даље исељава из БиХ, и сваки мјесец тај број је све мањи и мањи. У појединим срединама различита је ситуација, од економске ситуације, близине фронта, затим, требало би имати у виду да је код овог српског становништва један велики број старијих људи, који живе сами. Затим требамо имати у виду да су породице раздвојене, дио породице је у Србији или у иностранству, а дио је остао у Сарајеву.

Мора се отворено рећи да има и исељавања под притиском.

Најчешће тај притисак није директан, најчешће се нико не истјерује на тај начин да се упери пушка и каже — мораш изаћи, али, ствара се некаква клима да људи схватају да је једноставно најпаветније односно, најбоље ријешење да оду. Морате имати у виду и ту чињеницу да је велики број Муслимана који је протјеран из својих кућа дошао на територију коју контролише Армија. То су људи без посла, без стана, без имовине. Они се негде морају сместити. И сад је толики притисак на те станове. Јер рецимо имамо случајеве да једна старија српска жена живи сама у трособном стану. Породица јој је вани, да ли у Србији, да ли негде у иностранству и једноставно кроз контакте с њом, кроз причу с њом, њој се на сваки начин наглашава да је боље да изађе, да остави стан и — помогне јој се да изађе. То су неке животне ситуације које морамо имати у виду кад о овоме говоримо. Ја још једном подвлачим — то се не ради ни по налогу власти, ни уз знање власти. Власт где зна за такве случајеве интервенише. Рецимо, у Сарајеву при дојели напуштених станова и Срби који су избјегли из дијела Сарајева који је под контролом Караџића конкуришу за те станове, добивају ријешења за те станове, и они се усељавају у напуштене станове — морате да знате и тај дио. Међутим, доминантан је проблем који је г-ђа Младена отворила око уставног положаја Срба у Сарајеву. Он је везан за перспективу даље останка. Бојим се да нисмо способни да том српском становништву одредимо ту јасну перспективу и да му кажемо: останите ту, биће вам добро јер ће бити тако и тако. Мислим да ми нисмо у стању да још увијек урадимо, и врло је значајно да се та иницијатива око тог уставног амандмана који је поднесен Скупштини доведе до краја. Једноставно, људи се тешко мире са чињеницом да од највећег народа у Југославији постану једна изразита мањина. Боје се тога, једноставно се боје тога, и психолошки моменат је ту врло изражен, тако да је и то један од момената који утичу на исељавање.

Доминантан проблем Срба, што се тиче њиховог положаја, односно на домен људских права је проблем код запошљавања, проблем слободе кретања, проблем права на стан и проблем равноправног учешћа у власти.

Када смо обилазили дио БиХ са чланом Председништва и председником Српског грађанског вијећа Мирком Пеаровићем, ми смо у подручјима тузланског кантона и зеничког округа покренули једно заиста занимљиво питање и могу вам рећи да смо наишли на изванредан пријем код локалне власти. Без обзира на број Срба у појединим општинама предložили смо да би имало великог политичког ефекта да се један број Срба укључи у власт. Сви су то апсолутно радо прихватили, и прихватили су на том нивоу да чак помоћници начелника општине, или најмање у рангу њихових савјетника, да се изабере један Србин, и то на предлог грађана српске националности у тим општинама. Мислим да би било врло значајно да то одрадимо до краја, иако морам да вам кажем да морате да схватите да и у муслиманском народу и у дијелу странке СДА постоји једна струја која је доминантна, не бих ја рекао фундаменталистичка, али доминантно национална и доминантно страначка. Поставља критерије националне припадности и припадности странци као услов просперитета напредовања. Наглашавам, то није уопште доминантна струја, али морате да знате да постоји. Тако да при реализацији ове идеје неће баш све ићи глатко као што сам ја испричао, али мислим да би то у скором времену успјели урадити.

БОСНА СА ДВА ПОПА

Борислав Спасојевић:

Ја обећах да ћу нешто говорити о проблемима Цркве.

Што се тиче питања Православне Цркве у Сарајеву, оно је, слободно могу рећи, трагично. И то захваљујући односу СПЦ-а према народу који су већином вјерници. Прије рата у општини црквеној, у парохији, било јер двије општине и седам свештеника активних. Уз то су помагали у одвијања службе, сахрана и свим осталим обредима који је требало, и пензионери. Било их је преко 20 пензионера православног свештеника. У цијелом Сарајеву, на 10 сарајевских општина, у овом тренутку је један калуђер. Калуђер врши службу божју у Сарајеву и помажу му наш члан Српског грађанског вијећа, г. Крстан, који је прије 20-так година одустао од тога. Бавио се хуманом радом, био је председник Црвеног крста Југославије. Свештеници би у Сарајеву били у овом тренутку много потребнији него у оно вријеме. Ја сам спреман да кажем да би с правим свештеницима у овом тренутку била већа част бити у Сарајеву и служити своје позиву, него било где друго. Уосталом, зашто би живот једног свештеника био вриједнији рецимо од мог живота, или било кога од нас овдје који седимо?!

Остале конфесије, чак и јеврејска, која има ограничен број, покривена је са тим свештеним лицима. Да не говорим о католичком дијелу који имају једног кардинала, тројицу бискупа, 20 попова и небројан број касних сестара и осталих! А прије рата су имали четири до пет. Сада имају 20.

ВУК ДРАШКОВИЋ:

Више их је сада него пре рата?!

РАДИЋ:

Више их је, много више.

СПАСОЈЕВИЋ:

Муслимански део је исто тако покривен. Рецимо тамо има свога заменика и безброј свештених лица.

Код нас, вјерујте, да се православни покојници сахрањују уз донације. Тражимо донације од наших људи и других људи, ових из хуманитарне организације, да дотирају да би се могао неко сахранити. Тако да смо што се тога тиче у врло тешкој ситуацији. Оба двојице, овај калуђер Росић, између осталог је и недорастао то-

ме. Он је иначе антипропаганда изгледом својим. То је човек негде висине метар и педесет и нешто, прилично неугледан, осим тога је подложен алкохолу, тако да врло често на обред, сахрану, он дође пјан, не знате шта ћете с њим, тако да је то једна велика срамота.

Нада Младина, дечији лекар из Тузле

ВУК ДРАШКОВИЋ:

Да ли су Срби из Сарајева Његово Православство владику позвали некад да их обиде?

ПАНДУРОВИЋ:

Више пута. Разговарали су директно са њим. Авакум Росић и делегација долазила је у Београд. Људи верници су на различите начине и у 2-3 наварта долазили овде разним каналима и могу вам рећи да Српска православна црква по мом убеђењу има апсолутно информације о стању у Сарајеву. Ми, све што би им рекли, и кад би поновили ово што смо вама рекли, мислим да то за њих није ништа ново и мислим да је то најтрагичније у свему овоме.

Волио бих да знате случајеве да у мањим мјестима велики број православних цркава су сачували Муслимани. Истаћи ћу пример Лукавице. Кад смо били у Лукавцу нас су молили и рекли су: Дајте православног свештеника — власт — па ако треба из Грчке, из Русије, доведите људима свештенике! У Грачану су Муслимани сами цркву која је гранатирана поправили. Црква је у одличном стању, има негде око хиљаду људи тамо и вјероватно је пар стотина вјерник, али нема свештеника. И безброј је таквих примјера, а нормално, уз такве примјере има и супротних.

ДАНА ДРАШКОВИЋ:

Да ли има примера да су Срби поправили цамију?!

ДРАГАН ЦИЦОВИЋ:

Нема. Чак има примјера да обреде сахране понегде где нема попа, обаве муслимански и католички свештеници! Обаве по свом, а обично католички, који знају, обаве по православном обичају.

НАДА МЛАДИНА:

А у Тузли су се сами вјерници организовали и они обављају обреде, јер у Тузли ама баш никог нема. Ни једног. Никог. О овоме је благовремено, прије извесног времена био упознат Његова Светост патријарх, да нема свештеника, да нема владике.

Младен Пандуровић, правник, запослен у „Енергоинвесту“. У СГВ председава Одбором за заштиту људских права

СПАСОЈЕВИЋ:

И још нешто за вашу информацију. Прије 15-20 дана у Србији је био податак да је ризница, стара црква и музеј старе цркве у Сарајеву ољачкан. Ја вам кажем да ни један једини експонат из тих простора није отуђен. То није ни гдје демантирано.

МУСЛИМАНИ: „ВРАТИТЕ НАШЕ СРБЕ!“

ВУК ДРАШКОВИЋ:

Дајте нам неке информације о сарајевским медијима?

БЈЛОБРК:

Ако се ишта добро десило у Сарајеву, то су медији. Немојте, молим вас, имати било какву врсту предрасуде. Ја сам у стању да изађем на табу и да вам нацртам. У Сарајеву није било цензуре у току рата. У Сарајеву се у току рата родило нових осам радио станица, са лезовом од крајње лево до крајње десно. У Сарајеву је покретано преко 140 часописа.

Рецимо, Раис-Ул-Улема је недавно био прихваћен да прихвати да је имам у Бугојну погријешно што је срушио три споменика случајно, једном Србину, други Хрвату, трећи Муслиману. Иако су ти споменици бисте биле подигнуте на некадашњем старом турском, односно муслиманском гробљу. Он је био присиљен, због јавности да то осуди као грешку. Друго има јако много отпора том екстремизму. На примјер, новинарка у „Ослобођењу“ је недавно написала — **Нермина Хуспакић** — да она не дозвољава и не дозвољава други млађи свет, да им РИЈАСЕТ, односно исламска заједница, прописује како ће се носити. Они ће се носити онако као њихове комшије — мисле на друге вјероисповести. А када је један имам честитао једном човјеку који је изгубио сина у борби: Честитам ти шекида — жртву! — овај га је ишамаарао. И то су новине донијеле. Ишамарао га. Где сте видјели у цивилизованом свијету честитати губитак сина?! А то се објављује! То ипак говори о једној, по мом мишљењу, демократској атмосфери у дијелу медија.

ВУК ДРАШКОВИЋ:

Ја бих желео да са неколико речи дам повода вама, да проверимо ми, из Српског покрета обнове, нашу позицију према БиХ.

Најпре желим да кажем нешто што сам на почетку пропустио. Ја се вама, овде присутнима, извињавам због кратке памети оних који воде ову земљу, па сте не знам већ у ком тек покушају успели да дођете у Србију. Овде су без проблема долазиле и курте и мурте, и ратни злочинци, и убице и свакојаки белосветски олош. Али не у оном смислу кога они називају олошом. Разни Лимонови, барабе које су се вежбале са брда око Сарајева да гађају Сарајево итд, без проблема се овде долазило, а ви, који већ пут покушавате да дођете и једва сте и сада успели. Сам знам колико је муке било да и овога пута дођете у Србију. То нама свима не служи на част и у име тих, евоју име њихово, ја вам се извињавам. Неко мора и овде спашавати образ Србије, Срба, као што и ви спашавате образ Срба и наше историје тамо. Морате да разумете да је последњих неколико година и то сигурно знате, овде, и преко нашег народа овде прешао страни ваљак лудила и безумља. Трагови тог лудила у Босни су видљиви, и у Херцеговини. О њему сведоче порушена села, градови, мртви, али у Србији нећете приметити те трагове. Они су пре свега оставили последице на духовност овог народа. Можда ће се подићи многа села и у Босни, и многи градови у Босни, него што ће се у духовном и моралном смислу један део нашег народа вратити својим коренима и стати на оне људске и хришћанске темеље на којима је почивала српска нација. Не можете ни наслути до којих размера је овде страшно рањено духовно и морално биће српског народа. Претворено је у рушевину код доброг дела људи, нарочито људи који су, Срба из Хрватске, из Босне, избеглица једним делом, једним делом код људи који су овде дошли после '18 или после '45 године и који најпросто ни не знају шта се то тамо догодило и који су се потпуно преусмерили на неке линије или неке теорије које не служе на част ни њима ни нама и од којих ћемо на крају ми, Срби, имати највише штете.

Толико. А сада да вам кажем, Српски покрет обнове је све мировне иницијативе прихватио. Ми смо учинили све да до рата не дође. Ја морам вама да одам једну своју интимну муку, са којом спавам: да сам можда велики кривац пострадања нашег народа и уопште пострадања људи у Босни и Херцеговини. Можда! Вероватно нисам препознао многе људе, нисам препознао плитке памети, лудила — говорим о '89 и '90 години — можда је требало СПО пре свега да се формира у Босни и Херцеговини, сигурно бисмо добили изборе и сигурно је да рата не би било. Али, ко је могао рачунати да ће се десити шта ће се десити?! Напротив, у име неких других циљева, не верујући уопште да ће људи моћи да изађу из Сарајева и да гађају Сарајево, и да на српској земљи истакну захтев да се борбе за српску земљу босанску државу, не верујући да постоји уопште икаквих предуслова да се на политичким барјацима истакне идеал чишћења, убијања комшија, рушења туђе богомоље, најпросто смо то политичко деловање у БиХ ми сами пре свега препустили СПС-у. Намере су биле добре, веома често и до пакла се стигне све финим путевима и финим намерама.

Но, ми држимо да је требало прихватити и Венс-Овенов план. Мислим да је и за Србе, Хрвате и Муслимане Венс-Овенов план и данас био много боља варијанта због тога што је то и ближе Програму СПО-а. Ми од почетка инсистирамо да БиХ буде федерација регија и федерација кантона.

Желим да проверим — да ли је наша политичка прогноза утемељена на некој реалности и има ли наде? И колико има наде, да би после прихватања Мировног плана Контакт групе од стране руководства на Палама, након што стране рат, заправо сам Мировни план Контакт гру-

пе доживео сопствену негацију, у том смислу што би мир са политичке позорнице веома брзо одувао господаре рата на српској, хрватској и на муслиманској страни, што би се на политичкој позорници појавили нови људи, људи као што сте ви, који су од почетка били противу рата, противу лудила, и људи који би се брзо споразумели и цео процес заправо преокренули у будуће уређење БиХ опет ка федерацији регија и кантона тако што би се гарантовао повратак избеглицама, што би се ратни криминалци, разбојници и злочинци нашли тамо где им је место и што би уз подршку Међународне заједнице, и финансијску и сваке друге врсте вратила се сигурно међу људе, сигурност међу народима, сигурност међу конфесије у Босни и Херцеговини. Ми претпостављамо да ће тај процес бити јако болан, јако јако болан, ништа не може преко ноћи, али опет рачунамо и верујемо да је ово једина могућа алтернатива будућности. И ми не верујемо у концепт етнички чистих држава у БиХ, нити било где, јер их сматрамо антицивилизацијским и мислимо да је то нешто што је непримерено не само у садашњем свету и цивилизацији, него пре свега није примерено нашем народу, његовој вери, његовој традицији, његовој култури.

У том смислу желим да проверим, да ли мислите да би прихватање мировног плана од стране Срба довело у будућности до оваквог политичког расплета у Босни и Херцеговини?

Борислав Спасојевић, архитекта, потпредседник општине Центар

БОРО БЈЛОБРК:

Ја желим да изразим, да кажем у оној скали дипломатских оцјена, да имамо врло подударна гледишта, уважени председнице, и она чак и охрабрује и радује. Да будем искрен, јесам очекивао да ћемо постићи степен разумевања јер ми смо бар људи који врло минуциозно прате политичка раслојавања и рад у Српском покрету обнове, али морам да изразим задовољство што имамо изузетно подударна гледишта око развоја ситуације у Босни и Херцеговини. Била је мала једна питалица — какав степен реалности очекујемо? Вашингтонски споразум је допринио да дио БиХ где су данас доминантни Хрвати и Муслимани крене трагом те политичке опције. Остаје, условно речено, споран дио простора БиХ који је данас под контролом Караџићевог режима. Ми смо дубоко увјерени, у име цивилизацијских циљева тог пројекта, да је то пројекат који реално може да задовољи потребе и интересе и људи

у тим крајевима. Предуслов је да садашњи могући учесници у мировном споразуму прихвате план Контакт групе уз чак и варијанту могућих прелазних ријешења, и да коначан циљ буде земља уређена ево дословно на начин као што сте Ви сада говорили. Дакле, драго ми је да Српски покрет обнове има то гледиште, изузетно битно на овим просторима и са аспекта нашег значаја у Србији и улоге Србије у цијелом овом ратном замешателству, и волио бих да и у јавности учинимо у наредном времену значајнији ред потеза, прије свега са људима који доносе одлуке на Палама, и људима, на начин јер је то нама скоро недоступно у Босанској Крајини, на Романији, у Херцеговини, саопштимо, да се доследно почнемо борити за ту идеју. Било би ми драго, ако желите ми смо спремни и заједно, али рачунајући на вашу и физичку и комуникациону позицију да заједно то људима саопштимо. Да их увјеримо у све квалитете које та врста пројекта носи.

Драго ми је, још једном, што сте то рекли. **СПАСОЈЕВИЋ:**

Мислим да бисте Ви могли доћ' у Босну код нас, изражавајући размишљања обичних људи. Мислим да бисте били доље добро дочекани. Ово говорим без обавезе да то буде. То је моје лично мишљење.

Између осталог, да допуним, мислим да је слично овоме у Мостару неколико Муслимана мојих пријатеља који су се са мном школовали, којима сам био асистент и познајем их веома много, дословце су ми рекли: „Молим вас помозите нам да се врате мостарски Срби у Мостар“. И то интелектуалци, високог нивоа.

МУСЛИМАНИ И ВАШИНГТОНСКИ СПОРАЗУМ

ВОЈИСЛАВ ВУКЧЕВИЋ:

У мојој души се са болом тражи место, сазнање за које нисам веровао, чињеница за коју нисам веровао да постоји иако сам од наших сународника свашта доживео — да вас живе не обилази Православна Црква и нема свога представника међу вама. Црква, па и наша, има времена и представнике за мртве, па и њих обилази у дане који су то календаром одређени. Вас, очито, не сматра више ни мртвима, а камоли живима, и то сазнање никако да се смести у мојој свести и у мојој души након свега што сам чуо и доживео од нашег народа. Реците им то, и кажите им да је жалосно сазнање како вас више ни мртвима не сматрају. То дубоко боли. Једнога дана, када се све то смири они ће вас тражити, и ко зна колико ће вас међу вама наћи! Хвала вам што сте остали оно што јесте и ви ћете сутра бити понос српског народа.

ДАНА ДРАШКОВИЋ:

Ето, др Вукчевић је побегао из Славоније, али је побегао испред Срба, не испред других.

ВУК ДРАШКОВИЋ:

Отета кућа, требало да буде стрељана мајка од српских патриота који су узели закон у руке да суде шта је српски национални интерес и шта је српски патриотизам, а шта је српска издаја. А морате и то да знате, с обзиром ко води Србију и српски народ за последњих неколико година, да смо можда добро и прошли. Имамо људе који нису служили војску, на главама им капе војводе Степе. Имамо људе који не смеју честито да се погнису, а тртљају о српском националном програму, исцртавају границе, одређују циљеве, па кол'ко кошта кажу — нека кошта! Имамо људе који кажу да је највећи национални идеал и циљ у овом тренутку, да покажемо свету да смо ми Срби, да се ми не бојимо ничега, па ако треба да сви изгинемо, дужни смо да изгинемо да покажемо да смо ето тако, нека деришта која немају памети него у име ината, конструисаног историјског наслеђа у облику оваквог ината — што уопште није тачно — да морамо да изгинемо. Добро смо прошли и ја не бих желео да се превише бавимо својом Црквом. Страшно је сазнање,

Драган Цицовић, професор музике, секретар СГВ

страшно. Ја знам да Другог светског рата, када су цели простори БиХ и Хрватске били тродупло окупирани и од усташа, и од Немаца и од још неких, у ономе страшном покољу српског народа, да ни један српски владика није напустио српски народ, и то служи на част Српској Православној Цркви. А што се ово дешава, што се дешава, последица је овога духовног полома у нама, гранате могу да полове и људе изнутра. Не руше оне само куле и градове, гранате руше и много шта скупле од тога у самом човеку.

ЈАНКО ВУЈИНОВИЋ:

Занима ме да ли школе раде и да ли су и у колико мењани школски програми, нарочито на нивоу језика — да ли је то сада српско-хрватски језик или бошњачки и колике су ту промене?

СПАСОЈЕВИЋ:

Што се тиче језика, службени језик који је усвојила влада БиХ, службени језик је један језик који има три назива: српски, хрватски и босански. Значи, један језик кога сваки може да зове како му одговара, дал' српски, хрватски или босански језик. То је баш прије пар мјесеци Министарство културе се огласило тим поводом и јавно инсистирало на таквом схватању, на таквом положају. Што се тиче тога, мислим да имате ту информацију, наше школе раде, а о програмима не знам ко би могао.

БОРО БЈЕЛОБРК:

Спорна је, рецимо, интерпретација историје. Ал' то су стандардне наше балканске мукe. У језику имате, да кажем, у оквиру муслиманског Националног вијећа, апострофирање босанског језика, ал' не на начин да је наметнут. Људи имају потребу да се с аспекта своје културне заједнице изразе оно како они цијене да то треба. Али не на начин да је то пресинг према осталим грађанима БиХ. Само зато што је то у њиховом реду приоритета актуелна ствар, ви кад посматрате са стране, онда добијате осјећај да је то покрет. Не. То је за њих актуелна ствар с те стране толико присутна у јавности. За дивно чудо, сад се дешава, по мом суду, сјајна фаза аутокритике. То је за демократске процесе фантастично битно. Дакле, ти исти мотиви постојау сјајна шанса за аутоголово. Ако Србин каже неком политичком Муслиману — то је априори дистанца, ако политички Хрват каже нешто политичком Србину — априори дистанца. Али кад политички Муслиман ка-

же политичком Муслиману — онда имате поље за сјајно размишљање. А тај процес постоји у Босни и Херцеговини.8

ХРВАТСКО-МУСЛИМАНСКА ПОЛИТИКА

ВУК ДРАШКОВИЋ:

Имате ли утисак да се муслиманско становништво у Сарајеву, у Босни и Херцеговини, плаши на одређени начин Вашингтонског споразума, уколико би он остао овако окамењен, јер би практично значило да се Муслимани БиХ одвајају од великога броја Муслимана у Србији, у Црној Гори и у Македонији. Имате ли осећај и сазнања у том правцу да заправо Муслимани природно теже економском, културном па и политичком сједињавању, истих простора пре свега, којима теже и Срби, јер исте просторе насељавају све, ето, од Ђевђелије па све до краја Цазинске крајине.

БЈЕЛОБРК:

Са аспекта временског простора за одговор, ја бих вас најрадије замолио: имате ли неко лакше питање? Али покушају да вам кажем црно-бијело насликато, мислим да ту постоји за вас једна сјајна новост.

У муслиманском корпусу за разлику од других, немате ни политичких ни филозовских претензија за развој који априори почива на територији. Имају потребе, у мјери колико је пробужена национална свијест у свим могућим варијацијама, од оне коју реално један рат носи па до, рецимо да нашалимо како неки сјајни Муслимани кажу: Неки доживљавају проблем националног буђења као да треба да назовете пошту па кажете — пробудите ме сутра у седам сати! А одговорно вам тврдим, врло је интересантно да у политичком корпусу међу Муслиманима не постоји стратегија која циљ тражи у захтеву неких територија па у том смислу ни Санџака ни неких других територија где су они.

Е за узврат посједују нешто што ја мислим да је стварно европски манир, што мислим да ће вас изненадити. Они бојазни од Вашингтонског споразума смештају у два кључна контекста. Као народ, мислим да су у фантастичној мјери за тај пројекат. Као руководство које носи проблем одговорности, то изражава на начин мале резерве, намјерно је смјештен тако, због личне одговорности. Јер се вуче ред потеза где се врло често деси да се два партнера слажу. И то се нама доказало, да кажем без премисе. Одатле та врста резерве. Мислим да не постоји резерве. Е сад, постоји тај други план што политичке снаге, па чак и СДА и декларативно и реално под Вашингтонским споразумом подружујевају само први корак ка реинтеграцији државе БиХ. За разлику, рецимо од ХДЗ, који парцијално ријешење сматра коначним.

ВУК ДРАШКОВИЋ:

И са амбицијом да тај део припоје Хрватској!

БЈЕЛОБРК:

И све што иде даље — браво! Е, сад ту настају спорови. Због тога постоји један сјајан политички ред потеза где се странци сад довлаче. Ми смо добили својеврсног протектора у Овину. Ми изгледа стално с неким Овенима имамо посла. Дакле, улазе у игру сад неки други арбитри и постоје реалне шансе да се то стварно добије и у том смислу и ниво схватања и ниво политичке оријентације изједначи. Јер исто тако и међу хрватским народом постоји сјајно расположење да се иде трагом пројекта федерације. Код нас је дежурна политичка тема за политику ко је више за републику, ко је више за федерацију. Лажна дилема, проистекла из ових

СПОМЕН-ХРАМ

На Равној гори 13. маја 1995. године, на дан устанка и педесетогодишњицу победе над фашизмом, почеће изградња спомен-храма посвећеног св. великомученику Георгију, на месту где је Дража намеравао да подигне цркву.

У плану је изградња спомен-чесме, у непосредној близини споменика Дражи Михаиловићу и спомен-храма, а у славу свих погинулих припадника Равногорског покрета отпора и њиховог команданта Драже Михаиловића.

Пошто је до будућих задужбина на Равној гори неопходно, пре свега, изградити пут, за овај пројекат потребна су велика средства.

Позивамо све заинтересоване грађане, удружења и организације, који су у могућности да на било који начин помогну ово заједничко дело родољубља, да се обрате

У НЕМАЧКОЈ

Добривоју Доци Симићу, тел. 49-711-29-33-53,

факс 49-711-226-43-87,

У ЗЕМЉИ

„Гласу цркве“ у Ваљеву, ђакону Љуби Ранковићу,
тел. 014-35-115.

Уплате вршити у Немачкој на име

C. V. „Ravna gora“ — fur Kirchenbau

L. G. Stuttgart B. L. Z. 600 501 01 Konto Nr. 2077914

Све приложнике од 1000 дем и више сматраћемо ктиторима храма и њихова имена биће уклесана на мермерној плочи у спомен-храму, по уобичајеном редоследу.

РАВНА ГОРА ПОБЕДИТИ МОРА!

ОДБОР ЗА ИЗГРАДЊУ СПОМЕН-ХРАМА

интереса два политичка естаблишмента. Ту је спор. Моја прогноза је, мислим да је доста добро реално утемељена, то су једноставно дјечје муке. Мада у политици није захвално говорити о временским димензијама, о прогнозама, по мом суду реално у простору од неких седам до 15 мјесеци ће доћи до врло битног изравнања и већ сте приметили који ниво експедитивности има садржај Бонског споразума. Сад се говори о роковима од 15 дана, говори се о устројству власти у општинама итд. Цијели проблем је већ на земљи. Није очекивати резерве с те стране.

ВУК ДРАШКОВИЋ:

Да, али да ли је присутна та жеља да се — ја говорим пре свега код муслиманске популације — да се по наступању мира све то заправо

интегрише, да се земља преусмери на шине регије, кантоне што се тиче Босне, и онда сје дињавање, повезивање политичко, културно са Србијом и Црном Гором.

БЈЕЛОБРК:

Да, дакле њихов амортизациони фактор, за разлику оног што сам рекао да немају у својој стратегији територијалних претензија јесте — отвореност.

Испричаћу вам пример: ја сам први пут прошле јесени боравио у **Челићу**. Немам појма о људима, немам представе. И пошто иде сјајно развој разговора, људи изражавају спремност и отвореност која мене импресионира, ја питам: Јесте ли способни ментално да идете у **Лопаре** да преговарате? (Лопаре су сусједно мјесто.) Кажу људи: Па одмах, само нећемо са

иксом-ипсилоном кога они држе, и отац му је био злочинац из онога рата! Дакле, постоји дистрикција само према појединцима. А дистинкције према логици — ви ћете се можда изненадити — ја стварно тврдим да нема. И то ћете наћи и у Брчком, и у Тешњу, и у Мостару, у Мостару фантастично. Да се нашалим, међу нама постоји виц: 41 мостарску бригаду зову 41 славна православна. Не, не, ја сам рекао као виц, ствар кућног зезања, немојте извлачити велике потврде.

КОЛОНА

„Југославија је нешто екстра“, писале су готово све новине ових дана. Нажалост, то се односило само на фудбалску репрезентацију!

„Министри пријавили имовину и приходе“. Вест вам звучи невероватно. Све ће бити јасно када сазнате да се то није догодило код нас, већ у Македонији.

Александар Зотов, представник Русије у Контакт групи је изјавио: „Има основа за укидање санкција СР Југославији“. Тај наслов је објављен у „Нашој борби“ — 1. априла. На читаоцима је да верују, или не.

Режисер Љубиша Ристић, нови председник ЈУЛ-а је прихватио улогу статисте у представи Мирјане Марковић.

СКАНДАЛОЗНО, САБЛАЖЊУЈУЋЕ, ШОКАНТНО:

„Према изјави представника за штампу генералног секретара Уједињених нација, „Телеграф“ је измислио комплетни интервју са Бутросом Галијем“.

Поједина гласила су јавила да је могуће да Милошевић буде посредник у спору између Скопља и Атине.

Не гине нам нови рат на Балкану!

Истрајаћемо на мировној опцији, чак и по цену рата.

Рат је био непотребан. Све спорне територије изгубили бисмо и у миру.

Брана Црнчевић је недавно изјавио у једном интервјуу:

„Мој пријатељ Милошевић је уморан од људи, идеја и притисака“.

Само се од пљачке није уморио.

У Словенији ће у част педесетогодишњице победе над фашизмом бити одржана војна парада.

Свима нам је још увек у сећању парада ЈНА из 1991. године.

Александар Вулин, портпарол СК-ГП каже да „комунисти не мењају дресове“.

Не би се баш рекло. Црвени су обукли жуте дресове.

Највећи Србин XX века, вратио нас је у средњи век!

Комунисти се брзо трансформишу. А још брже трансформишу друштвену својину у своју приватну.

Председник Републике је заиста духовити човек.

Парола „сви Срби у једној држави“ је била одлична шала.

Пише: Александар ЧОТРИЋ

Бивши посланик Радомир Урошевић недавно је приступио Демократској странци Србије.

Пре тога је био члан Савеза комуниста, Српског покрета обнове, Делоса, Народне саборне странке...

Само напред, господине Урошевићу! У Србији има преко сто странака!

Понудили су нам још једно неприхватљиво решење јер ми никада не пристајемо на ултиматуме.

Каква је разлика између комунисте и социјалисте?

Само у презимену!

Члан Дирекције ЈУЛ-а је и Зоран Тодоровић звани Кундак. Тај ЈУЛ је стварно пролукао.

Познати писац — „отац нације“ се све боље продаје!

Да смо остали под Турцима, сада бисмо и ми били део Европе.

Опозиција нема шта да крије. Најчешће тога није ни свесна.

Радослав Вукић, бивши челник СПС-а из Бањалуке прича у интервјуу „Нину“ да је „Караџић саградио 260 станова у Београду“. Како је кренуло, ипак ће се остварити идеја о томе да сви Срби живе у једној држави.

Срби у Босни нису пред само једним избором. Препуштени су на милост и немилост.

Спречили су их да падну под утицај исламског фундаментализма. Побили су их!

Крађа гласова је за социјалисте ситница. Ту се ради о цифри од свега неколико стотина хиљада.

Сада када страда део српског народа, најважније је да будемо јединствени.

Да не функционише правна држава, стопа државног криминала била би кудикамо већа.

И ЈА САМ ЗА ЦРВЕНИ БАРЈАК, АЛИ НА ПОЛА КОПЉА.

ХРВАТИ СУ НАРОД НАЈСТАРИЈИ. БАР КОЛИКО СЕ ЈА СЕЋАМ.

ТЕЛЕГРАМ ПОДРШКЕ: ПРЕДСЕДНИЧЕ, ДРЖИ СЕ ДОБРО!

У РЕВОЛУЦИЈИ КОЈА ТЕЧЕ, ОДЛИВ МОЗГОВА ЈЕ ПРИРОДНА ПОЈАВА.

НАШОЈ ЛЕВИЦИ ЈЕ ПОТРЕБНА ДОБРА ДЕСНИЦА!

(Рајко Ч. Новаковић)

ИНДИЈАНЦИ СУ БИЛИ ХУМАНИЈИ. ОНИ СУ СКИДАЛИ САМО СКАЛП, А СОЦИЈАЛИСТИ ДЕРУ И КОЖУ.

НИЈЕ ПРЕПОРУЧЉИВО САЊАТИ ВОЂУ. ЦЕО ДАН МЕ ПОСЛЕ ТОГА БИЈЕ МАЛЕР.

ЧИМ ОВИ ОДУ,

ПУСТИЋУ ЗА ЊИМА ВОДУ!

(Мићо Штраца)

ПОШТО СЕ НАРОД РАНИЈЕ ПОДИГАО, МОРАЋЕ ЈОШ ДА СТОЈИ.

КАД СЕ ОТВОРЕ УСТА, МОРА СЕ НЕШТО И ПРОГУТАТИ.

НЕ ИЗЛЕЂИТЕ СЕ! ЧУВАЈТЕ ОБЕЋАЊА ЗА ЈОШ ЦРЊЕ ДАНЕ!

(Миодраг Стојановић Миос)

Од 10. марта 1995. године афоризме Александра Чотрића можете слушати у новом термину — петком у 12 часова на истој таласној дужини — 88,9 МХз Радио Индекса.

Добро је то све. Једино што је мало одвратно. Иначе је супер. Осим кад је грозно. Све остало је подношљиво.

Висимо ми тако у трамвају. На једној станици пада снег. На другој уби оморина. И тако редом. Променљиво овог пролећа. Све у свему, диван дан за једрење. У смислу ветра. Стојимо и чекамо обавезну рицованску заседу испред железничког моста. У, ала ћемо да се изненадимо кад упадну! Није их било већ петнаест минута. Има да се изненадимо и још приде да се уплашимо. И, нећете веровати, ето њих! Три-четири љупка лица, спремних на све. Хоће да виде карте и да нам узму узорак ткива. Тек толико, да се зна ко се ту возика у радно време. Багро, карту или живот, говори њихов израз лица. Багра к'о багра, шаролике провинијенције.

Господин из старе београдске породице са гађењем вади своју личну карту и доказује да је довољно стар да се вози чабе. Није му мило што је по основу геронтологије стекао неко право, али шта је — ту је. А је л' то већ ступило на снагу да се моторани возе чабе, пита децентно неко из позадине. Бићете и ви једном стари, каже онај дотични господин и презриво одврати поглед на другу страну.

Госпођа са цегерима кобајаги претура негде по дну зембиља, као, тамо јој се негде затурило. Рица стоји, неуморан као споменик. Госпођа коначно одустаје. Немам, каже, изгубила сам новчаник. Сад си га изгубила, а да све то купиш, за то си имала! У позадини ово отвара бурну расправу о мистериозним фреквенцијама стицања пензије. Пустите жену манијаче! Тата ти је манијак! Ајде, ајде, дај карту или плати казну. Од чега, бре, да платим казну кад сам три месеца на принудном. Нормално да си на принудном кад си гласао за Слобу. Како си га гласао тако те и пушта да радиш. Ко, бре, гласао за Слобу? Нисам ја гласао ни за кога и нећу ни да гласам. Рица је већ извадио блокче. Личну карту, молим! Немој ме човече, само се возим ове две станице од пијаце. Две по две, па заузмете цео градски превоз — јављају се три турбо клинке и настављају са кикотањем. Однекуд се оглашава и уредни платиша: Све су то нерадници, друже! Сви би да се возе, а нико неће ништа да плати и нико неће да ради. Као да Србија може све да вас издржава. Србија, виче други, изем ти Србију кад сад опет хоће да нам узме паре. Стигло ми за порез 157 динара. Еј ти, 157 динара за ону рупу од стана! А што да не плаћаш порез кад имаш стан? Нек ти да она битанга Сорос, па плати. Сви хоће да буду Америка, а Американцу је прво да плати порез. Јесте, али Американца за тај порез нешто и добије. Аха, добије сиду и не сме да бије кучиће. Ћути, деда, ти више ни сиду не можеш да добијеш. Не могу, сине, али цукеле смем да бијем јер нисам у Америци. Рица преписује матично број. Шофер извадио бурек и једе, види човек да ће случај да потраје. Ко неће да плаћа порез нек се учлани у ЈУЛ. Лепо ће да нам донесу комунизам, па ћемо сви да будемо исти. Слушај ти југоносталгичару, немој да ти дођем, има да личиш на оног нашег Чичка кад те дохвати! А шта фали Чичку, виче југоносталгичар, заштићен масом. Ништа му не фали, једино што пише по новинама да ће да нас шаље у лудницу. Е, веће луднице од ове нема, каже резигнирано једна жена. Слушај тетка, теби ако овде нешто смета, могу ја да ти помогнем. Ју, срам те било, можеш син да ми будеш. Могу, тетка, ал' нисам. Момак, пусти жену на миру и

АЈДЕ!?

покажи карту. Ш'а? Карту. Кеве ти? Ајде, ајде, немам ја пуно времена. Што, је л' журиш за Румунију? Што за Румунију? Па тамо је у мају конгрес посвећен Дракули. Ајде бре људи дајте карте, па да крећемо. Док стигнемо до града, марка има да буде осамдесет. У Подготици већ сви затворили радње. Е, па, у Подгорици само вребају прилику да затворе радње. Њима је то такорећи генетски. Је л' ти то, чоче, нешто против Црногораца? Није, него само онако. Неће марка више да скаче, то су само неки мангупи провали, али спречиће њих Аврам. Е, једино ако их он не спречи. Богами, док није било Аврама, ја нисам имао шта да једем, а сад лепо своју платицу, па може нешто и да се купи. Е пошто си примио платицу, а ти покажи

карту. Ви сте бре људи скроз наивни. Они су то намерно, само да нам узму паре и да отплате кредитне, а после ће да врате марку како им одговара. Тако вам и треба кад све рачунате у маркама. Ја никад марке нисам имала, па ми ништа не фали. А сад све нека господа, ко да сте Немци, боже ме опрости, а не Срби. Марке, па марке, попиле вам марке мозак...

Изнад наших глава, мирно и достојанствено стајао је налепљен најновији плакат Министарства за културу на коме је писало: Мало места за културу.

Рица је био сит. Наплатио је једну казну и написао три матична броја. Правда је још једном победила. Трамвај може да крене. Уз божју помоћ, ако се не сруши мост, ето нас у граду за мање од два сата. Што ти је човек, ка тица! Док тако тандрчемо у светлу будућност, мени се некако привиђа она историјска реченица: Умро Пантелија! И затим покојни Зоки Радмиловић, који сложи забринуту фацу и изговори: Ајде!?

РЕАГОВАЊА

ГЛАВНОМ И ОДГОВОРНОМ УРЕДНИКУ „СРПСКЕ РЕЧИ“

ПОШТОВАНИ ГОСПОДИНЕ ПЕЈЧИЋУ!

Ти знаш, наравно, оно што многи читаоци не знају: да је „Српска реч“ независна и да није никада била гласило Српског покрета обнове.

Знаш, такође, да сам увек био противник страначких гласила и страначког новинарства, јер оно мора бити навијачко и претвара новинаре у слушкиње партија и њихових лидера.

Са којим правом онда упућујем протест „Српској речи“ због једног, по мени, крупног уређивачког промашаја?

Позивам се на чињеницу да си Ти, Богољубе, члан Председништва СПО и посланик СПО, а директор листа је члан Главног одбора СПО, па још и моја супруга. Хтели то вас двоје или не, у свести многих читалаца се ставови „Српске речи“ разумеју као ставови СПО, па сам, због тих необавештених, дужан да Теби и директору листа, упутим ову јавну замерку, да употребим најблажу реч.

„Српска реч“ је, наиме, пр.з два месеца, у шаљивој илустрованој рубрици „Ћевап“, објавила једну фото-монтажу: на тело неког ратника, окићеног бомбама и другим оружјем, накаламељена је глава Његове Светости, Патријарха Српског Господина Павла.

У претходним бројевима, тај „Ћевап“ је на моје тело насађивао главу председника Милошевића, и обрнуто. „Жртве“ монтаже били су и Мирјана Марковић, Даница Драшковић, Ђинђић, Коштуница и многи још. То је било, бар мени, јако симпатично, и слатко сам се смејао.

Монтажа са Патријархом ме је међутим, испунила гневом. Зашто бомбе и оружје, када се зна да је Патријарх Српски, током целог овог проклетог рата, свуда понављао једну небеску и Христологију мисао: „Боље нем је будемо бацани у јаме него да ми бацамо у јаме, боље нам је да поново завршимо у Јасеновцу, него да ми правимо Јасеновац!“

Ове речи Његове Светости су нам, и пред Богом и пред нашим потомством, највећа одбрана од многих зала која су наши нељуди чинили у име нашег народа и наше Цркве.

Конечно, Патријарх је Патријарх, и било какве игарије и монтаже су неукусне. Нека граница се, никада, не сме прећи.

Нека „Српска реч“ и сваки други карикатуриста тера и шалу и спрдњу са Вуком Драшковићем, никада се нећу јавно огласити, иако се, можда, хоћу осетити и љутим и уверђеним.

Патријарх симболизује неке наше векове, па ми, љубећи му руку, љубимо своје народно и хришћанско трајање. Ту нема баш нарочито места ни за карикатуре ни за монтаже, што не значи ни да је свака Патријархова реч неприкосновена и да се не може осанчити сумњом. Може, али одговорно и учтиво.

Ти, Богољубе, знаш да је Главни одбор СПО био огорчен на споменуто фото-монтажу и да је Теби, као главном уреднику, препоручено да, на страницама „Српске речи“ изразиш извињење Његовој Светости.

И шта је било? Уместо извињења укинута је та рубрика у новинама, па је испало да су продрале цензорске маказе Странке.

Да је извињење усладило, не би било ни овог мог писма.

Пишући га, осећао сам се више него непријатно, јер ће, можда, неки протумачити да се, са положаја политичке моћи, уплићем у уређивачку политику једног листа.

Те уреднике са стране увек сам презирао. Годинама сам, као што знаш, јео горки новинарски хлеб, и то онда када су обичним телефонским позивом уклањани и новинари и целе редакције. Па, Ти си ми, Богољубе, у оно време био уредник и сигурно памтиш како је било.

Биће ми јако жао, ако у овом писму макар и посумњаш да сам, ето, и ја посегао за цензорским „овлашћењима“.

Са најбољим жељама, Редакцији и Теби,
У Београду, 3. априла 1995.

Вук Драшковић

ЈОШ ЈЕДАН ПРЕДЛОГ ЗА ИЗЛАЗ ИЗ БАЛКАНСКЕ КРИЗЕ

ПОСЛЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ — ЈУГОСЛАВИЈА

Постоје ли не (тајне) везе између проф. др Мире Марковић и Флоре Луис? На први поглед питање је депласирано: прва је идејни вођа ЈУЛ-а, руски академик, комуниста, а друга америчка новинарка, капиталиста. Међутим, г-ђа Луис спада у ред најпознатијих и најцењенијих америчких новинских коментатора, чији су текстови, кажу, обавезно јутарње штиво чак и тамошњих председника, који са зебњом отварају „Њујорк тајмс“: да видимо шта нам је Флора данас приредила. Али, зар и овдашњи председници са зебњом не отварају „Дугу“ да би видели шта ће сутра бити на дневном реду и шта (нам) се припрема? Уз то, и г-ђа Луис и г-ђа Марковић су — југоносталгичарке!?

Ако не верујете, цитираћемо делове подуже анализе коју је, под насловом „Југославија — једино решење за Југославију“, г-ђа Луис објавила у цришком листу „Weltvohe“. Текст почиње „in medias res“ „У суштини је Југославија једино решење за Југославију. Сигурно је да многи не деле ово мишљење данас, док рат у Босни бесни већ трећу годину, када је прекид ватре у Хрватској споран, а Балкан у целини остаје нестабилан. Неки су, међутим, све време били уверени да је шест република бивше СФРЈ починило страшну грешку када су покидале све везе, и све више увиђају да је васпостављање кључних спона, не само у домену трговине и комуникација, већ и правне и политичке природе, једина основа за трајни мир...“

СВЕ ЗАВИСИ ОД СРБА

Г-ђа Луис сматра да је формирање бошњачко-хрватске федерације „оквир за заокрет и изградњу нове заједничке основе за окончање рата“. Тај споразум, каже, још нема чврст ослонац, а добиће га тек када се босански Срби „буду сагласили са планом о босанској федерацији, а онда ће они сигурно инсистирати на сличним везама са Србијом, с тим да оне не буду ништа слабије од веза босанских Хрвата са Хрватском. Такве везе би за босанске Србе представљале снажан подстицај да прихвате решење које не би предвиђало њихово отцепљење од остатка Босне.“

На таквој основи — наставља г-ђа Луис — Србија и Хрватска би чак успоставиле и лабаву интеграцију, која би могла да резултира мировним решењем захтева Срба у Крајини. Црна Гора би сигурно следила Србију, а Македонија, која заправо никада није стварно желела да буде остављена сама и очајнички се бори са ембаргом и непријатељством Грчке, несумњиво би била веома радосна да се поново споразуме са својим бившим партнерима. Онда би, што је чудно и рећи, Југославија поново постојала на географској карти, она иста стара Југославија — уз одбитак Словеније — као пре дезинтеграције 1991, али са прилично другачијим односима између појединих република, са далеко мање ограничења“.

Истичући да су Хрвати и Словенци годинама желели управо такву „лабаву конфедераци-

Позната и утицајна америчка новинарка Флора Луис истиче да су све поделе земље неправедне и да је једини пут до трајног мира — реинтеграција бивших југословенских република у неку врсту конфедерације или југословенског комонвелта

Пише: Никола БУРЗАН

ју, док изнервирани српском непопустљивошћу нишу одустали и јуна 1991. прогласили независност“. Стога је избио рат, а етничко чишћење, каже г-ђа Луис, „могло је да буде толико брутално само зато што су делови становништва били толико измешани и ниједно, ма колико креативно, уобличавање географских мапа не би могло да доведе до узајамно прихватљиве поделе. Многи људи из мешовитих бракова који су склапани из генерације у генерацију, нису више знали за коју групу треба да се изјасне, па су грубом силом морали да буду принуђени да се одреде за једну страну“.

ЈУГОСЛАВИЈА НИЈЕ (БИЛА) „ВЕШТАЧКА“ ДРЖАВА

Г-ђа Луис верује да ниједан план који полази од поделе народа неће моћи да се оствари, јер „за то не постоји ниједан разлог“. Па каже: „Ма како испала подела земље, она ће бити неправедна и због тога наићи на отпор. Ма каква била правила поделе, увек ће се тражити подршка родбине и симпатизера с друге стране нових граница. Сукоб се мора решавати на нови начин“.

Јер, пише она даље, „од када је започео рат, две околности битно су се промениле. С једне стране, Србија, коју је међународни ембарго начео упрокос његовој пропустности, није више тако ратоборна и решена да покаже свету своју моћ. Слободан Милошевић је и даље њен неприкосновени вођа, али има приличне теškoће да контролише подивљале националисте и банде убица, које је пустио с ланца. Преостаје му мање маневарског простора него што је очекивао. Вероватно је оптузбе иностранства искористио на најбољи могући начин за подстицање гнева јавног мњења у изолованој Србији, али изолација његове земље показује се као исувише скупо бреме. Ово релативно обуздавање српских амбиција и агресивности има може привремени карактер, чији је циљ да се добије на времену и новој снази, али представља нови фактор у овој ситуацији, који

би могао да допринесе изналажењу глобалног решења.“

Друга промена је бес, мржња и осветољубивост који су се неминовно нагомилали због почињених недела. Био је то мали зловни мит да је Југославија била „вештачка“ држава, од које се није могло очекивати да опстане без пуког насиља. Јужни Словени су имали различиту богату историју и никада нису имали шансу да заједнички формирају државу док у Првом светском рату није разбијено аустроугарско царство. Али, чињеница је да Југославија са извесним закашњењем ступила на позорницу европских држава не чини је ништа мање аутентичном државом од Немачке или Италије, које су само неколико деценија раније формирале јединствене државе...“

ПРВИ ЈЕ ПОЧЕО — МИЛОШЕВИЋ

Анализирајући посткомунистичку еру, г-ђа Луис каже: „Југославија се, на сличан начин као и Русија и друге земље Истока, суочила са дилемом преображаја када је комунизам, као принцип уређења власти, постао неадекватан. А онда — у томе је заправо суштина ствари — да би се избегао преображај, односно прихватање демократских начела и слободне тржишне привреде, многи национални лидери окренули су се национализму, који би им као алтернативни темељ омогућио очување ауторитарне државе. Одбијање правих реформи учинило је национализам нужним, због чега он још увек води главну реч.“

Србин Милошевић је први посегнуо за овом идејом и пробудио болна српска сећања везана за повећање броја припадника албанске националности на Косову. Чак и умерени, образовани људи прихватили су ову игру, јер су сматрали да се Срби потскују из наслеђене колевке, а то мора престати. Али, таква трансформација режима, наслеђеног од Јосипа Броза Тита, са циљем да српски национализам преузме задатак дискредитоване комунистичке партије, онемогућила је инсистирање на савезној држави. Када највећи, најјачи део једне мултинационалне или мултиетничке државе прихвати, на наговор, да своје специфичне традиције и амбиције претвори у основ власти, онда се и други делови такође окрећу себи и својој специфичној прошлости да би заштитили свој удео идентитета. То се догодило у Хрватској, где је Фрањо Туђман градио свој полржај на начин који је мање или више представљао одраз Милошевићеве стратегије. Нешто слично одиграло се и у Словенији, само што су тамошње околности другачије...“

Наравно, наглашава г-ђа Луис, рат ни на који начин није подстицао прелаз на демократију и тржишну привреду. „Чак се и Босна, која је након протеривања комуниста и проглашавања независности, тежила демократији, сада враћа ауторитарном систему, од кога се Србија и Хрватска никада нису стварно удаљиле...“

МР СЛАЂАНА ЂУРИЋ, СОЦИОДЕМОГРАФ
СА ПРИШТИНСКОГ УНИВЕРЗИТЕТА

„СРПСКИ“ АЛБАНЦИ ПРОДУКТИВНИЈИ НЕГО „АЛБАНСКИ“

И, шта сад? Г-ђа Луис тврди: „Све отпадничке републике очајнички прижељкују да се прикључе Европској унији, јер знају да прегуштене себи, затворене према суседима, немају готово никакве шансе да се развију и напредују. Оне још игноришу логичну чињеницу да ће једном, када борбе буду престале, водити трговину, комуницирати и морати да дозволе улазак и одлазак људи. Оне као да очекују да припадну великој европској заједници, док са друге стране одбијају заједништво са суседима, који ће неизбежно поново постати њихов партнер.

Али, чак и најватренији поборници потпуног суверенитета признају, под притиском, да морају одржавати привредне везе, барем неку врсту заједничког тржишта, а вероватно ће главна ствар бити границе и заштита мањина, управо као што је то био случај и пре почетка рата. Решење мора обухватити целокупну Југославију, негирати све силом наметнуте границе и гарантовати права мањинама. То је једини пут за проналажење чврстог мира у складу са моралним захтевима, који су занемарени успостављањем нових линија подела. Као што наглашавају функционери у неколико република, сви планови једне или друге групе представника „међународне заједнице“ своде се на поделу Босне и доживљавају неуспех, јер зарађене стране нису уверене да је боље прихватити подељен мир него се и даље борити за своје циљеве“.

У закључку ове опширне (око 20 куцаних страница) анализе, г-ђа Луис истиче: „Наравно, неће бити лако наговорити људе да поново живе заједно. Међутим, ови изгледи били би нада за многе који презиру рат, али имају осећај да им се не нуди часна или прихватљива алтернатива. Решење на бојном пољу је замисливо ако се сви људи склоне с пута, док се кољачи буду тукли све док не одустане једна или друга страна. Французи приговарају Американцима да управо чине то својим предлогом за укидање ембарга на испоруку оружја Босни, и они су сигурно у праву: то би довело до интензивирања борби са још више оружја и бораца — по потреби из Србије, а вероватно и Русије — и ширења рата. У сваком случају, на овај начин се јасно ставља до знања да је битна само моћ, да се светски поредак успоставља само топовима и крај XX века не обећава ништа већи смисао за човечност и пристојност него у свом најгорем периоду. Осим тога, тиме је осигурано да ће поражени једном покушати да преокрене ствари.

У овом тренутку је немогуће рећи да ли ће конфедеративна Југославија или југословенски комонвелт функционисати. До сада ни друге ствари нису функционисале, а не постоји ни најмањи наговештај да би предлог дат споља могао донети решење. Практично сви погођени се слажу да се решење не може пронаћи у уситњавању, као на пример када се постави питање шта ће бити са Бихаћем, Гораждем, Сарајевом, итд. Због своје беспомоћности и неодлучности у овом рату УН, НАТО, Европа, САД и „међународна заједница“ свакако остављају тужам утисак. И они би добили много ако би могли народу Југославије да поново постану Југословени“ — каже на крају г-ђа Флора Луис.

Да ли је председник Клинтон (и остали председници) прочитао њену анализу и предлог — остаје да се види...

Између 2050. и 2060. године у Србији ће бити исти број Албанаца и Срба. Ваљда ће дотад Милошевићи, Марковићке, Томићи, Божовићи и остали намирити своје потребе па ће се посветити правима Срба као националне мањине у Србији

Разговарао: Милош ЂОРЂЕВИЋ

О Косову и Метохији се дуго говорило као о „специфичном подручју“. Чинило се то, пре свега, из политичких разлога. Да ли постоје реалне специфичности на социодемографском плану?

Да. Област Косова и Метохије, на готово свим, а на социодемографском плану посебно, показује бројне специфичности. Битне се разлике исказују како између Косова и Метохије и других подручја Србије и Југославије, тако и на нивоу овог подручја између различитих етничких популација. Најкраће речено, дугогодишњи живот у истим институционалним, државним, економским, правним оквирима, није имао идентичан израз на плану демографског кретања становништва. Етно-културна диференцијација са свим елементима које подразумева (језик, култура, обичаји, религија, системи вредности, овде се показује као најзначајнији чинилац условљености демографског развоја.

Који су основни токови демографског развоја становништва овде и које су импликације?

Основна демографска карактеристика Косова и Метохије јесте експлозивно увећање броја становника. За многе мање од сто година ово се становништво три пута удвостручило. За прво удвостручење су требале 33 године (1921 — 1953) друго (1953 — 1981) се десило за 28 година, а треће ће се (према проценама) одиграти до 2010. године, значи, за 21 годину. За то време, од 1921 — 1991. становништво осталог дела Србије се једном удвостручило. Овима се удео становника Косова и Метохије у укупном становништву Србије стално увећавао. Иако ово подручје представља 12,3% укупне површине Србије, удео у укупном становништву се креће од 8,9% у 1921. до 14% у 1981. и целих 17,1% у 1991. години.

Које су демографске карактеристике Албанаца на Косову и Метохији?

Три су демографске карактеристике по којима се већинска етничка групација, Албанци, битно разликују од југословенских и европских популација: највиши природни прираштај, највиши фертилитет и најмања просторна покретљивост. Популација централне Србије и Војводине се налазе у посттранзиционој демографској фази, у којој обнављање становништва није обезбеђено (низак наталитет и благо растући морталитет), што на подручју Војводине већ даје негативан прираштај (-1,8) а у Србији 0,8. Дуготрајна транзиција на Косову и Метохији одржава високи прираштај (22,2) са ниским општом смртношћу и још увек веома високим наталитетом. Наиме, стопу наталитета Косова и Метохије из 1991. (26,6) Србија је (централна) имала почетком 50-тих а Војводина крајем 40-тих година. Истовремено се овде бележи најнижа стопа смртности: 4,3 у односу на 10,8 у централној Србији и 13,2 у Војводини. Становништво Косова и Метохије, такође, карактерише највише средње трајање живота у односу на остале делове Србије.

Матрица мање продуктивна

Према исказаним стопама фертилитета Косово представља област екстремне фертилитетности у Европи. Фертилитет на Косову и Метохији показује огромне разлике међу различитим етничким популацијама. У 1981. години се на 1000 Албанки старих 15-49 година рађало 149,2, Туркиња — 105,7, Муслиманки 102,1 и Српкиња 57,2 живорођена детета.

Природни прираштај постаје најзначајнији елемент промена општег кретања становништва, а захваљујући подударности етничких са регионалним границама и етничке структуре становништва Србије. У 1990. години троструко бројније становништво централне Србије има шест пута мањи природни прираштај од становништва Косова и Метохије.

Које су директне последице експлозије Албанаца и демографске бомбе?

Неке од последица таквог прираштаја јесу и највећа густина насељености која се овде бележи (скоро двострука у односу на Војводину и централну Србију); највећа густина насељености у односу на обрадиве површине, највећи број становника по насељу.

Свакако је значајна и последица на стварање старосне структуре која је на Косову и Метохији прогресивна са чак 48,7% становништва узраста од 0 — 19 година. Просечна старост становништва Косова и Метохије у 1991. години је 25,21 година (централна Србија — 37,4, Војводина — 37,5 година), што је чак и нешто

ниже у односу на просечну старост из 1948. године.

Да ли се може рећи да је то довело до етничке хомогености?

Што се укупних послератних промена етничке структуре Косова и Метохије тиче, може се рећи да је у периоду 1948 — 1961. и на овом простору доминирао процес етничке хетерогености који је био крактеристичан за све етнички хетерогене средине у Југославији. Међутим, већ од 1961. године постоје наглашена одступања од овог општег тренда у смислу етничке хомогенизације, тј. повећања најбројније групе (албанске) и смањења хетерогеног састава. На првом пропису, 1921, када није регистрована етничка припадност већ само вероисповест и матерњи језик, број лица у Југославији чији је матерњи језик „арбанашки“ износи 439.657 лица. Оцењује се да од тога на подручју Косова и Метохије живи 280.440 или око 64% укупног становништва. На првом послератном попису, 1948, етничка група „Шиптари“ чини 68,5% становништва Косова и Метохије. Значајније промене етничке структуре ће се одиграти у раздобљу 1961 — 1981. у смислу наглашеног повећања албанске етничке групе. Она у том периоду има годишњу стопу раста 30,9 промила. Поред евидентно великих разлика у природном прираштају Албанаца и Срба и Црногораца, значајни чиниоци промена етничког састава становништва Косова и Метохије морају се тражити у континуираним етничким селективним миграцијама. Иако све етничке групације имају негативан миграциони салдо, коефицијент миграције на 100 становника за период 1971 — 1981. је битно различит. За Албанце само -0,9, за Србе — 18,55 а Црногорце -22,4. Према расположивим подацима, само у периоду 1961 — 1981. са Косова и Метохије се иселило 85.012 Срба и Црногораца.

Какве су промене у етничкој структури на микро плану?

Промене у етничкој структури се могу пратити и на локалном нивоу. Од укупно 1454 насеља, према попису из 1981. у 523 насеља нема Срба и Црногораца. Попис из 1991. утврђује постојање више општина у којима је учешће Срба и Црногораца мало или занемарљиво: Глоговац (0,1%), Гора (0,3%), Качаник (0,7%), Малишево (1,1%), Србица (1,5%), Дечани (1,6%), Подујево (1,7%), Баковица (2,6%), а у новоформираној општини Опоље их уопште нема.

И с аспекта просторне покретљивости код становништва Косова и Метохије постоје значајне разлике: Албанце, Турке, Муслимане и Роме карактерише врло ниска покретљивост (испод 27,2%). Врло висока покретљивост Срба и Црногораца, која, у ствари, представља исељавање са Косова и Метохије, с друге стране, има пуни практично-политички значај који мора да превазиђе раван демографског интересовања.

Интересантно је поменути и то да је све до половине 80-тих година репродуктивно понашање Албанаца на Косову и Метохији сличније Албанцима у Албанији него било којој етничкој групи у Југославији. Међутим, од тог времена успоравање раста становништва се брже одвија у Албанији. Тако у најновије време Албанке на Косову рађају у просеку једно дете више него Албанке у Албанији и чак 2,5 детета више од осталих Југословенки.

Шта из свега тога следи?

Овакве демографске тенденције сталног пораста броја Албанаца и смањење броја Срба дају процену да би се „број Албанаца и број Срба у Србији изједначио између 2050. и 2060.

године. Оваква процена стоји под нереалним претпоставкама задржавања постојеће стопе раста (Албанца 32 а Срба 6% за десет година). Под тим условима би Албанцима требало двадесет пет а Србима више од сто година да дуплирају становништво. Међутим, колико је претпоставка неизмењених стопа раста заиста нереална сведоче и следећи показатељи: на једном умрло лице у централној Србији долази 1,12 новорођених (податак за 1990), истовремено на једно умрло лице из албанске популације долазе 6,72 новорођена. Овоме треба додати сада незнатан али у будућности вероватно израженији пораст смртности српске популације као последицу повећања удела старијих и смањења млађих у популацији.

Притисак на стандарде

Куда то води када је реч о Косову и Метохији?

Конечно, високи природни прираштај албанске популације је имао, а судећи према демографским проценама имаће и надаље, за своју последицу значајне промене етничког састава Косова и Метохије, као и сталан пораст удела Албанаца у Србији. На непосредан или посредан начин овај процес изазива читав низ промена, од оних у демографским структурама становништва, до промена у политичкој сфери, економској и социјалној стабилности заједнице, просторном планирању, финансирању и самфинансирању свих инфраструктурних потреба овог подручја.

Демографско правило да „велике разлике у нивоу фертилитета између етничких група имају кумулативно дејство у вишенационалној заједници и доприносе стварању потенцијално експлозивних региона“, на подручју Косова и Метохије је потврђено. Нерегулисани раст албанске популације уз сталне миграције словенског живља, које могу да се крајње негативно одразе на стабилност овог дела Србије и шире, отуда заслужују пуну пажњу свих оних који траже „решење за Космет“.

Какве су могућности популационе политике Србије као државе?

На простору на коме се срећу два демографска екстрема, немогуће је креирати јединствену популациону политику. Та би политика требала да се, на једној страни, усмерава на контролу рађања и афирмацију става о неопходности планирања породице, а на другој, на подстицање рађања у циљу обезбеђивања макар простог обнављања становништва, које је, у Војводини и централном подручју Србије, доведено у питање.

Популациона политика коју је државна заједница водила до распада Југославије је, по својим ефектима, била несувисла, сводећи се на стална и исцрпљујућа улагања без контроле њихове употребе, уз ирационално очекивање шире заједнице да ће профункционисати аутоматизам: развој — опадање фертилитета.

Последњих година, у актуелним политичких условима на Косову и Метохији се може поставити питање самог смисла и могућности популационе политике када највећи део албанске популације бојкотије све државне и институционалне програме и деловања. Опет, одустати потпуно од оваквих ангажмана значи препустити се стихији свих поменутих негативних ефеката неуравнотеженог демографског раста, који за Косово и Метохију значи само наставак сталних и погубних притисака на постојеће социјалне, економске и политичке стандарде.

ТРАГИЧАН СЛУЧАЈ НА МИРИЈЕВСКОМ БРДУ У БЕОГРАДУ

ПСИ РАСТРГЛИ ДЕТЕ

Незапамћена трагедија догодила се у породици Етона Гашија. Страдао је трогодишњи Емран, који се искрао из куће и налетео на чопор паса луталица. На пропланку где су деца редовно играла фудбал, нажалост, није било никог ко би помогао дечаку. Комшија — инвалид са прозора је видео тешку драму, али није могао да помогне!

„Видео сам само панталонице, сасвим покидане, а неколико метара даље и своје дете. Тело је било крваво, у ранама. Подигао сам га у наручје и покрио јакном, али сам одмах схватио да више не даје знаке живота“, речи су којима 30-годишњи Етон Гаши, скрхан болом описује сцену коју је затекао на пољанчету у београдском насељу Роспи Ђуприја, где је чопор од седам-осам паса луталица напао и усмртио његовог троипогодишњег сина Ермана Гашија.

У кући породице Гаши (поред мале кухиње која је истовремено и предсобље и ходник, налази се омања соба, са великим шпоретом на дрва и телевизором) седи по поду десетак најближих комшија и рођака. Ћуте, пуше и тек понеко уздахне. Очајни отац тешко прича шта се десило са Емраном.

„Прејуче ујутро сам као и обично отишао у Трудбеник где радим као физички радник, док су жена и деца остала код куће. Супруга Севдија је морала да оде код лекара, па је мали Емран остао код куће, а чувала га је сестра, 15-годишња Афродита. Остало шесторо наше деце није било код куће. Док је Афродита кувала ручак, Емран је, негде око подне, дошао до капије, која је била завезана ланцем, извукао клин и капија се мало растворила, таман довољно да се провуче. Дете је изашло на путић који води ка Насељу Миријево и кренуло преко пљане. Ту га је нањушило седам-осам паса и кренуло да га јури“, — изговара Етон и застаје, као да не може да дође до ваздуха.

А, онда кроз плач каже:

Све су му керови растргли. Имао је само један штрикани пуловерчић, који ваљда нису успели да поцепају. Колико је он мали, још је и далеко бежао, мајда и 100 метара. Ваљда су га они пратили, лајали за њим, а онда га напали. Сав је био изуједан. Несрећно дете је сигурно вриштало, али као за инат, никога није било ко би га чуо и спасао разјарених керова.

Отац се сасвим утишао, док реч узима Саит Гаши, ујак покојног Емрана, који каже да је тешко утврдити где су све керови изуједали несрећно дете. Прича да се детету пола лобање, нарочито у теменом делу, није могло препознати, а велики број уједа био је по ногама и рукама, као и један велики угриз посред врата, који

Место где се све догодило

је „изгледао као да је неко оштрим ножем пре-секао дечији грљан.

„Кад сам долазио са посла видео сам своју супругу како плаче, јер два сата не зна где нам је дете. Заједно смо дошли у кућу, када нам је дотрчао један комшија и рекао да на оближњем пољанчету један човек пита да ли је некоме нестало мало дете. Потрчао сам тамо. Старији човек, са штапом у руци, питао ме је да ли ми је нестало дете. Када сам одговорио потврдно, он рече: „Ту мало, више, ти је дете, лако ћеш га наћи“, прича Етон Гаши, објашњавајући да је старац, чије име није запамтио, видео из свог стана са петог спрата зграде у Миријевском булевару, кад су керови напали неко дете. Но, пошто је инвалид док је сгигао на пољану, већ је било касно. Могао је само да виче и дозове децу из насеља, која су обавестила Гашијеве.

„Деца преко тих њива ретко иду, а ни не одлазе тамо да се играју. Мој Емран је негде око подне изашао и залутао у њиву. Тих седам-осам керова напало је пре два месеца и мене, али се нису приближили близу већ су само лајали на мене. Дете се вероватно уплашило и почело да бежи а они су га сустигли и раскомадали“, прича утучени отац.

„Вероватно су ти керови недавно појели и две које козе су ту пасле, јер смо пронашли само гомилу костију. Поред тога очигледно их неко и храни, јер се они стално скупљају крај једне бараче у којој, колико знамо, нико не живи“, каже Османи Јашар први комшија Гашијевић.

У овом насељу, у коме претежно живе циганске породице, пси луталице у великим чопорима нису никаква нова појава, али се до сада оваква трагедија није догодила.

„Шинтери долазе и обично од нас траже да им дамо неколико керова, које одвезу и тиме доказују да су нешто радили. Након ове трагедије долазили су у два маха, похватили два, три кучета, али чопор који је усмртио малог Емрана и даље лута отуда“, констатује Османи Јашар.

Директор Комуналне службе за зоохигијену при Ветеринарској станици Београда Стеван Родић изјавио је да су радници њихове службе одмах после крвавог догађаја у неколико наврата ухватили десетак паса луталица са тог подручја, а неколицину су предали сами становници ромског насеља.

„Проблем је у нашим овлашћењима која су изузетно мала. Примера ради, највише проблема смо имали баш у том насељу, јер нам становници нису дозвољавали да покупимо псе, што се показало као кобно“, каже Родић.

Директор кафилерије такође каже да много проблема са хватањем паса луталица има и на Коњарнику, где једни пријављују, други бране псе, а трећи не презају чак ни од физичких напада на шинтере.

Владимир Милошевић („Вести“)

У СУКОБУ ИЗМЕЂУ ПОЛИЦИЈЕ И ГРАЂАНА СВЕ ВИШЕ ПАДАЈУ ГЛАВЕ

БЕЖИ, ИДЕ ПОЛИЦИЈА

Права вест је, кажу, кад човек уједе пса. А када пси луталице растргну дете, или старца скитницу, новине то једва и забележе. То нам је, некако, све „нормално“.

Када полиција упуца грађанина „приликом легитимисања“, или га, у полицијској станици на смрт претуче, или осакати, о томе нема ни ретка, не издају се ни саопштења.

Када грађанин нападне полицајца, рани га, или убије, онда се на сва звона јавност узбуњује, издају саопштења, вести су ударне, на насловним су страницама и у ударним емисијама.

Прошлог месеца чувари реда су, у сукобу са грађанима, извукли батине, неки су рањени, а неки и упуцани. Шта се то догодило чуварима јавног реда и мира?

ЖРТВЕ У ПРОЛАЗУ

У Пионирском парку, прекопута Савезне и испред Градске скупштине Београда, 13. марта ове године, дошло је до оружаног сукоба групе полицајаца и грађана. Петорица униформисаних чувара реда јурили су двојицу Цигана. А све је, уствари, почело, када су петорица милиционера Станице милиције Стари град у Београду, кренули у личну акцију. Из хира и обести. Милиционери, по правилу службе и распореду рада, у центру града патролирају по двојица. Тог 13. марта, око десет часова пре подне, петорица милиционера се састају на Теразијама (мимо правила службе) и заустављају двојицу Цигана, који су им стари познаници и од који су редовно узимали „рекет“. Хоће да их „легитимишу“. После „разговора“ у хаустору зграде на Тргу Николе Пашића, у којима су двојица младих Цигана добили прописне батине, они успевају да побегну, трчећи према Пионирском парку, који је стотинак метара даље. Двојица младића улазе у аутобус, који вози на линији 37, али их петочлана екипа полицајаца зауставља, и кидише на њих.

Прописно изударани и окрвављена лица, двојица младића пружају отпор. Један од њих, **Предраг Јањић** (23) из џепа вади бомбу и прети да ће је активирати у возилу. Полицајци, намазани ратничким бојама и кивни на своје жртве што су им побегле, дозвољавају младићима да изађу из возила, да се са њима обрачунају, ту, на лицу места. Момци искачу из кола, трче према парку, а полицајци крећу за њима. У том тренутку Предраг Јањић активира бомбу и полицајац **Родољуб Луковић** на месту остаје мртав. На земљу падају, рањени, и његове колеге **Дејан Вићентијевић** (26), **Боро Костић** (29), **Горан Ратић** (30) и **Зоран Глишић** (26) година, милиционери ОУП-а Стари Град.

Предраг Јањић, видећи да му се црно пише и да тек улази у пакао, пуца себи у главу, да прекине муке!

Рањени милиционери истог часа бивају збринуте и пребачене у Ургентни центар. Родољубу Луковићу није било спаса. Из зграде Скупштине града Београда излази и градоначелник мр **Небојша Човић**, енергични први грађанин Београда, пред чијим очима се рање-

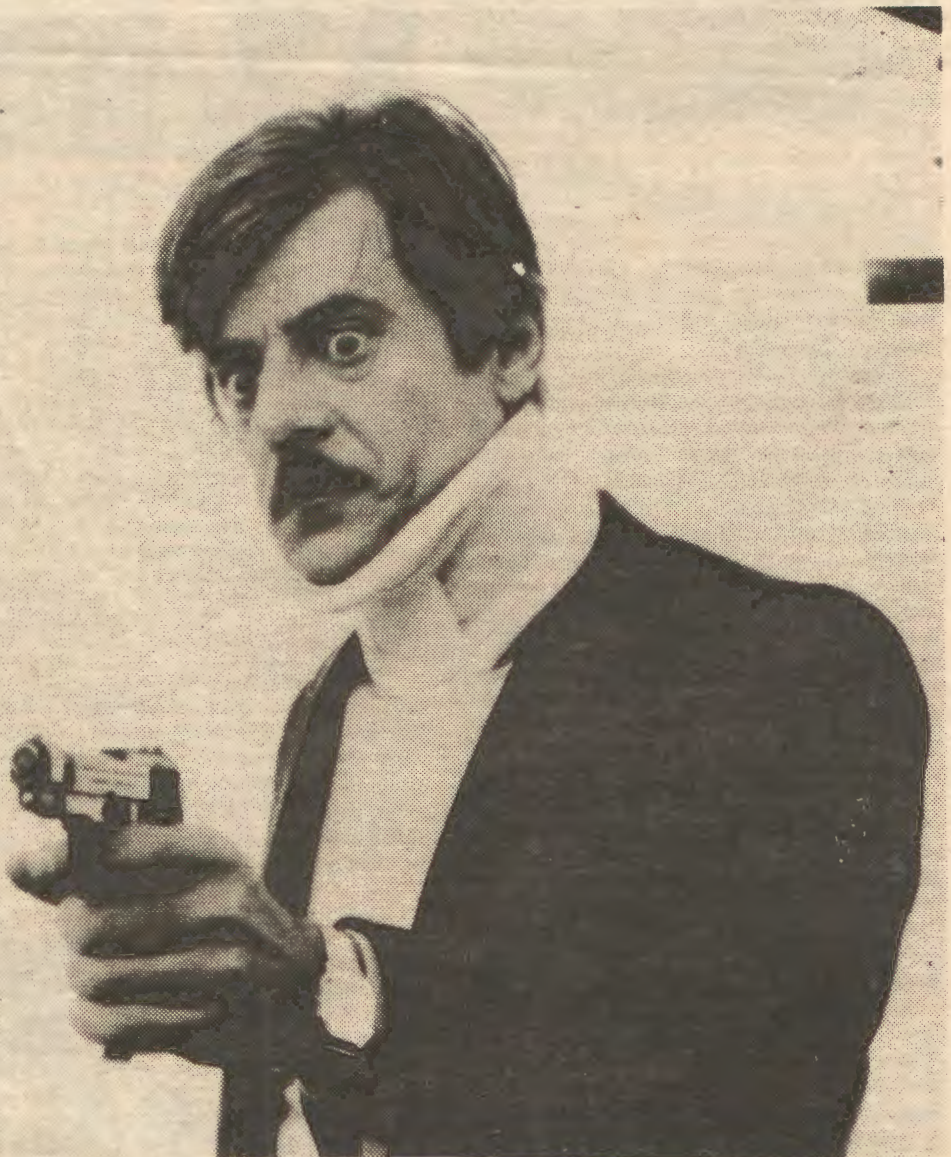
Србија има, по глави становника, највише полицајаца на свету. Од толиког броја чувара јавног реда и мира хвата језа. Од криминалаца ћемо некако и да се заштитимо, али ко ће да нас чува од полиције, која је своје припаднике довела из редова подземља.

Пише: Милован БРКИЋ

ни Предраг Јањић, са прострелном раном у глави, мучи и издише читавих пола сата. Градоначелник инсистира да се и њему пружи лекарска помоћ. На смрт рањеног Јањића прво вежу лисицама и онда га односе у Ургентни центар.

ДЕМОНСТРИРАЊЕ ЛИЧНИХ ХИРОВА

Новине ће, и средства јавног информисања, данима жалити за судбином милиционера Луковића, пратиће његову сахрану, преносити саучешће политичара и позивати грађане да породици погинулог пруже новчану помоћ. На сва уста благиће се имена двојице, од полиције нападнутих младића, за њих ће се рећи да су овејани криминалци, да је за њима расписана потерница, да су више пута осуђивани...

Чак ће и срамна вест, да је Предраг Јањић у шок соби београдског Ургентног центра, и за време, и после операције, везан ланцима, бити више пута емитована. Да држава демонстрира моћ! Куда ће побећи човек коме је отворена лобања?

Новине, наравно, ни издалека неће казати да су петорица полицајаца из ОУП-а Стари Град направили тешке преступе: нису исправно вршили своју дужност. Петорица их не иде у патролу, и тројица су, дакле, напустила свој рејон. Друго, зашто су, приликом „легитимисања“ грађана, двојицу младића (Предрага Јањића и Горана Милосављевића) душмански истукли? И како су њих петорица против њих двојице, приликом „легитимисања“ пропустила да двојицу младића не претресу и да им том приликом одузму оружје. Ако су, правилно вршили своју дужност, њих петорица су могли на потпуно безбедан начин „извршити легитимисање и претрес“.

Средства информисања, а, нажалост, и политичке странке, нису министру унутрашњих послова поставили питање: какву то полицију имамо, када чуварима јавног реда није стало до живота грађана? Када су упозорени од Предрага Јањића да ће активирати бомбу ако га не пусте, петорица обесних полицајаца су, са запрепашћујућом дрскошћу, угрозили животе стотина грађана, приморававући својим сулудим поступцима Јањића да оствари своју претњу. Одакле им право да своје личне хирове и разрачунае демонстрирају у главном граду, угрожавајући живот нејужних Београђана?

Новине нису забележиле ни реакције политичких странака ни разних форума, којима би од МУП-а Србије било тражено прецизно образложење о акцији полиције: да ли је била нужна, да ли је испровоцирана, и колика је кривица полиције у изазивању опште опасности? И ко су полицајци, који су у акцији учествовали по чијем наређењу, ко је акцију одобрио, да ли су били на дужности и да ли ће, на крају, бити изложени кривичном и дисциплинском прогону што увелико заслужују.

Погинули Родољуб Луковић је родом из Чачка и суграђани га, а и колеге из ОУП-а Стари Град, памте као „прваго момка“. Сво време је проводио на улици, рекетирајући продавце цигарета и бижутерије. Није ни „Спорт“ читао.

Јавност је припремљена да тражи главу Предрага Јањића и његовог друга Горана Милосављевића, чија је једина кривица што је тог дана био „легитимисан“ и што није, до краја, стоички издржао батине петорице обесних силицја у плавим униформама.

ОБРАЧУН У ХАУСТОРУ

Атмосфера „подршке органима гоњења“ распалена је кад је дан касније Жељко Максимовић (32) из Београда, из улице Светозара Марковића број 75 око 17 часова, недалеко од своје куће, у хаустору зграде број 81, убио милиционера Горана Радуловића из Оџака.

Жељко Максимовић је тог поподнева, испред зграде у којој станује (број 75) показивао свом другу из улаза пиштољ на који је био ставио дрвене корице. За пиштољ је имао уредну дозволу. Није до сада осуђиван, а комшије из зграде, казали су они истражним оргнима, памте га као тихог и мирног суседа.

Чим се Максимовић раздвојио од друга коме је показивао свој колт, пришла су му два

момка у цивилном оделу и уперивши пиштољ натерали га да пође у хаустор зграде у броју 81. Са пиштољем који му је уперен у леђа, Максимовић креће у хаустор покушавајући да добије на времену. Пита уз пут момке ко су и шта од њега желе, али они наређују: „Лежи, па ћемо ти рећи ко смо“. И док спрето леже на под, окренут им леђима, Жељко Максимовић вади свој пиштољ, брзо се окреће и пуца у правцу полицајца који пада погођен, док други окреће леђа и бежи колико га ноге носе. Видно узбуђен и преплашен, Максимовић позива комшије да повређеном момку, у цинс оделу, пруже помоћ, а он зове полицију. На траци, у Дежурној служби, забележен је позив: „Дођите, убио сам једног момка, који ме је напао пиштољем, а други је побегао“. Позвана патрола констатује да је смртно рањен (умреће после неколико дана у Ургентном центру) Горан Радуловић, милиционер ОУП-а Палилула, Дејан Станимировић. Милиционери су били у цивилним оделима, а „интервенисали су“ на територији која је у надлежности ОУП-а Савски Венац.

Истог дана истражни судија Окружног суда у Београду, Томислав Милановић одредио је притвор за Жељка Максимовића, стављајући му на терет извршење кривичног дела убиства службеног лица у вршењу дужности из члана 47. став 1. тачка 5 Кривичног закона Србије, којим је прописана и смртна казна.

Жељко Максимовић је у ћелији Окружног затвора стављен у окове! Већ му је истражни судија Милановић пресудио. Бранилац Максимовића, адвокат Влада Петровић, затражио је изузеће судије Милановића, који се, у овом случају, а он то иначе често чини, понаша као јавни тужилац. Истрагом је недвосмислено утврђено, јер је код милиционера Радуловића службена легитимација нађена у унутрашњем џепу цинс јакне, да се милиционери нису легитимисали и да је Максимовић претпоставио да је нападнут од непознатих младића због пљачке. Уосталом, он вози скупа кола па је сматрао да су неки опасни момци решили да га, уз употребу пиштоља, опљачкају. У прилог његовом закључку иду и чињенице да су милиционери, у цивилу, на њега кренули пиштољима, да их је било двојица и, да су дужност вршили према члану 21. Закона о унутрашњим пословима, били у обавези да лицу које „легитимишу“ покажу легитимацију. При том треба имати у виду да Максимовић, за којим није била расписана никаква потрага, није имао на савести било какво кривично дело или прекршај, па није ни могао претпоставити да ће неко безусловно захтевати, ако је реч о полицији, да легне у хаустору на стомак, па тек онда да му се нападач легитимише.

Да би довео у сумњу одбрану г. Максимовића да је био у великом страху и да је пуцао у самоодбрани, судија Милановић је одредио да Максимовића прегледају лекари-вештаци из приватне фирме „Веритас“, која се бави превозом покојника и пружањем погребних услуга! Овакав потез судије разбеснео је браниоце. Адвокати истичу да је и њима, као и њиховом клијенту, веома жао због смрти милиционера Горана Радуловића. Жале и за милиционером Дејаном Станимировићем, који је суспендован с посла, јер је оставио рањеног друга у невољи! Њему ће, сигурно је, бити уручен отказ.

Адвокат Драгослав Мандић сматра да је у овом случају кривица на страни Министарства унутрашњих послова, које у полицијску службу прима младе људе, обучава их на курсевима, и потпуно неспремне шаље да врше ову одговорну службу. Двојица милиционера су тог дана радили у цивилу, мада нису обучени за тај посао. Да су били у полицијској униформи, Максимовић би беспоговорно показао личне исправе. Уосталом, имао је уредну дозволу за ношење оружја, што доказује да је прошао неопходне полицијске провере.

Ко су полицијски батинаши

Покојни Радуловић је завршио хемијску школу дуванског смера. Рођен је у Оџацима 13. јануара 1966. године и свакодневно је путовао у Оџак! Требао је то све издржати, и плаћати пут од плате која износи једва 300 динара.

Настojeћи да заштити актуелни режим, МУП Србије је примио стотину хиљада момака у своје редове, обукао их, необученима, униформе и послао их на улицу, неспремне, нарочито за рад у Београду и већим градовима.

Напади на полицију, нема сумње, треба да буду осуђени. Али, не треба зажмурити ни пред чињеницом да сваке године, само у Управи за сузбијање криминалитета СУП-а Београда душмански буде претучено више од 1.000 грађана! О грађанима, који буду позвани на „информативни разговор“ у Станице милиције, па потом добију по носу, да и не говоримо. Прошле недеље у Другом одељењу Управе за сузбијање криминалитета Београда, убијен је приведен грађанин, коме су полицајци ставили панцир кошуљу и потом га тукли безбол палицама, да не остану модрице. Младић је од батина умро! Треба забележити имена инспектора батинаша: Срђана Савића, Зеца, Јакшића, Поповића, Шћекића, и њихових колега, који душмански пребијају осумњичене грађане. Недељно најмање десетак грађана оде из просторија овог одељења са поломљеним ребрима, носевима, крвним подливима. Начелник овог одељења је извесни Мирко Симатовић, а његова десна рука Славиша Шћекић, који се ових дана оправља од повреда: поломљена му је нога! Начелнику Симатовићу испод кола стављена је бомба! Добро упућени тврде да иза ових акција према двојици злогласних полицајаца стоји врх МУП-а Србије, који жели да их побије и да их се тако отараси. Јер, да није то у питању, сигурно би се огласио саопштењем МУП Србије, који би акцију против својих начелника пропацирао на сва звона, као напад на органе реда, и тако би себи прибавио легитимитет за обрачун са грађанима.

Тешко нама који се надамо да ће нам животе и сигурност (са)чувати полиција оваква каква имамо: нестручна, неспособљена и корумпирана.

**ЗОРАН ЂУРИЋ, ВЛАСНИК ПОСЛОВНЕ АГЕНЦИЈЕ „САТЕЛИТ“ ПОРУЧУЈЕ:
„НЕМА ТОГА КОЈИ МИ ЈЕ УТЕКАО“ АЛИ ДОДАЈЕ**

МИ СМО ФИНИ МОМЦИ

Шта стоји у регистрацији Ваше фирме: којим пословима се можете бавити?

Углавном, можемо се бавити посредничством при наплати и вршити потрагу за несталим лицима и стварима, али наша делатност се своди и заснива на овом: „Вршење потраге за несталим лицима“.

Под којим се све фирмама крију агенције за утеривање дугова?

Имена им не бих наводио, али ту заиста има свега и свачега. Састану се лоповчићи „из краја“ који пожелеле да раде нешто легално. Отварају све и свашта — од агенција за трговину некретнинама до агенција за пословну пратњу и утеривање дугова. Све то воде људи који се налазе „на условном“ због крађа и разбојништва, или неки жестоки момци који воле да пуцају. Раније је било агенција које сам поштовао и са којима сам могао да сарађујем, а данас то не желим ни са ким.

Да ли чињеница да те агенције воде људи „под условном“ упућује на закључак да се ра-

У школи је био добар ђак, а онда је срео неке момке са улице и његов живот се преокренуо. Пре две године основао је Пословну агенцију „Сателит“ и људима из полиције који га знају од малх ногу олакшао посао: сад знају где је и чиме се бави.

Текст и фотографије:
Благница М. СТОЈАНОВИЋ

ди о полицијским експозитурама?

— Не, не то. Траже нешто што је легално, а то им је посао где покушавају да нађу себе. Суштина је да тим „налажењем себе“ блате мене и мој посао који поштено радим задњих пет-шест година.

Колико је таквих агенција у граду?

Много их је, броја им се не зна. У свакој улици по једна.

Моја агенција је, а нисам субјективан, једна од најзапосленијих у граду, пошто су све остале или престале да раде или слабо раде.

Из којих друштвених слојева се регрутују кадрови за овај посао?

Прави момци који се баве овим послом имају велико искуство са улице, било да су радили дуго година на вратима дискотека или им је живот пун авантура. Али, на жалост, појавили су се и момци који немају везе с послом, који се обучавају у агенцијама за телохранитеље и сл. Има их свакаквих, али они само брукају нас који смо озбиљно прихватили тај посао.

Део „Сателита“: Батало, Зоран Ђурић, Саша... на врата долазе само једном

Сматра се, а и пракса врло често потврђује, да агенције тог типа углавном регрутују друштвени „отпад“?! Колико је то тачно и ко су Ваши кадрови?

Кадрови су моји другови. О њима водим рачуна и не бих волео да им се ништа лоше деси. Нити да о њима говоре као о „отпаду“. Сам бирам људе и сваку њихову грешку прихватам као своју.

Ово ми је врло битно да кажем: за себе не мислим да сам криминалац, нити за људе који су око мене. Имам неке пријатеље по граду који су криминалци, али ми то нисмо.

Ко је за Вас „криминалац“?

Криминалац? То је човек који убија, пљачка... Ја, лично, само помажем људима на свој начин и мислим да нисам криминалац. Криминал је врло тешка ствар. Криминалци гину, криминалци пуцају, криминалци су у затвору... Ми се трудимо да до тога не дође, а криминалци не: они то ураде, па шта буде нека буде. Можда се некоме не свиђа како радим, али и мени се много тога не свиђа како други раде. Ја се трудим да помажем људима. Чак и када утеружем дуг ја некоме помажем, јер тај који дугује сигурно није нека цвећка — чим се тако заглибио.

Да ли сте Ви осуђивани и како са робијанством стоје Ваши најближи сарадници из Сателита“?

— Ја сам осуђиван, а у току ми је и суђење због великог саобраћајног прекршаја. На суд сам често ишао и као сведок. А ови моји из агенције су скоро сви осуђивани кривично. Мислим да имам двојицу који су остали без тога. Свако од мојих људи има у штеку робију, мислим на суђења која им тек предстоје. Већ сам почео да их распоређујем за робијање — да ми се не догоди да у једном моменту останем без људи. Не плаћам полицију, али зато адвокатима не могу да се наплаћам.

Како знате да неко стварно некоме дугује новац? Које гаранције су Вам потребне да бисте прихватили посао?

Имамо свог адвоката и ништа не радимо без његове претходне сагласности.

Ко су најчешћи поручиоци Ваших услуга, и ко су њихове (Ваше) најчешће жртве? Да ли у већини случајева отимате од слабијег да бисте вратили јачем?

Ја не бирам своје клијенте, а ни оне који њима дугују, нити питам ко је слабији а ко јачи. И не интересује ме ко њега штити. Наши клијенти иду од оних мученика коме неко дугује 500 марака, до оних који имају баснословне цифре које нећу да ти кажем због себе. Мени су сви исти. Поштујем и једне и друге и радим шта ми дође.

Ипак, јавне личности предњаче по дуговањима. Наките се са сто кила злата, снимају спотове, а дугују и Богу и народу.

Има ли у Вашем послу политике и да ли сте имали случајева да су Ваши налогодавци или жртве политичке личности?

Политика ме уопште не интересује. Не могу ти описати колико ме не интересује. Нисам имао ни један случај политичара, јер они имају своје утериваче дугова. Право да ти кажем, политичаре не желим ни да видим. Од њих само зло! Са бизнисменима је најлепше радити.

Ко су Вам били најпознатији клијенти и „жртве“?

Код нас је дискреција загарантована, али загрцнула би се кад бих ти рекао њихова имена.

Ако се изузму претпостављене законске препреке, који су Ваши најчешћи разлози да

не прихватите понуђени посао?

Пошто сам доста емотиван и ако видим да је човек стварно у були, а има уступ и ситну децу, па видим да нема одакле да врати — онда или дижем руке или му помажем преко неких својих веза да врати, у крајњем случају да пре-

вари неког другог да би вратио. У принципу нема препреке због које не бих прихватио било који посао.

Како реагујете када клијент од Вас тражи да утерате дуг од неупоредиво јачег од себе?

СЛУЧАЈ БЕОГРАЂАНКЕ

КАКО УТЕРАТИ ДУГ ОД УТЕРИВАЧА ДУГОВА ПОСаО ОБАВЉЕН

У Београду има преко 200 тзв. агенција за утеривање дугова. Оне на овај или на онај начин директно упуштају преко 1500 људи. Сматра се да је у посао дискретно укључено и пар стотина људи из свих сегмената полиције. Ово је случај Београђанке Д. Н, којој су једнога дана предложили да своја права регулише не посредством споровозне „правне државе“ него посредством једног брзопотезног утеривача дуга.

„Када је мој бивши муж пре и у току бракоразводне парнице одлучио да готово у потпуности присвоји не само нашу заједничку имовину, него и моју и моје мајке, која, узгред, чини неупоредиво највећи део укупне имовине, кад је „склонио“ све папире о градњи наше куће, мајчиног стана и остало и када је „сместио на сигурно“ више од 50.000 (углавном мајчиних) марака у готовини, мајка и ја одлучиле смо да се, по савету једне пријатељице, обратимо утеривачима дугова. Предложена нам је агенција „Кармен“, чији је власник извршни Мића Милошевић, а седиште јој је у Улици Димитрија Тучковића 1.

Објашњено ми је да се „послује“ по следећем принципу: ако ви одете у агенцију са „папирима“ на којима у форми уговора пише да тај и тај дугује вама толико и толико пара па неће да врати онда они утерују дуг уз њихов проценат од 10-15 посто. Ако, пак, немате „папире“ (што је, ваљда, случај и у већини бракова на овом свету) они, наводно, узимају пола од тих „утераних“ пара. Уз то, неко треба да „гарантује“ да је то тако, да не би ви, наводно, потраживали паре од човека којег никад у животу нисте ни видели а камоли позајмили му паре.

Кад сам том Мићи, у његовој пицирији „Борсалино“ на Вождовцу, изложила проблем рекао је да то за њега није никакав проблем и да га могу сматрати решеним, да су паре које је фактички украо мој муж већ у мом џепу. А пошто је моја „веза“ с њим наша заједничка пријатељица, за мене важи „повлашћена“ тарифа од свега — 10.000 марака, 4.000 одмах и 6.000 по завршеном послу, значи кад ми донесу паре и документе од имовине. И не само то, агенција ми је, у случају потребе, „гарантовала“ двадесетчетворочасовну „заштиту“ (кад сам једном приликом заиста и покушала да добијем заштиту од агенције нисам успела ни да добијем телефоном свог „заштитника“, јер он „кључује пејџер док спава“ у по бела дана). Договорено је и да донесу уговор на потпис и то мојој мајци, која се појављује као „поручилац посла“, условно речено, јер је у суштини и но-

вац и највећи део имовине стекла управо она и дала нама на располагање.

Мало касније је тај Мића, са још једним, отишао код моје маме, жене од седамдесет година, и тражио да им да 5.000 марака, али је она пристала да им да ипак „само“ 4.000. Ја је питам да ли је нешто потписала, некакав уговор, а она каже да јој никакав уговор нису ни понудили.

Било како било, они су мог бившег мужа, наводно, једанпут чекали испред зграде у којој ради па га „нису дочекали“. Затим су га посетили у кући, али он „није с њима хтео да разговара“ па су му они оставили визит-карту да он потражи њих „да не би они више тражили њега“. Он је ипак позвао „нашу“ агенцију да се нађу код његовог адвоката, али је претходно ангажовао двојицу момака у виду „обезбеђења“ из

неке друге агенције. (Касније се хвалио да су се ови „моји“ момци смрзнули кад су видели „његове“ јер су их ови неком ранијом приликом тукли, док су „моји“ момци тврдили да је било управо обрнуто.) На том састанку мој бивши муж је причао своју причу, тачније — како ће се све то решити и поделити на суду и да ови немају ту шта да се мешају.

После тога ови се јављају мојој мајци да је обавесте како су они ОБАВИЛИ посао, јер ће мој бивши муж на суду „да каже да паре постоје, да су ту уговори и сви папире и да је све ЧИСТО“. И траже остатак од 6.000 марака за ОБАВЉЕНИ посао, иако нам нису вратили ни паре ни документе. На питање моје мајке где су паре ови одговарају: „Па он је РЕКАО ДА ЋЕ ДА ДА“. Као да то није могао да каже и без њих.

Касније сам ја са својом „везом“ отишла до Миће да ми врати 4.000 марака због необављеног посла, а овај је рекао да је посао обављен, јер је мој бивши муж „обећао“ да ће да врати паре на суду. Узалуд сам ја тврдила да ми онда нису били потребни никакве Миће и агенције него адвокат и суд. На крају је испало да ће он да ми учини услугу па неће да ми тражи преосталих 6.000 марака. Он ми их „опрашта“.

Иначе, у агенцији ми је речено да сваку своју акцију они најаве полицији, што отприлике значи ово. Ако ја као клијент желим да они приликом утеривања дуга треба, на пример, да примене и силу, односно да неког пребију, они то „најаве“ па полиција зна: аха, Мића је најавио, значи нема фрке!

У сваком случају, „ако само покушам да све ово објавим у штампи“ — тешко мени.

Чекај, како мислиш јачи? Не знам у ком смислу јачи!

Неко ко има лично обезбеђење, псе чува-ре, ласерску заштиту и сл?!

Нема тога који је мени утекао и по том питању сам доста сигуран у себе и своје момке. Ја знам да тај који дугује мора да врати. Пре или касније.

Чести су случајеви да клијенти буду преварени од стране агенције, да им „утеривачи“ не поврате дуг, и да их узгред опељеше до голе коже. Има ли таквих искустава из Ваше агенције?

Долазе ми људи који од мене траже да наплатим аванс који су дали некој другој, локалној агенцији. По систему, дај нам аванс 15% дуга, а ми ћемо ти дуг повратити и других 15% узети по наплати, а у ствари ништа и не раде по његовом питању.

Ја никад не узимам аванс, сем за путне трошкове кад идем ван града, тако да не пељешим своје клијенте. Ја клијентима ништа не гарантујем, јер не ризикујем свој и животе својих људи сулудо и не шаљем их у наручје мурији. Мене људи знају првенствено по поштењу и комотно могу да радим без реклама. Имам довољно препорука.

Шта се дешава када два клијента ангажују две различите агенције за утеривање међусобних дугова?

Некако се договоримо, јер се сви знамо и излазимо на слична места у граду. Са „индијанцима“ нема шта да разговарам — узимам све што је моје, и од њихових клијената и од њих. Могу само да испоштујем пријатеља ако га штити и сл. Поделићемо.

Како две агенције решавају спорове кад им се сукобе интереси?

Врло ретко се то дешава, али деси се. Имао сам са две агенције сусрете те врсте. Испоштовао сам их и држали смо се датих рокова.

Колико су прљава, и која су, средства која користе „утеривачи“ да би постигли свој циљ?

Први пут кад идем на задатак, а то гарантујем и за моје људе, не правимо кривично дело. Ко хоће, може са нама да се договори. Даље нећу да ти причам.

Колико пута обично идете док не утерате дуг?

Само једном! Нормалном човеку то је довољно.

Шта се догоди када Ваша „мета“ затражи помоћ од полиције?

Ништа. Могу само да им кажу: „Били су нам они из „Сателита“ и хтели су да поразговарају о мом дугу“. И ништа више, јер ја први пут кад идем не правим кривично дело. Имао сам неколико пријава, али све су остале без резултата. Нама у овом послу заиста велике проблеме праве „индијанци“ који су долазили са ратишта, па тукли и малтретирали људе, ноге и руке поломиле, очи повадили... Ја му тражим паре и не пада ми на памет да га бијем због тога. Пребићу га зато што ме опсовао или пљуноу. Он само жив и здрав те паре може вратити.

Какве су Ваше везе са полицијом, и како се уопште полнајци регрутују за потребе утеривања дуга?

Никакве. Полиција нас зна, људи који су задужени за агенције. Ако смо направили кривично дело — знају кога треба стрпати у затвор. 'Оп, ЦЗ и — готово. Не сарађујем ни са ким, нити ме то занима. Радим своје, полиција нека ради своје и квит смо. Полиција ми не треба као заштита, јер полиција не цени много своје

доушнике. Напротив, мењају их као кондоме. Не мешам се у њихов посао, а ни у посао суда. Можда бисмо могли по многим питањима да се допуњујемо и да сарађујемо, али њима ипак није до тога.

Да ли агенције за утеривање дугова плаћају рекет полицији да им не стоје на путу?

Никакав рекет нам не узимају. То су само приче. Сваком од власника агенција до сваког у полицији, могу да погледам у очи и да кажем да никада никоме нисам дао паре и да ни са ким из полиције нисам сарађивао. Није код нас бизнис тако далеко отишао да би било корупције на том вишем нивоу. На овим просторима се више траже услуге него лова.

Какав је ценовник Ваших услуга и да ли је тај ценовник истакнут у Вашој канцеларији?

На веће суме је мањи проценат, а тај проценат се креће од 10%-50%. Све је у зависности од суме и од броја људи које је потребно да ангажујем за тај посао.

Како коментаришете чињеницу да поред овако бројне полиције и правне машинерије људи Ваше струке имају оволико простора за дељење правде на свој начин?

Ми не делимо правду — зна се ко је дели: Бог. Ми смо ту да помажемо људима колико можемо. Ми смо фини момци: кад бих, на пример, видео твоју кеву како носи два цегера — ја бих јој помогао, и све тако.

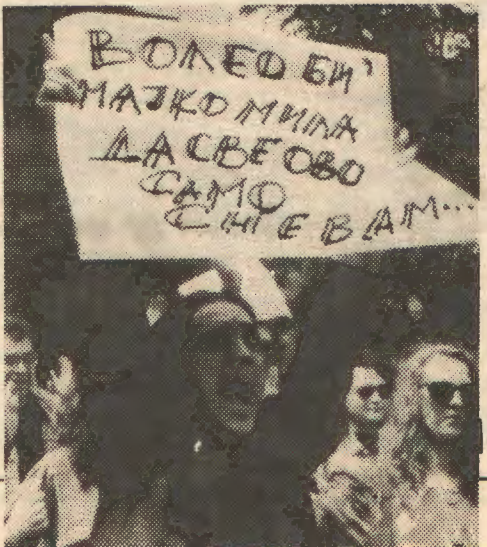
Полиција нема везе са дуговима, јер је то ствар судства. А дуг је на суду парница, осим ако није у питању пословни дуг па је задужен привредни суд за решење спора. Парнице се код нас воде 10-20 година, па ко сачека, сачека. Судији који има плату 200 динара не пада на памет да било шта убрзава и зато смо ми ту да то убрзамо. Наравно, зато што смо стимулисани.

Чиме ћете се бавити кад постанемо правно ефикасна држава?

Бићемо само обезбеђење, а то је много финији и културнији посао. Ипак да будем искрен, не верујем да ће се то скоро десити и сви су изгледни да ћу се овим послом бавити и кад Милошевић оде са власти, и када се врати. Ми ћемо увек некоме бити потребни.

Шта можете да поручите дечацима који се све више упуштају у воде криминала и којима је једини мото „пет минута страха и богат ћу бити“?

За то пумпање криви су медији који трују клинче причама о жестоким момцима и њиховим обрачунама. Онда деца мисле да је криминал све: рибе, лова, добра кола... Нико им не каже да је криминал такмичење, страх и неслобода кретања. Клинцима би било паметније да уче школу, иду на утакмице и да се баве спортом.

Људи и догађаји

ПРЕПИСИВАЧ КРАЂА

Лопове хвата и открива милиција. Онда и кажњава суд. Тако би барем, требало да буде, по реду, и закону.

Госпођица Верица Михаиловић ради у ОУ-П-у у Неготину, на пословима вишег стручног сарадника. Она пише прекршајне пријаве оних који краду. Али, ко да пише пријаве за крађу коју изврши госпођица Михаиловић?

Прошле године госпођица Михаиловић украла је својој колегиници с посла Мирки Стојановић 600 марака, из новчаника. Колегиници Олгици Благојевић „дигла“ је 700 марака. Анкици Дејановић украла је у фебруару 300 марака. Потом је против лопова у Одељењу унутрашњих послова у Неготину организована хајка, и на обележену новчаницу од 10 марака, подметнуту у ташни колегинице, госпођица Верица Михаиловић се „упецала“, чим је ова отишла у тоалет.

Када је откривена, госпођица Верица је запретила да ће да „пропева“. Она је, иначе, пријатељица из личног живота господина Златка Цветановића, начелника Службе јавне безбедности СУП-а у Бору. А често је виђена и у друштву командира саобраћајне милиције Драгана Весића. Док лопови, који украду и сто марака, заврше у затвору, и суде им кривична већа Окружног суда у Неготину, госпођица Верица безбрижно ради на свом послу. Није ни суспендована, а начелник ОУП-а Неготин, Бора Савић, сваком запосленом је лично запретио суспензијом, ако вест о крађи оде изван зграде Станице милиције у Неготину.

БиХ функционери КАО НАШИ

АЛИЈА ИЗЕТБЕГОВИЋ: Супруга изван БиХ. Син Бакир од почетка у Сарајеву. Две кћерке са породицама у Сарајеву, али су током рата често биле ван БиХ обављајући послове за БиХ администрацију.

ХАРИС СИЛАЈЏИЋ: Сви чланови уже породице у иностранству.

ЕЈУП ГАНИЋ: Супруга и деца у САД.

НИЈАЗ ДУРАКОВИЋ: Супруга и деца у САД.

СТЈЕПАН КЉУИЋ: Супруга из првог брака са кћерком у САД; друга супруга такође у иностранству.

МИРКО ПЕЈАНОВИЋ: Супруга и деца у иностранству.

РАСИМ ДЕЛИЋ: Сви у Сарајеву.

ИРФАН ЉУБИЈАНКИЋ: Породица у Немачкој.

АНТЕ РОСО: „Војна тајна“.

КРЕШИМИР ЗУБАК: Породица у Хрватској.

МИРО ЛАЗОВИЋ: Цела породица прво отишла у Хрватску, па у Аустрију, па се вратила у Сарајево.

ЈОВАН ДИВЈАН: Супруга у Сарајеву. Оба сина, после учешћа у акцијама БиХ армије, отишла у иностранство.

ИВО КОМШИЋ: Комплетна породица у Хрватској.

МУСТАФА еф. ЦЕРИЋ: Још од пре рата породица у Малеизији.

Радисав Раде Брајовић, најтиражнији уредник омиљени Милошевићев пијанац

FORZA BRAVE!

Ко пије, тај и краде. Ко краде, тај и убија, кажу. Данашњи главни уредник „Вечерњих новости“ Радисав Раде Брајовић и пије, и краде. Уместо њега, убијају нас опасне речи са страница његовог „најтиражнијег дневног листа у земљи“. У овај дневник, на његова врата, ушао је као коректор, а данас га износи, пијаног ко' борца на лафету, као првог новинара.

Пише: Милован БРКИЋ

Наполеон је свакодневно тражио од свог секретара да му поднесе извештај о писању стране штампе о збивањима у Француској. Усудивши се, секретар једног дана упита императора, због чега од њега не тражи да му реферише и о писању домаће штампе. „Зато, господине, јер познајем све главне уреднике, и знам шта ће они писати и о мени, и о државној политици.“

Пењући се на партијски престо, Слободан Милошевић нашао је у јавним медијима своје људе, који и данас служе, верно, његовој личној власти, и својим интересима. Група маргиналних новинара из дневних листова „Политика експрес“ и „Вечерње новости“, одиграће улогу Милошевићевог Гебелса. Уредник у „Експрес“-у г. Драгољуб Милановић, који је својим текстом, нападајући тадашњег секретара Градског комитета СК Београда Драгишу Павловића, коментаром „Олако обећана брзина“, најавио Осму седницу српских комуниста, већ годинама је главни и одговорни уредник ТВ Бастиље. Његов колега, из истеуредничке собе, г. Слободан Игњатовић, данас је главни и

одговорни уредник ТВ „Политика“, г. Слободан Јовановић је директор Танјуга, а Миле Кордић је главни уредник „Експрес“-а.

Председнику је своје услуге понудио и г. Радисав Раде Брајовић, главни уредник „Вечерњих новости“.

Колико су, служећи верно императору и његовој супрузи, Милошевићеве Гебелси, узели за себе привилегија?

Главни уредник „Вечерњих новости“, господин Раде Брајовић посебна је (тужна) прича.

Користећи се црногорским везама, након повратка из Индије, одакле је неуспешно извештавао за овај, некада најтиражнији дневни лист у (бившој) СФРЈ, г. Брајовић пре десет година постаје главни и одговорни уредник „Вечерњих новости“. Уочи обрачуна (на Осмој седници), сложио је као човек **Ивана Стамболића**, тадашњег председника Председништва Србије и Драгише Павловића, тадашњег секретара београдске организације комуниста.

Када је већ постало извесно да се Милошевић устолочио на власти, г. Брајовић, унизно, са својом супругом Горданом, која је такође

„МОЈА ГОЦА И МОЈА МИРА НЕМАЈУ АЛТЕРНАТИВА“:

новинар у овом листу, моли Милошевића да „рачуна на њега“. Потезу се и земљачке везе. Радисав Брајовић је родом из Даниловграда, од Васојевића је, као и Милошевић. Да би стекао наклоност императора, Брајовић шири вести, међу блиским пријатељима и председничким амбициозним доушницима, да су и његови родитељи трагично завршили, самоубиством, као што су на исти начин свој живот окончали и мајка Слободана Милошевића (Станислава) и отац му Светозар.

„Вечерње новости“, са Брајовићем на челу, прве су се одвојиле од куће „Борба“, у посебно предузете, да, по сваку цену, дестабилизују једину савезну новинско-издавачку кућу. Распад НИП „Борба“ најавио је и распад СФРЈ.

Господин Радисав Брајовић, са супругом Горданом, бестидно ће преко страница свог, у то време, тиражног дневника, позивати грађане Србије да уплаћују паре за Зајам за препород Србије, позиваће нас да волимо Израел, а брачни пар Брајовић ће и путовати у ову земљу, да упознају „традиционално пријатељски народ“.

Два пута је, најављујући идејне обрачунае, председник своје акције, дестабилизовања СФРЈ, а и Србије, започео давањем интервјуа „Вечерњим новостима“.

„Моја жена, просто, обожава Миру. Јебо их Бог, нераздвојне су, као да су једна у другу заљубљене“ — често је, у тренуцима тешких пијанстава, у „поверењу“, причао г. Брајовић својим уредницима.

Ако писању није вичан, јер за десет година није написао ни ретка, г. Брајовић је у пијењу

шампион. Више од три деценије је љубитељ „добре капљице“.

„Ух што сам се пре неко вече запио са Слободом. Он пије виски, а ја вињак. Пробај Раде виски, пусти ту брљу. Од доброг вискија не боли глава, а и код жена се нешто може урадити“ — евоцира, често, пијани Брајовић своје, наводне сусрете са Председником.

ЖЕНЕ ВОЛЕ ГАТАРЕ

И од Осме седнице српских комуниста, г. Брајовић, са својом женом Горданом, пије искључиво „ватрену водицу“, односно виски. О трошку „Вечерњих новости“.

Док јој муж свакодневно шенлучи у свом кабинету, и по оближњим кафанама, супруга му Гордана обилази врачаре. Све београдске и српске гатаре представљене су, са великим симпатијама у „најтиражнијем дневном листу у СР Југославији“. Новинарка Виолета Рашковић писала је фелтоне о гатарама, све по инструкцијама жене главног уредника, госпође Гордане Брајовић.

„Мука ми је од овога што радим. Бог ће ме казнити, ако га од има, што сав олош представљам као Божје изасланике“ — вајкала се новинарка Виолета колегама из „Београдске рубрике“.

У гатаре се госпођа Гордана Брајовић заљубила, јер и жена српског комунистичког лидера воли да јој се гата. Она са мужем Слободаном, и са јаком полицијском пратњом, често скокне до Сурдука, места на Дунаву, одмах иза

Нових Бановаца, тридесетак километара од Београда, код баба Јоке, да јој баци угљевље, а потом сашије просту хаљину, за коју су амерички новинари рекли да не приличи ни чистачицама у клиницима. Али, Боже мој, ако Мама свих Срба поштује гатаре, онда и госпођа Гордана има да их, преко „Вечерњих новости“ хвали на сва уста.

Када је почео рат, за државу „у којој ће сви Срби живети заједно“ новине, које потписује господин Радисав Брајовић, звани Мерино, подржаће „ову праведну борбу српског народа“ на сва уста. Нападаће се хукавице и дезертери, позивати јавност да их линчује, осуди, да им се забрани повратак у земљу.

Године 1990. син господина Брајовића стакао је за укључивање у „свету борбу српског народа за своју државу.“ Господин Вук Брајовић није се одазвао позиву за мобилизацију. У војни одсек из „Вечерњих новости“ стигла је потврда да је господин Вук Брајовић, одлуком главног и одговорног уредника Радисава Брајовића, односно његовог оца, изабран за дописника из Прага! Господин Вук (Брајовић), који до тада није написао ни један редак у новинама, а ни из писмених састава није био баш најбољи, преко ноћи је упућен у Праг, као стални дописник! Када су из војног одсека дошли у „Вечерње новости“, да провере исправност потврде, отац је истог дана потписао сину путни налог, и послао га у Праг. Пуковнику војне службе безбедности који се заинатио да приведе у јединицу и сина ратног хушкача Радисава Брајовића, одговорено је да ће о његовој „дрскости бити обавештен Председник Србије“.

ВУК — ЈАГЊЕ У ПРАГУ

Вук Брајовић је у Прагу почео да самује. Имао је пара, и то у неограниченим количинама. Акредитованом дописнику „најтиражнијег листа у Југославији“ не приличи да има празне џепове, па је отац Радисав у њих трпао пуно пара. Али...

„Вечерње новости“ су почетком деведесетих одлучиле да покрену инострано издање, у Франкфурту. Са господином Пајићем, који је у овом граду имао јаке пословне везе, и односе са локалним властима, пошло је за руком да „Новости“ дневно излазе у тиражу од око 10.000 (продатих) примерака. Дневно су на рачун „Новости“ у ино банци стизале марке. Око 10.000 је износила дневна зарада, месечно око 300.000. Лепе паре, а искушење још веће. Г. Брајовић захтева од г. Пајића да месечно његовом „акредитованом дописнику из Прага“, тј. свом сину Вуку, плаћа десет хиљада марака, а да у Париз, на рачун његове супруге Гордане Брајовић пребацује по двадесет хиљада марака, сваког месеца. Господин Пајић је одбио учену главног уредника, и запослени у Београду су, неколико пута, гласали да се г. Пајић смени са дужности, и на његово место постави поверљив Брајовићев човек.

Количини пара које је господин Брајовић, са сарадницима, потрошио, или их поклонито свом сину и жени, заиста је тешко ући у траг. О томе се са колегама из „Вечерњих новости“ не сме ни причати. Страх међу запосленима завладао је после неуспелог пуча, којим је Брајовићева клика требало да буде збачена. Пре три године, тадашњи председник Управног одбора „Вечерњих новости“, које су се трансформисале у деоничко друштво, господин Бранислав Радаковић, тражио је да се гласа о поверењу и њему, као председнику Управног одбора, и

СПОНЗОРИ И БИТЕЛИ „НОВОСТИ“

За непуних пола године, „Новости“ су, посредством разних спонзора, отвориле бројна дописништва у свету. Колико то пара кошта оне који су одрешили кесу за Брајовићеве миљенике, тешко може да се утврди. Тек, спонзори „Новости“ су: Њујорк (Југопетрол), Москва („Прогрес), Беч („Адамол“), Букурешт („Симпо“), Атина („Грмеч“), Рим („Симпо“), Софија („Бекс“ и „БИП“), Скопље („Бамби“), Брисел („Станком“), а ускоро и Пекинг („Браћа Кариф“)... Колико то кошта раднике који и не знају за кога су све издвајали паре...Ту су и дописништва из Франкфурта, Будимпеште...

Посебна прича је организација тениских турнира за тзв. YU менаџере. Овај јубиларни, десети, одржан је у Паризу, док су претходни били што код нас, што у иностранству: на Крфу, Кипру, у Италији, Прагу (у време када је Брајовићев син тамо „студирао“)... Све је то било организовано, наводно, парам спонзора, увек се одседало у најлуксузнијим хотелима, немилнице трошило на рекламу, а на Кипру је, на пример, за снимање рекламне ТВ емисије био изнајмљен чак и хеликоптер. Када је, за Нову годину, „Новости“ требало да воде читаоце на утакмице „плавих“ са репрезентацијама Аргентине и Бразила, само за рекламу на ТВ плаћено је, како су тврди, бар 100.000 долара. Наслови су се низали — „Светско чудо са плавима“, „Карневал фудбала и самбе“, „Купање на Копакабани“, „Најлуђа ноћ у РИЈУ“ — „и после свега — ја волим њега“ — ни Рија, ни Копакабана... Наводно, затајили су организатори, а брука нанета „Новостима“ изгледа да није никога много узнемирила. О Брајовићу и његовој породици можда би више могло да каже руководство ИЦН „Галенике“, против којих је организована серија написа у „Новостима“ само зато што су одбили да сарађују са Брајовићевим сином, односно да продају његову „козметику“. Могли би много да кажу и сами запослени у „Новостима“, чија се Скупштина деоничара није састала већ две године. Председник прве скупштине, некадашњи уредник овога листа Михајло Рашић, основао је нови лист „Вести“, који се продаје у Немачкој. После њега, за председника Скупштине деоничара изабран је уредник Спортске рубрике Никола Стипић, а затим, трећи по реду, Бранимир Радаковић, који је такође напустио лист. „Новости“ је напустило четрдесетак новинара и уредника. Шта је са новцем који стиже од продаје немачког издања „Новости“ зна само мали број људи, који једини путују у Франкфурт и имају прави увид где су и код кога паре. А рачуница је врло проста: ако се дневно прода макар 20.000 примерака „Новости“ у Немачкој, онда је то зарада — 40.000 марака дневно. Нека су трошкови и 30.000 марака, опет остаје чисто бар 10.000 марака — пута 30 дана, то је 300.000 ДМ за месец дана. Које иду те паре? Шта је са осталим издањима „Новости“, као што су „Новости-оглас“, који се такође добро продају. А још није разјашњено ни убиство Радојице Никчевића, једног од „заштитника“ и блиског пријатеља брачног пара Брајовић, који су му и читуљу објавили... бизнисмена крајње сумњивих послова и веза... ТО МОГУ САМО НОВОСТИ!

Брајовићу као главном и одговорном уреднику. На тајном изјашњавању Радаковић је добио поверење деоничара, а Брајовић је остао без подршке и без функције. Истог дана јаке милицијске снаге и инспектори Службе државне безбедности Србије привели су Брану Радаковића на „информативни разговор“, и уперивши му пиштољ у слепоочницу натерали га да потпише изјаву о „споразумном раскиду радног односа“, да се зна како Брајовић послује.

Покушали смо да разговарамо са брачним паром Брајовић. У Редакцији „Вечерњих новости“ обавештавају нас да госпођа Гордана Брајовић „већ две године не долази на посао, јер је на боловању“. Провером у Републичком фонду за социјално осигурање установили смо да госпођа Гордана Брајовић није исплаћивана из касе фонда, односно плату прима у „Вечерњим новостима“! Сви запослени у овом листу обавезни су да дођу на посао у 8,30, под претњом дисциплинске одговорности, али госпођа Гордана Брајовић две године није крочила у просторије овог листа. Можда и због изузетно тешких радних услова: половина новинара нема радне столове ни писаће машине, текстове пишу на хартији најгорег квалитета.

Господина Радисава Брајовића нисмо могли имати за саговорника јер је „на службеном путу у Паризу“. Под покровитељством „Новости“ у Паризу се одржава тениски турнир под називом „БИТЕЛ“. На овом турниру игра господин Вук Брајовић, син главног уредника, који живи у Паризу, па је тата сину организовао разоноду, да одигра, или боље рећи да изгуби мечеве са тениским звездама. Све то тата плаћа.

А ДЕЦИЦА ИМ НЕСТАШНА

„Слобин мали воли лимузине, сјебо је преко двадесет, а овај мој воли тенис, јебо га он. Кад' може Слоба свом да купује кола, могу и ја мом малом да организујем турнир“ — хвалио се пијани Брајовић на колегијуму, који му је једногласно одобрио организацију турнира у Паризу!

Господин Брајовић се, јавили су извештачи, напио на терену, и екипа новинара „Вечерњих новости“ носила га је пијаног, к'о борца на лафету.

Терорисање запослених у „Вечерњим новостима“ траје годинама.

„Страховладу спроводе људи из колегијума“ — каже један искусни колега. „Брајовић је довео људе из унутрашњости, и дао им је кључна места. Анонимни дописник из Подгорице **Момир Чабаркапа** постављен је за председника управног одбора. **Илија Зуровац**, хонорарни дописник из Чапљини који у „Новостима“ држи ресор „унутрашње безбедности“, и као дежурни доушник прати активности запослених, добио је, Брајовићевом вољом, стан. **Боро Марић**, агент војне службе, дописник у Бања Луци, који је прошле године неколико месеци провео у истражном затвору, због припадности тајној завереничкој организацији, пребачен је у Београд, и за њега је купљен стан. Мрежу доушника Брајовић је изградио захваљујући полицијској подршци адвоката **Томе Филе**. Запослени прижељкују збацивање Брајовића, надајући се да ће га на месту главног уредника заменити искусни новинар **Јован Кесар**, који је, полако, али сигурно, инсталирао своје људе, и чека тренутак да збаци Брајовића.

Жарка жеља брачног пара Брајовић, да поново оду као стални дописници „Новости“ из Индије, или као амбасадори наше земље, неће се остварити. Обавештајна управа савезног

ШТА ОБЈАВЉУЈЕ КЛУПСКИ ДРУГ ДР МИРЕ

УЖАС

Истог дана када су југословенски комунисти промовисали ново руководство своје ЈУЛ-ске левице и када је др Мира Марковић обједињавање левих снага означила као задатак од историјске важности, појавио се и један новински текст.

„Вечерње новости“ су, посредством своје пророчице Миље Вујановић-Регулус, поручиле читаоцима: „Велика 'космичка метла' прорадиће око словеначког места Метлика. Неће овога пута бити нашег мајора Швабића да заустави Италијане. **МЛАДИ У СЛОВЕНИЈИ ОБОЉЕВАЋЕ, НА ВЕЛИКУ ЖАЛОСТ, ОД ЕПИДЕМИЈЕ РАКА СТОМАКА И ЦРЕВА**“.

Тако су новине чије је главни уредник Радисав-Раде Брајовић (један од главних промотера књига др Мира Марковић) на једноставан начин, кроз хороскоп своје пророчице, најбоље показале како се обавља „историјски задатак комуниста“ — окупљање људи на југословенским просторима. Изгледа да неће ићи лако.

Јер, **ЕПИДЕМИЈА РАКА ПРЕТИ МЛАДИМ СЛОВЕНЦИМА!**

Да ли се овде ради о комунизму, фашизму или лудилу које јавно, у тиражном дневнику, промовише госпођа Регулус?

Да ли то значи да ће у јулским ноћима које су, иначе, најкраће а дани најдужи и звезде најближе људима, девојке и младиће из Словеније косити „епидемија рака стомака и црева“?

Да ли је и ово пророчанство везано за слоган Брајовићевог листа: „То могу само Новостии“!

Да ли вајни уредник, вајна пророчица и вајна научница знају да, бар што се науке тиче, у медицини није забележена „епидемија“ рака?

Да ли у „години културе“, како нам поручује СПС министарка Нада Поповић-Перишић, проци попут госпође Регулус смеју и могу да јавно „предвиђају“ овакве монструозне догађаје?

Додуше, у време када је најављена смрт младих Словенаца, господин Брајовић и није знао шта објављује лист којем је на челу. Био је, како „Новости“ пишу, у Паризу, на десетом јубиларном такмичењу „пословно-спортског самита“ БИТЕЛ. Са њим су били Томица Раичевић, министар у Влади СР Југославије, те главни координатор спровођења програма економског опоравка земље и Милорад Јакшић, генерални директор ПТТ Србије.

министарства спољних послова обавештена је од колега из Индије, да г. Брајовићу, ако буде именован за нашег посланика у Њу Делхију неће добити агреман! Брајовићу је, дискретно саопштено да не гаји наду у одлазак у Индију. Јер, док је радио у овој земљи као новинар упамћена су његова шенлучења и испади.

Упитан да ли Председник Републике Србије Слободан Милошевић стоји иза Брајовићевих пљачкања и бахатости у „Вечерњим новостима“, председников шеф Кабинета, господин **Горан Милиновић**, одговорно тврди: „Позивање господина Брајовића на наводну подршку коју му пружа Председник Милошевић су неоснована. Председник не стоји иза уређивачких политика јавних гласила, па ни „Вечерњих новости“, а нису тачна ни позивања, на личне односе Председника са главним уредником „Новости“. Они који се баве криминалом, морају одго-

варати, а ако забрањених активности има и код господина Брајовића, и њега треба привести закону. Испод части је Председнику Републике да демантује гласине, које шире разни уредници гласила“.

Боље обавештени кругови тврде да је, изгубивши подршку С. Милошевића, Радисав Брајовић почео чешће да контактира, у ретким тренуцима док је трезан, са црногорским кланом: **Радојем Континећем, Павлом Булатовићем и Милом Ђукановићем**, очекујући да на „црногорској листи“ буде њихов кадар.

Такви су кадрови, који су изнели „антибукратску револуцију“ доводећи Милошевића на престо. Хоће ли се он као што нас искуства уче, обрачунати са својим следбеницима?

МИРОСЛАВ ПРОКОПИЈЕВИЋ, ФИЛОЗОФ И ЕКОНОМИСТА, КАО НАЈРЕЋА КОМБИНАЦИЈА МИСАОНОГ И ПРАГМАТСКОГ ЈЕДНОСТАВНО ЗАКЉУЧУЈЕ:

ТРЕБА НАМ СУРОВИ КАПИТАЛИЗАМ

Изузимајући колеге и поштоваоце из стручних кругова, као и оскудну новинску читалачку публику, за Мирослава Прокопијевића овде мало ко зна. Он није име нашег јавног живота. Спорадично пише у „Недељној Борби“, „Економској политици“ и „Времену“, а много редовније, на теме из филозофије, економије и јавног избора, у угледним страним часописима. Сем докторске дисертације („Споразумевање и рационалност“, Загребачко свеучилиште, 1983. године) готово сви новији научни радови објављени су му искључиво у иностранству. Последње три године, као гостујући професор боравио је у Немачкој (Есен и Дортмунд универзитет) и САД (универзитет „Џорџ Мејсон“, Вашингтон).

Пошто му је уз велико злопаћење Управе универзитета у Вашингтону, са Комитетом за санкције („Зашто то мора бити баш тај Србин?“) својевремено обезбеђена вишегодишња радна виза, Прокопијевић се нашао у ситуацији која би се (у овдашњој општој бежанији у свет) могла описати као остварење „српског сна“. Његова дилема, наиме, одавно више није да ли га тамо желе, већ да ли услови који му се нуде јесу оно што он за себе жели.

Тренутно ради на међународном пројекту „Транзиција у Источној Европи“ и „Људска права: теорија и примене“, у оквиру кога ће своје радове објавити и његови пријатељи и истомишљеници: Виталиј Нејшук (Русија), В. Бјенковски (Пољска), Ласло Урбан (Мађарска), Клаусови (Чешка Република). Све сами бивши дисиденти, сада они који се итекако питају када је реч о економском препороду њихових земаља. Кад није на међународним научним скуповима, Прокопијевић седи у Институту за европске студије, и — нико га ништа не пита.

СКУПА ПОЛИТИКА

У једном свом тексту септембра 1991. године, Ви, између осталог цитирате Вацлава Клауса, да је „трећи пут најкраћи пут за трећи свет“. Аутентични социјализам, на који смо били тако поносни, показало се далеко живањим у односу на промене пред којима је капитулирала његова тврда варијанта у Источној Европи. Тако смо се обрели на зачељу колоне. Шта је ту било пресудно?

Комунизам није пропао због недостатка имгинације људи који су били на власти, или, пак, недостатку њихове енергије, већ зато што је економија тог режима пропала. Шта се десило? Још од Стаљина који је инвестирао у једном неефикасном систему уз, како се то у Америци каже, *diminishing return* — тај опадајући повраћај од уложених средстава прати комунистичку економију, уз радикално смањивање, па у Брежњевљево време, они не само да више нису имали да инвестирају, него без позајмљених средстава са Запада нису могли ни да живе. У то време све комунистичке земље крену да позајмљују новац, њихови дугови енормно расту, уз растућу неефикасност система, и

„Може социјалдемократија у Источној Европи да дође на власт, и може ту да се одржи сто година — Источна Европа се маћи неће. Источној Европи, и нама, треба ситуација у којој ће се прво направити паре, капитализам барем типа Јужне Кореје ако хоће нешто да направи. А тек кроз 10-15 година може да размишља о социјалној држави. Ако се сада одлучи за те социјалдемократске моделе, она ће у Европи остати назадна економија“.

Разговарала
Ружица РАНИТОВИЋ — ЈОВИЋ

у једном тренутку они више не могу да добију никакав кредит. Тада долази Горбачов, и видећи то, једино што је тада мога да уради јесте да објави абдикацију.

Значи, социјализам је пропао из економских разлога. Е сад, неко каже: „Добро, нећемо социјализам, него нешто између“. Код нас је та верзија социјализма била мекша, допуштала је више сиве економије, више повластица појединцима, самоуправљање је омогућавало да се и некакви појединачни интереси прошверцују поред државних и партијских, тако да је све деловало нешто привлачније. Зато ја често америчким студентима говорим: „Да су комунисти у Русији којим случајем допустили сиву економију — комунизам би много дуже трајао“. Зашто? Због тога што се формирају интересне групе око одређеног новца који негде мора да цури, ако мало попустите у командној економији. И то што је код нас цурило разлог је што постоји нека живавост система на промене. Значи, и овде је тај комунизам био нека сила, с . . . она није била сасвим огољена, а репризу те методе ви имате и данас: режим сад наставља покушавајући да изгради у делу који може да контролише, командно-корпоративну економију, задржавајући интерес и бирачко тело око тога. Ја радо цитирам Клауса који каже да ви можете да се гњавите са неким путевима између социјализма и тржишне економије, али да то никуд не води. Ствари почињу некуда да

воде тек када пређете Рубикон — значи од некакве леве социјалдемократије па надаље. Дотад, то је све проћердано време, и не води ничему — економски, политички, како-год окрнете.

Шта нас је, дакле, у време када се у Источној Европи дешавају крупне структурне промене, одвукло у — трећи свет?

Сутшина је у следћем: као креатора добара ви имате неефикасан систем, а с друге стране имате политику која је јако скупа, свеједно шта продаје — рат, велике сопствене издатке, некакву квазисоцијалу, или то да кроз порез узимају средства која после дају тзв. приватним фирмама (синдром Карић). Значи, ви сте били овде између чекића и наковња: с једне стране неефикасна економија, а с друге — јако скупа полтика, и рат као једна од најскупљих инвестиција. И оно што ми се сад чини, поредећи ситуацију у односу на ону од пре три године, када се јако много јодловало, и сматрало да Срби само треба да крену и све ће се регулисати, атмосфера је прилично другачија. Не мислим да су људи променили начин размишљања, него су видели да неки ресурси недостају. Када вам доходак падне на испод хиљаду долара по становнику, не можете више да водите неке екстензивне ратове околно, него морате гледати да то завршите, приведете крају на ситно или одговарајућим преговорима.

ПЛАТЕ КАО ЦЕПАРАЦ

Међу кочничарима промена, Ви 1991. године помињете политичаре који бране привилегије, интелектуалце који само у затвореном друштву нешто значе, келнере и трговце који поткрадају. Јован Цвијић види међу Србима махом полуинтелектуалце, лоше занатлије, забуханте, приписујући то динарском типу, коме Срби у већини припадају. Значи ли то да су социјалисти овај народ само боље прочитали, рачунајући на неке њему иманентне особине?

Политичар типа Милана Панића, као капиталиста америчког стила, добио је овде на изборима скоро 40 посто гласова, што значи да није у бирачком телу проблем, већ у правилима под којима оно живи. А кад се нађете под неким правилима, шта је разумно за вас да радите? Ја увек кажем, суштина политичара је да тежи да буде изабран, а обичан човек увек гласа за неки свој интерес. И то не некакав кроз 16 година, него краткорочни интерес — за наредних неколико месеци, можда годину-две, а на новим изборима ћемо видети шта ћемо, опет ће се све редефинисати. То што је у Србији бирачко тело у већини одгласало на познат начин (упркос свих 40 посто гласова), говори само да му се нешто учинило привлачним. Али факат је и мислим да су ту све опозиционе странке страшно потцениле владајуће комунисте, да они знају да пруже одређен терен за развијање приватних интереса. Тако, рецимо, у државном апарату они одреде сасвим скром-

Прокопијевић: „Не треба бити гадљив према новцу новобогаташа јер други немамо нити можемо направити“

не плате, али се зна да су оне, у систему дозвола и права, само џепарац, док се главни добитци остварују при додели поменутих концесија. Они тиме купују читав апарат тако, јер нико није луд да оде са таквог места негде где то не би могао да ради. Значи, апарат је увек креирао неки простор где одређени, врло прецизан себични интерес, може да дође до изражаја.

У својим економским анализама 1991. године, Ви сте власт у Србији легитимисали као диктаторску, са својственом командном економијом, која приватизацијом и денационализацијом не жели да изгуби материјалну базу. У међувремену, десило нам се много шта, али у промени власничке структуре привреде нисмо далеко одмакли.

И ја да сам власт, а да треба да будем такав какви су они — такође то никад не бих ура-

дио. Сада онај ко седи на врху те пирамиде држи у власти директоре друштвених предузећа, може их пустити да краду, али их у сваком случају има у шаџи. И они због тога морају да га слушају. Кад би он приватизовао та предузећа (распродао их тим директорима, или неком другом), ситуација би се радикално променила, јер тада би онај ко седи на врху пирамиде, значи на Андрићевом венцу, био у власти тих који су то купили, и они би лепо могли да се договоре и да исфинансирају долазак на валст неког момка, који ће им реџимо донети мање порезе.

УСВОЈЕНИ ЗАКОН Д.С. ЈЕ ТИПИЧНО КОМУНИСТИЧКИ

Када је реч о тим резевима неопходним да би се променила природа економског система, да ли смо у време владе Анте Марковића за то пропустили последњу праву шансу?

Када због неефикасности комунизам падне, онда ту морају да се вуку одређени економски

потези. И Анте Марковић је вукао потезе из тог репертоара. Био је то први премијер у Источној Европи, који је, не речима, него делом напустио комунизам. А зна се шта то значи: либерализација размене са светом, приватизација, монетарна реформа, дерегулација... Није, наравно, ствар у знању које има сваки студент првог семестра економије, него политичке одлуке. И ту су се после појавили проблеми, јер је тај човек имао само неку фигуративну власт, али не и фактичку. Наиме централна влада није имала никакву валст над федералним јединицама — у Словенији, Хрваској, Србији... Имала ју је само можда у Македонији. Што значи да то онда и није била нека шанса.

Узме ли се условно, транзиција (уз своју разноликост) у Источној Европи, као јединствен процес, како се може назвати ово што се дешава у нас. Јесмо ли и ми у некој транзицији?

Ми смо у транзицији, али врло лошој. Транзиција је пут да од командне економије и тоталитарног реџима дођемо до тржишне економије и демократије. У командној економији и тоталитарном реџиму све одлуке се доносе горе, а тржиште (економско и политичко) мора да се управља према њима. У тржишној економији и демократији, пак, одлуке се доносе доле — сваког дана када улазите у супермаркет, и одлучујете да ли ћете да купите, реџимо, „Кока-колу“ — ви гласате. Не одлучујете вам ЦК да ли ћете да пијете „Севен ап“, или „Кока-колу“, па ће он да подигне 16 фабрика које праве само „Севен-ап“, или Кока-колу“ и да при том узму провизију зато што су елиминисали конкуренцију. Значи, то је у суштини транзиција — да ви морате да окренете ствар, да се одлуке не доносе горе, него доле, на тржишту у економији, и демократски кад је о политици реч. Има земаља које су то успешно урадиле (мада их међу 30-ак земаља Источне Европе нема много), а најуспешнија је свакако Чешка. Одлично су ишли и Мађари у првој фази, они нису имали много шема и планова како да то ураде (Мађари су шампиони спонтаности), добро су то извели и Пољаци, макар да је код њих као и код Срба, веома развијена склоност да се озбиљно не засучу рукави. Веома успешни у последњих годину дана су, сада ћемо видети како ће бити после ових избора, када су се поново комунисти вратили на власт, и у Естонији. А све остало иде прилично килаво: Русија озбиљно није урадила ништа, и то је једно опасно буре барута. Украјина, такође, готово ништа. У Румунији и Бугарској су никле мале радње у приватном сектору, што још не значи ништа, а код нас су ту постојале разне осцилације. Било је времена када се, после закона Анте Марковића, ишло у неку приватизацију, негде и током 1993. године, а било је прилика када се и враћало. На руку овом другом иде и закон који су предложили ови мученици из Демократске странке, који је типично комунистички, јер наводно није поштено како је то претходно приватизовано. Ви или поштујете приватну својину, или је не поштујете. Ако не поштујете приватну својину, онда се то подводи под комунизам, какав био да био.

НОВАЦ У РУКАМА КОМУНИСТА И МАФИЈЕ

У нашој јавности је, ипак, веома изражен захтев да та приватизација друштвене својине буде, пре свега, поштена, као и отпор да та својина оде у руке на сумњив начин створеним новобогаташима. Како се такве дилеме слажу са економским размишљањем?

То Ваше питање је суштина полемике која се развила између тадашњег саветника румунског премијера (не сећам се имена) и мене на Европском форуму и Албаху 1991. године, где сам се ја залагао за брзу приватизацију где год се то може, а он се диџао из публике после мог предавања и рекао: „Код нас само два слоја имају паре — то су бивши комунисти (које је он назвао комунистичком бандом) и класична ма-

МАЂАРСКИ ЗАОКРЕТ

Када је пао комунизам у Мађарској, дошле су у економији врло либералне снаге, направиле реформу и почео је да се креира прави новац. Скочили су одмах комунистички демагози из реформске комунистичке странке, и рекли: „Гледајте како сте ви бедни, а како ови воле лепе аутомобиле!“ Шта је била реакција бирачког тела? Већина је рекла: „Па они имају право. Ја лоше живим и хоћу одмах да побољшам свој стандард“, тим пре што је претходно постојала илузија у народу да само треба да оде комунизам, па ће одмах потећи мед и млеко. А ко ће да плати оних 50 година када су прављени катастрофални трошкови? И онда прошле године, на опште јодловање домаће штампе — дошли су на власт социјалисти. И шта се десило? Људи који су имали новац, почели су да га померају полако према Аустрији, или негде другде, углавном изван Мађарске. Они који су поделили обећања (реформисани комунисти) увидели су да су им обећања много кабаста, и да новца да би се она покрила једноставно нема. И сад, само за прва три месеца ове године дефицит је прешао две милијарде долара, зато што покушаје да се та обећања испуне нису пратили реални приходи. Значи, може социјал-демократија у Источној Европи да дође на власт, и може ту да се одржи сто година, али док је то тако — Источна Европа се економски маћи напред неће. Јер Источној Европи треба ситуација у којој ће се прво направити пара, а онда тек можемо да расправљамо о прерасподели. **Њој треба сурови капитализам**, бар типа Јужне Кореје, ако хоће нешто да направи. А тек кроз 10-15 година може да размишља о социјалној држави. Ако се сада одлучи за те социјал-демократске моделе она ће у Европи остати назадна економија, са растом од пола или један посто, али о расту који може да је извади из ове катастрофе — нема ни говора.

фија. Да ли Ви хоћете да кажете мени да Румунија треба своје национално богатство да прода људима из те две групе, јер нико други нема пара, а страни капитал је незаинтересован због политичке нестабилности?" Рекао сам му да треба, и сви су били на тренутак шокирани. Цео аудиторнијум је утихнуо, могла се мува чути, многи се са мном нису слагали. Поента тог савета је у следећем: од новца који тамо постоји људи и власт у Румунији не могу да побегну. Зато би румунски избор био: или да допусти да ти морално спорни типови покупују та предузећа (свеједно какав им је педигре, а слажем се да увек треба бирајући, ако се може, бољи педигре), или ће ти типови новац инвестирати преко црне берзе, па ће Румуни на тај начин опет бити у њиховој власти. Предност тога да им продају, за шта се ја залажем и овде, без обзира ко кулује јесте у томе што фирма која се приватизује, просто мора да послује по одређеним законима, мора да се уклала у један легални простор, свеједно какав је он. Када је тај простор бољи и контрола је боља, када је лошији, онда је и она лошија, али ви не можете сада да патите од енглеских закона, који просто не изражавају констелацију интереса овде. Значи, боље је продати, никако не задржавати. Румуни, наравно, ту дилему ни до данас нису решили.

А где је ту — српски избор?

Што сам рекао тада, може да се понови и овде. Ако тај новац овде постоји, а страни капитал овамо неће доћи због нестабилности и других околности, ви од њега побећи не можете. А онда је боље да га легализујете, без обзира колико вам мучан био тај са ким бисте то урадили. Овде је, међутим, проблем што социјалисти неће то из разлога које сам већ поменуо: када би се привреда приватизовала, онда би момци који би то купили хтели власт над социјалистима, а после би финансирали долазак момака који би водили јефтинију политику, јер би ови тада смањили порезе. Циљ би им био да се капитал окреће, и да што више остане у њиховом цепу. А не да иде на неке имагинарне државне расходе, који су потпуно безвредни.

Ипак, одуговлачењем да се направе неопходни резови у привреди, њена неефикасност се само повећава, чиме социјалисти, ипак, секу грану на којој седе?

То што социјалисти сада имају неефикасну привреду значи само да они то исто не могу радити и кроз 20 година. А шта ће бити за 20 година — то је на много дугом штапу. Овде се, колико ја видим, размишља шта ће бити данас поподне и сутра преподне, а-око поднева ћемо опет размишљати.

СА КОМУНИСТИМА НЕМОГУЋ ПАРЛАМЕНТАРИЗАМ

Шта ће скидање санкција, коме српски председник својим миротворством тако усрдно тежи, показати, кад је о стању наше економије реч? По мишљењу неких економиста оно само ће, после скидања спољашње, условити подизање унутрашње блокаде.

Досад су санкције Савету безбедности доношене шест пута у случају држава, и једанпут у случају територије. Два пута су до сада скинуте, остали случајеви су још увек на снази. Оне против Ирака су најгоре економске санкције икада донете (појеле су око 40 посто националног дохотка), а југословенске су по, оштрини одмах иза њих. У нашем случају појеле су, само 20 посто националног дохотка. Значи, ако нам је у међувремену доходак спао на 40 посто — 20 посто су појеле санкције, 25 посто рат, а 15 посто је нестало под утицајем других фактора, укључујући и расходе економске политике овде. Када се санкције скину, што се тиче спољашње сметње, значи тих 20-так посто националног дохотка, то се полако враћа назад, почињу да расту производња, као и размена са светом.

Приватник ће можда сада и гласати за социјалисте/комунисте јер има бољи пролаз. Али чим постане власник бираће оног ко ће му смањити порез — а то нису комунисти

Међутим, ту се сад појављује следећи проблем: како ће таква заштићеност домаће економије, посебно ових великих предузећа, са којима нико не зна шта да се ради (а која треба продати или затворити, боље и то него штампати новац и кварити га да би се она покрила), моћи да се уклопи у међународну трговину, где је у последњих неколико година дошло до великог таласа либерализације? На тако либералну слику међусобне размене кључних актера, долази земља која има доминантан државни сектор у економији, неефикасан економски систем, килав новац, неизвесну политичку будућност, велику нестабилност, нејасну регулативу, која се сваки час мења, итд. И док домаћа економија са својом робом неће моћи да прође на страном тржишту, овде ће се и даље продавати квалитетнија и јефтинија инострана роба. Нашавши се између чекића и наковања, домаћа предузећа ће производити за магацин, а новац ће се одливати напоље. И тада се мо-

же очекивати да власт реагује и каже: „Спољне границе треба затворити“. Биће то велико „повуци-потегни“.

Политичка сцена у Србији још је у великом превирању, ипак да ли су се на њој дефинитивно профилисали главни актери, без да ту у скорој будућности буде већих изненађења?

Не верујем да су се политичка сцена и бирачко тело у Србији слегли, што значи да бирачи имају странке за коју увек гласају, као и да постоје странке које не осцилирају много. То не може да се очекује док не постане јасно где су границе ове државе, какав је њен аранжман (унитарни, федерални), и док се не изврши економска транзиција. Ви сад, на пример, имате ситуацију да су привредници масовно уз комунисте, што је логички гледано ван памети. Они би требали да су, рецимо, у — Либералној странци. Међутим, и ја да имам овде бизнис, био бих уз комунисте. Пре свега зато што они ако хоће могу да вас униште преко ноћи. И најпрофитабилније је у овим околностима, ако имате бизнис бити уз власт, између осталог онда вам је и речет најмањи. Када дође до некакве економске транзиције, јер су оне за њихову делатност повољније. А синдикати ће ићи уз социјалистичке и не знам какве странке. Националисти могу постојати у разним верзијама, као либерално-националне или карајње националистичке странке. Тако су се формирале партије у Енглеској или Белгији. У сваком случају, парламентаризма у правом смислу речи, овде

не може бити док комунисти бар једном не оду са власти. То је неопходно да би нестало овај континуитет са 1945. годином. Јер они су изградиле корпорацију која иде од свакидашњих интереса људи, преко фирми, кроз политичке установе, и то је све провучено кроз државу. Значи то просто мора да се склони, да нестане систем у коме одређени појединци имају привилегован положај у односу на државу. Кад то нестане и изграде се нове установе они после могу да се врате реформисани — кроз годину, две или пет година.

ИДЕЈА ЈУЛ-А ЈЕ ОДАВНО ПРОПАЛА

Док у другим земљама Источне Европе комунисти поново долазе на власт (пошто су је 1989-1990. године елегантно предали), код нас они се враћају да никада нису ни отишли. Као неко ко (по сопственим речима) „не верује у комунизам и социјалдемократију“ (због чега Вас неке колеге сматрају економским екстремистом), како тумачите улогу ЈУЛ-а у српској политици, као и укључивање неких (и угледних) јавних посланика у овај најављени кам бен комуниста?

Прво, комунисти овде не могу доћи на власт, пошто ниједанпут са ње нису отишли. Ја сам социјалистичку странку увек сматрао комунистичком. Негде 1991. године сам писао у „Времену“ „Зашто је Србија комунистичка земља“ (што је после експлоатисала западна штампа) као одговор на изјаву Боре Јовића да у Србији нема комунизма. Дакле, они нису одлазили, али је ова прагматичнија верзија у СК, која је имала одлучујућу власт у једном тренутку, схватила да национални адут добија изборе, бацила се на то, и сад они тај адут не пуштају. Међутим, у подсцени свега тога је остао и извесан број функционера, баш задржих (то су ови из ЈУЛ-а), који, чујем, добијају на изборима 15 хиљада гласова — сви скупа. Сад, они могу да буду значајни уколико су у стању да инструментализују свог већег брата, у супротном не могу ништа урадити. А да га инструментализују у одлучујућем смислу — то ми изгледа мало вероватно. Значило би то, у ствари, да је дат један још снажнији гас према командној економији, који би поново те људе, који се баве неким бизнисом, ситним шверцом и којечим, избацио на улице и претворио у потенцијал за политички протест. Да сам ја у њиховој кожи не бих то радио. Мислим да ће њихов утицај бити толики колико ће бити у стању да у неким закулисним комбинацијама котеријског типа, праве неке ствари, али не верујем да то може бити одлучујуће. Они би могли бити јако важни да је комунизам економски ефикасан. Проблем је у томе што је економски то потпуно пропало, и што пара нема нигде на виду да се покрију ти велики пројекти.

Како Вам се чини појављивање у врху ЈУЛ-а неких људи који су својевремено алтернативно мислили у култури?

Љубиша Ристић? Па то је био човек који је 20 година пре тога гурао неко комунистичко позориште, са Вучелићем, Шербеџијом и осталим, широм Југославије. То је било типично комунистичко предузеће.

Мислите на КПГТ?

Наравно, па шта је то друго било? То су били људи који су и иначе на некој вези, из неке резервне приче, и који сад, конечно, испливавају. То никаке везе нема са алтернативом. Алтернатива је — да су хтели грађанско позориште. Они су правили комунистичке Брехтовске игре, и којекаве глупости. Друга је ствар што је овде то био медијски догађај. Ја лично у позориште Љубише Ристића отишао нисам, ни ти ћу.

Председник Милошевић веома је ангажован у мировном процесу за Босну и Хрватску, при чему се маневарски простор све више сужава. Као неко ко зна како се развила

на Западу, можете ли предвидети даљи расплет с тим у вези?

Оно што ја видим са Запада, а Запад је пре свега Америка, то је да овдашњу опозицију тамо нико не види, као политичку снагу и партнера за неке аранжмане. Значи, као партнер, овде се перципира Милошевић. Један од разлога је вероватно у томе што они процењују да је човек који има толико проблема погодан да се неки посао лакше заврши, са њим него са неким другим. А његови проблеми су страховито велики: један је да економија иде све горе, а други је нерационални, из чијег решавања он сада покушава да се евакуише. Да ли ће у томе успети зависи од тога колико је добар менаџер. Оно што му иде у прилог кад је у питању национална ствар и евакуација из целе приче, јесте осећање које се овде у добром делу бирчког тела проширило, да су ресурси потрошени, и да се ту више ни у какве велике ратне операције не може ићи. Бојим се да ове националне странке, које се јаче накашљавају на националну ствар, не виде да оно што можете да урадите у политици диктирају ресурси којима располажете.

ИНФЛАЦИЈА НАМ ЈЕ СУДБИНА

Кад су ресурси у питању, Ви сте прошле године у једном интервјуу (напопис „Кошава“) дали Аврамовићевом програму неких 9-10 месеци „форе“. То би значило да је сад ту негде и крај. Неки дан имали смо „генералну пробу“ ужаса после наглог скока марке на црном тржишту. Курс марке се смирио. Хоће ли „буре држати воду“ само док се на текућем скупштинском заседању не усвоји извештај о годишњем раду републичке владе?

Знате шта, у оваквом економском окружењу, са таквим начином виђења економије и политике, са оваквом фигуром на врху те пирамиде, ви имате неколико опција. Сад треба гледати колико која од њих кошта. Слична је ситуација била и када је Стаљин консолидовао власт у СССР-у. После опције са ниским ценама пољопривредних производа, која је изазвала двогодишњу глад, Стаљин је могао да узме кредите, да распали инфлацију или изврши укупну колективизацију. Хиперинфлацијом се никад није послужио, а кад је схватио да мора да иде на све или ништа — извршио је потпуно колективизацију села и индустрије и рударства. Та опција овде још није оперативна, пошто се комбинацијом корпоративне и командне економије покушава одржати кључни сектор у привреди, али не и читава привреда. У економском смислу, кључне су те мале фирме, та сива економија која прави паре, као најбитнији део економије, али оне не могу да се дохвате,

Значи, то не може да се уради. Да се новац позајми споља, то тек не може, јер оно од раније (око девет милијарди долара) што је позајмљено, кад ср санкције скину доћи ће на ред да се враћа. Земљи која има, како се тумачи, национални доходак од 12 милијарди, и дуг од 9, мало ко ће нешто да да уколико то не буде део мировног пакета за Босну. Осим тога, не дај Боже, да нам неко тражи ратну одштету, што може да се деси. Не мора да буде, али може — то су ствари које се решавају у пакету. Ако се они договоре може да се одлучи да пет хиљада ових оде у Хаг, а могу да се договоре да изведу тамо три капетанчића, и да се на томе све заврши.

Е сад, оно на шта власт има утицаја искључиво, не мора никог ништа да пита — то је новац. И докле ствари тако иду — инфлација нам је судбина. Колико је она сада тешко је рећи, јер подаци који су свуда у свету јавни, овде се крију. Генерално, периоди без инфлације не могу да се одрже дуже. Само у последња три месеца она износи око 20 посто. Значи, више него колико су за целу прошлу годину имале — Словенија, Словачка и Чешка Република (само осам посто). То просто мора да буде, а ово неки дана се десило јер је пуштен неки новац овде. Кажу — психолошки. Психолошки може да буде пуно тога, али не и — нове новчанице у промету.

ИНТЕЛЕКТУАЛЦИ НЕ СХВАТАЈУ ПРОМЕНЕ

Кроз јавност се провлаче и гласине да је новац дошао из РСН, или, можда Републике Српске?

У Републици Српској су равноправно заступљена и марка и динар, што значи да ако би он изнео динаре отуд на неко друго тржиште, довео би до великих дисторзија тамо. То може да се уради, са, можда 20 милиона динара, али то овде не би померило курс марке ни за 0,05. Када се курс марке повећа за толико на нивоу од два динара, то значи да је овамо убачено најмање 40—50 милиона, али то се економски не осећа, и не може да изазове пад „аврама“.

Декларисани сте противник праксис филозофије. Колико су садашњој политичкој, економској, културној, духовној... ситуацији, у којој се налази ово друштво кумовали интелектуалци, као његове перижанице, посебно они које је из прошлих времена красило ороло дисидентства — више — мање функционално сраслог са влашћу?

Праксисовци су дериват и део комунизма, а Србија то сада живи. Међу интелектуалцима ту имате разне дестилације (што је случај у читавој Источној Европи), али сви су они углавном у односу на надоласке имали много илузија, док су менаџери, или неки други слојеви, рецимо лекари, били много прагматичнији, много су брже учили и боље реаговали на промене. Интелектуалци у Источној Европи су очекивали да ће они бити краљеви који ће режирати долазак новог. Неки од њих су и били добошари тог доласка новог, али када је оно дошло била су потребна нова знања: како се прави држава, како се прави порески систем, како ово или оно. Од тога они ништа нису знали, сем малих изузетака. И просто, ток догађаја их је гурнуо на страну. Они онда, као љута мала деца враћају презриве жаоке на рачун ствари која се већ далеко одмотала. Већина њих не схвата ове промене, као ни то да комунизам мора да оде, и да почињу да играју улогу сасвим нова знања, пре свега из области економије, јавног избора...

ЛЕПОТА ЖИВЉЕЊА

СОРОС БОГАТИЈИ САМО ПРИВРЕМЕНО

Поводом изгласавања (не)поверења Савезној влади Меја Гојковић (СРС) је у расправи која се односила на аутократске методе којима једна аутократска власт покушава да се одржи подсетила и на „Дневник“ др Мирјане Марковић у „Дуги“ у коме се јасно види будућа перспектива опозиције — у погрому. „Како њена писања увек откривају позадину потеза њеног супруга Слободана Милошевића, она је лансирала фронтални напад...“ Како би ову мисао гђа Гојковић завршила нисмо успели да сазнамо с обзиром да јој је Божовић искључио микрофон. Мада је Слободан Вуксановић (ДС) поручио да „прича о понашању Радомана Божовића није политичка тема већ питање домаћег васпитања“ и да би том темом морали да се позабаве психолози, педагози, па можда чак и психијатри, Божовићем се није позабавио нико те је игноришући покретаче иницијативе за смену Владе на крају заседања дао реч само премијеру Контиту. На тај начин је пропала још једна заједничка иницијатива опозиционих странака, која је (не)срећом имала прилику да се настави у оквиру Републичког парламента, на једном мање грандиозном питању — прихватању извештаја Владе. Г. Томић није искључивао микрофон, али је дужину дискусије ограничио на оно време које је било тачно толико да нико ко је имао нешто да каже није успео. И мада се заседање наставља тешко да ће се ко од опозиционих странака осетити задовољним оним што је постигнуто, ако се изузме Нова демократија, која „остаје у Влади, јер се она није оглушила о задатак да подржи Аврамовићев динар“ и то са новим сазнањем (описно изложеном у говору министра Бабића) да њих и социјалиста „има 200 милиона“.

СРЦЕПАРАТЕЉСТВО

И док су у „правној држави“ путем „институција“ опозиционе странке водиле још једну битку против ветрењача неке друге „снаге“ су почеле да су окупљају да нам наговесте промене које ће са њима тек стићи. А те промене зову се ЈУЛ.

Немогуће је оспорити да ЈУЛ представља нешто збиља ново, јер, ако је веровати им на реч, они су опозиција, а то је јединствен пример да удружене снаге левице у левој земљи буду опозиција. И не само то — они су и први комунисти који јавно најављују хајку на неопходан им новац прескачући преко радника и вукући директоре за рукаве. „Тржишна економија диктира такав однос“, једно је од објашњења која се најчешће чују из ових редова, а која новоизабрани председник Љубиша Ристић још детаљније објашњава на примеру Сорос фонда: „Морамо парирати Соросу својим програмом, а њихова је предност што су сада богатији од нас“.

Има и старих ствари, попут пригодног рецикала уприличеног поводом наименовања новог председника који је на ово место дошао као проверени кадар — још 1982. је одбио помоћ Сорос фонда. Има и тако познатих срцепарајућих изјава која подижу емоције у тренуцима наименовања („он је угледнија личност од мене“, Мирјане Марковић) и има много нејасних, магловитих, али за уво пријатних обећања о „сло-

Од кога да радничка партија узме паре ако не од радника, питање је које није под знаком питања

Пише: Сандра ПЕТРУШИЋ

боди свих људи и сваког човека“, о „једном свету у коме би свако могао да буде срећан“, о човечности и лепоти, о обнови економских и културних веза са земљама бивше Југославије, о борби против рата, криминала, сиромаштва и примитивизма. А на конкретно питање да локализује амбиције ЈУЛ-а Мирјана Марковић каже: „Јул ће учествовати у политичком животу и на парламентаран и на ванпарламентарни начин“.

ЛЕПОТА ЖИВЉЕЊА

Намећући се као нова сила, којој моћ није ни принети популарности коју ужива, ЈУЛ се природом ствари нашао и у позицији да да пар конкретних одговора на пар конкретних питања мање значајних од „лепоте човечанства“, али врло неизбежних у нашој ситуацији — питања рата, мира и признавања бивших југословенских република.

„Немам појма шта да се ради“ изјавила је Мира Марковић, председник Дирекције ЈУЛ-а на питање како би могла да се реши криза у земљи и додала: „Најбоље је да то смисле и да на то одговоре они који су сада актери тих до-

говора“. Не образлажући да ли ће њен одговор гласити „немам појма“ ако којим случајем њена странка победи на неким будућим изборима, а „актери договора“ до тада не заврше ствар, она је ипак показала задивљујућу ширину размишљања о проблемима који нас опседају у односу на свог новоизабраног председника, који је на питање шта мисли о признавању авнојевских граница одговорио: „Не разумем се ја много у то питање авнојевских граница. Нисам уопште човек који се много бави границама нити мислим да су оне нешто што са становишта мојих интересовања има пресудну улогу“.

Ни о неким другим стварима ЈУЛ „нема појма“. Конкретно — није им баш сасвим јасно да ли они као опозициона партија могу и треба да прихватају чланове СПС-а и да ли је за такав трансфер нужно њихово ишчлађење из владајуће странке. Без претеране анализе за Мирјану Марковић су добродошли сви који су за мир и лепоту живљења док је Љубиша Ристић по овом питању конкретнији: „Оне снаге у СПС-у које су за мир, а оне су доминантне, добродошле су и ја их подржавам. Овде се не ради о претпању једне организације у другу“. А о чему се ради није могао да објасни ни портпарол Александар Вујин, јер се у „Статуту не предвиђа таква могућност, нити предвиђа шта се збива са онима који су чланови и ЈУЛ-а и неке друге партије“.

А како је могуће да то није предвиђено Статутом када се већ увелико прича о томе да је ЈУЛ основан са циљем да Мирјана Марковић коначно врати свог супруга у окриље комунизма и када један од најближих пријатеља брачног пара Милошевић-Марковић, Душан Мите-

вић, тврди како ће левичарске струје у већ прилично слојевитом СПС-у „инклинирати ка ЈУЛ-у и левици“? Одговор на ово питање је вероватно одложен за касније када се покаже да ли ће ЈУЛ испунити свој задатак и за почетак бројем гласача превазићи број чланова као и да ли ће остварити оно што им је путем Ивице

Дачића поручио председник Милошевић, да би било пожељно „да партије левице оштрицу својих интелектуалних напора убудуће усмере према партијама деснице и центра“, што би у преводу требало да значи да је СПС-у потребна, после отказивања радикалске послушности, нова снага која ће обављати прљави посао за њих. До тада ће ЈУЛ уживати само огромну медијску гажњу, непромерену свом значају, и до тада ће је насмејани и срећни челници СПС-а, попут Дачића и Богдановића, обилазити и тапшати по рамену.

СРБИ ПО КЉУЧУ

Ко су ти људи можда нам најбоље објашњава Драгослав Дража Марковић: „Времена се мењају, па и многа политичка савезништва; једна се распадају, друга стварају. Организатори митинга у време „антибироградске револуције“, „првоборци“ са Газиместана, сада су главни незадовољници против садашње власти С. Милошевића, који су клицали „Слобо, Слобо“ и његове слике носили поред икона светаца. Тако то увек бива: „Ко с ђаволом тикве сади о главу му се лупају.“ Међутим, с обзиром да су „сађење тикава“ пренели у друштво (за њих) врхунских интелектуалаца (сем већ поменутих Шешеља, Коштунице, Ђинђића, Николе Милошевића ускоро ће им се придружити и Михајло Марковић и Антоније Исаковић) дозволили су себи луксуз да се назову центром који окупља „отаџбинске људе“, како нам је то један од њихових активиста, Коста Чавошки, објаснио у емисији „Утисак недељом“. Све у свему, та новоформирана групација нема осећај моралне одговорности да је у већ довољно горућој ситуацији отворила још један фронт на Косову, већ сматра да је створена са задатком да реши она питања која воде ка коначном решавању „српског пигања“, а која су неки други људи отворили. То ће се постићи Декларацијом која је још увек у нацрту, али у којој сигурно стоји да Косову треба одузети сваку аутономију, да Србију ваља претворити у регионалну државу од петнаестак региона и да на

Косову треба да се организује дводомна скупштина, у којој ће Албанци и остали народи бити заступљени по пола. Декларацију, или како је неки претенциозно зову Меморандум, написане ће 50 умних глава, о томе ће се расправљати у Приштини, а онда ће се одржати Сабор у Грачаници. И све би то могло да звучи лепо да се којим случајем иницијатори нису посвађали већ у старту око, по судбини нашег националног бића, „најгорућијег“ проблема — колико ће Срба са Косова ући у Национални савет, а колико из других крајева. Момчилу Трајковићу би пасовало да са Косова стигне чак 30 Срба, док Шешељ мисли да им је број од 5 сасвим довољан. Пошто су и Караџић и Биљана Плавшић изразили жељу да својим присуством увеличају идеју гужва око расподеле тек предстоји. А шта о томе мисли Зоран Ђинђић, који активно суделује у нацрту Декларације, а који за аустријску телевизију изјављује, без размисљања, да би његова странка Албанцима отворила и школе и факултете, остаје нам да видимо.

САМА НЕ ПАДА

И док један члан још неформираних савета помало лута у својим националним идејама (мада његова странка у форми претње најављује брошуру из које ће се видети генеза односа према националном питању у ДС, СПО и СПС и доказати ко мења, а ко не мења став) дотле други чвршће него икад стоји на својим становиштима. Таман што се Војислав Коштуница у свом говору у Републичкој скупштини вратио коначно у Србију и подсетио нас на време у коме не само да су га многи Срби у Србији волели, већ је и он волео њих, председавајући Томић је притиснуо звонце и узвикнуо: „Време“. Пар преосталих секунди Коштуница је брже-боље употребио на однос Министарства за везе са Србима ван Србије назвавши их „Министарством за раскид веза“. А какав однос према Србима треба да буде показао је већ сутрадан на конференцији за штампу када

је говорио о свом сусрету са Делегацијом Српског грађанског вијећа из Сарајева, који га очито није дирнуо, јер су „они овде дошли као Изетбеговићеви амбасадори“ с обзиром да су бирајући између Караџића и Изетбеговића изабрали оно што им се учинило бољим. А када је Коштуница у питању онда се бар зна какве и које Србе треба волети.

Монетарни хаос, као што се и очекивало, није изазвао никакву заједничку акцију опозиције мада су се све странке огласиле саопштењима, која су мање-више била идентична. Милан Комненић је то окарактерисао као догађај због кога влада мора да падне, речима: „Влада која се није огласила после овога што се догађало не заслужује ни да јој се тражи неповерење — она мора сама да оде“. ДС је подсетила на Марјановићеву изјаву да су за скок марке криви шпекуланти, чиме је премијер коначно признао да у Србији осим актуелне Владе постоји и једна друга која стварно влада.

А о свему томе што окупља опозицију и о њеној немогућности да и поред додирних тачака ништа не може да избори необично смелу изјаву за једног опозиционара дао је и Деснир Тошић: „Чињеница је да су односи између опозиционих странака гори данас 1995. него што су били 1990. године. Дакле, не само да режим и владајућа странка онемогућавају опозиционе странке, оне се и саме међусобно онемогућавају. Чим један вођ једне политичке странке отвори уста, он најпре почне нападом на другу опозициону странку с којом идејно итекако има подударних тачака. Али, треба се питати: ако нема могућности да се дође до трајне и стварне коалиције између опозиционих странака, да ли не би било корисније за углед земље и за демократизацију система ако би дошло до коалиције владајуће странке и једне од опозиционих странака? Нама се чини да би то био далеко кориснији пут него садашње перспективно стање, гажење по благу коме нема краја“.

ОЖИВЉАВАЊЕ БЛАГАЈНЕ

Влада је на текућем заседању изишла пред посланике Народне скупштине Србије и српску јавност са извештајем о свом једногодишњем раду. Сасвим на време да грађани Србије, већ на ивици очајања сазнају како им, уствари и није тако лоше, и да ће им сасвим извесно бити још боље. Зашто и не би било тако када је у прошлој години Влада под диригентском палицом Мирка Марјановића „финансирала буџет у потпуности из реалних извора“, остварила раст индустријске, као и производње електричне енергије, а за повећану пољопривредну производњу нашла новац без његовог додатног штампања. Према извештају премијера Марјановића, такође, инфлације у 1994. години није било, друштвени производ је повећан за 6,2 посто, просечне зараде увећале су се 11 пута, а пензије за преко 8 пута. Преко 200 хиљада радника на принудним одморима је нашло посао.

Афирмативност премијеровог наступа у Скупштини, а пред огромним тв-аудиторијумом, могла би се сматрати једном од неопходних ствари у опису његовог радног места, па се уз то, евентуално, може дати и његово вишекратно истицање (приликом касније дискусије) како је на постигнуто у претходној години „поносан“. Неко просто мора подревати расположење народа, који је у „обнови и изградњи“ посустао. Предочавање минулог рада Владе, међутим, када се завири у неке бројке, уз све већ види „голим оком“, долази у велику свађу са стварним животом. Владајућа коалиција (Социјалистичка партија и Нова демократија) наравно, не мисле тако. У скупштинској расправи, председник посланичке групе СПС-а **Милорад Вучелић** рекао је да је прошлогодишњи рад Владе дао „изванредне резултате“, а **Жарко Јокановић**, председник посланичког клуба Нове демократије, поручио је Влади да „истраје у мировној политици и програму економског опоравка“. При том он је истакао да ће Нова демократија и даље давати „свој конструктивни допринос и подршку“ спровођењу програма „све док се његове поставке подудару са основама у програму Нове демократије“. Јокановић још види програм Владе као „једину алтернативу економској анархији и командној, административној привреди.

МРАК И ТРАКТОРИ

„Србија се данас налази у великој опасности“, упозорио је на почетку свог обраћања посланицима председник СПО-а **Вук Драшковић**. Резимирајући досадашњи рад Владе он каже да је „у Србији помрчина, густа и свеколика, и да су возови опоравка и вађења из живог блата прилично далеко побегли“. Поткрепљујући своју тврдњу он наводи да је у Србији — трећина њива необрађено, једнако пензионера колико и запослених, од запослених више од трећине не ради ништа, производња стаје, а приватницима су везане руке, јер су на удару и пореза и страначке и државне мафије. Зашто у таквој ситуацији Влада није подржала предлог СПО-а да Скупштина расправља о горућим

Извештавајући грађане Србије о томе шта је урадила протекле године Влада Мирка Марјановића навела је, у ствари, спиксак онога шта је требала а није била у стању да уради. Остало је голо преживљавање

Пише: Ружица РАНИТОВИЋ-ЈОВИЋ

проблемима сељака, пензионера и осталих, чија је егзистенција у овом тренутку најугроженија, упитао је председник СПО-а Марјановића.

Јоргованка Табаковић из Српске радикалне странке сматра да су подаци из Извештаја Владе „фризирани“, за шта Влада није имала овлашћења, јер (како она рече обраћајући се Марјановићу): „Ви нисте тим који треба све време да лажира околности и да нам данас подноси лажиран резултат“. Уз напомену да „једно гсвори статистика, а друго стварни живот“, она је изнела податак да је од јула прошле године новчана маса повећана са 1,7 на 2,1 милијарде динара, и то „не преко рачуна банака, не кредитном мултипликацијом, него неким другим начинима, преко фирми где је власт морала да сачува социјални мир“. Поред несумњивог буџетског дефицита од 310 милиона долара у првој половини прошле године, и укупног дуга од 1,2 милијарде долара, под овом Владом, указује госпођа Табаковић,

створен је и прикривен дефицит, јер неефикасна предузећа не враћају кредите, у то се обраћају и губици јавних предузећа (пре свега Електропривреде Србије, ПТТ, саобраћаја и пензионих и социјалних фондова) као и губици на курсним разликама, јер Народна банка продаје одабранима девизе у односу 1:1, у време када је марка већ 2,5 динара.

Хвалећи се својом успешношћу, Влада у Извештају о раду наводи своје напоре о оживљавању производње, у правцу којих су „преко фонда за развој обезбеђена подстицајна средства у износу од 33 милиона динара у реализацији 16 инвестиционих пројеката укупне вредности преко сто милиона динара!“ При том она посебно апострофира покретање производње у области металско тракторске индустрије, истичући ИМР, ДМБ, ИМТ и „Змај“, као носиоце развоја у овој области и једине прозвођаче пољопривредне механизације, као и бензинских и дизел мотора у Југославији. Ангажовањем кредита, тврди се, у овим предузећима „постигнуто је много“, иницирана је и стабилизована производња и започео мукотрпан процес реструктурирања“.

Не помиње се, наравно, да су ове кредите, поменуће фирме добиле тако што су се руководећи људи њихових синдиката у мају прошле године забарикадирани у згради своје синдикалне централе на Тргу Николе Пашића, претели да одатле неће изаћи док им гувернер Аврамовић и Влада паре не одобре. Дешавало се то у јеку друге фазе Аврамовићевог програма која је била управо у знаку — оживљавања производње. Шта то „оживљавање“ дословно значи видљиво је на примеру управо новобеоградског ИМТ-а, који је уз помоћ претходно добијених, мартовских кредита, успео да склопи

„Само да ми се Мирко не саплете“

извесну количину трактора и прода их трговцима. Тиме он је обавио свој друштвено-политички посао са становишта државне економије (што ће се као „пораст укупне индустријске производње“ лепо прочитати у Владином годишњем извештају), али — шта је са тракторима? Ко их је могао купити, ако се зна тренутно стање у пољопривреди, као и то да они који паре сада имају (тазе богаташи) за њу не маре много. Уколико Аркан не одлучи да поред онолико ципова у кући треба да му се нађе и понеки трактор, лако је могуће да ИМТ-ови производи и данас чаме у магацинима.

КОЦКАЊЕ СА КРЕДИТИМА

Затворивши очи пред много чим што је неспојиво са здравом економијом (допинговање губитака, вишак запослених и до 50 посто), а да при том није учињено ништа озбиљније у правцу приватизације друштвене својине (напротив прошле године је ту направљен корак уназад), гувернер је у јулу прогласио улазак у нови инвестициони циклус, као тећу фазу свога програма. „Тиме смо на најбољи начин испољили спремност да се ови велики системи сачувају, и што је важније да се оспособе да самостално и успешно послују. Ми од њих, с правом очекујемо извозни продор на страни тржиште након укидања блокаде“, рећи ће, не

Ударна песница СПО-а: Драшковић први пут у скупштинском ресторану

Весела дружина

трепнувши, ових дана у Скупштини Мирко Марјановић.

Упркос упозорењу економских стручњака да од „оживљавања производње, уколико не буде приватизације, неће бити ништа, јер друштвена привреда функционише на тзв. меком буџетском ограничењу, а то значи социјализацији губитака и поновном расту апетита за штампане новца“, гувернер Аврамовић сложивши се са економистима СПС, поступао је у складу са геслом „да је важно тржиште, а није важна приватизација“. Уз помоћ Демократске странке (Зоран Ђинђић је у то време тврдио да је око 65 посто људи у Србији против приватизације), доношењем закона о ревизији до тада

обављене приватизације, овај процес је још додатно укочен. И док, на текућем скупштинском заседању, посланик СПС-а Милоје Михајловић, хвалећи рад Владе, хвали и крушевачке колективе, како за успешност, тако и што „нису ушли у безглаву трансформацију“, новац дат прошле године за оживљавање производње не враћа се у државну благајну. У вези са тим, још у мају економиста Млађан Динкић рекао је за гувернера да се „коцка“ што „ниједном до сада није поменуо проблем враћања кредита узетих за производњу, јер није проблем само произвести, треба то после и продати“. Таква лукотина у програму, упозорио је он, прилика је за ново разбукутавање инфлације.

Чињеница да једна немачка марка данас вреди два динара, и да цене свега и свачега на наше очи скачу, није омела владу Мирка Марјановића да у свом извештају устврди како смо прошле године прошли без инфлације. „Извештај је добар, али није тачан. Као у најбоља времена реалсоцијализма и једноумља — извештаји су били добри, а кога је било брига што немају везе са стварношћу“, коментарише УГС „Независност“ актуелно подношење рачуна српске извршне власти у парламенту. Све је ту у складу: док се констатује „повећана социјална сигурност становништва“, на улицама штрајкују и демонстрирају земљорадници, металци, железничари, рудари, просветни радници. Вишестурко повећане плате (од 25 на 287 динара просечно) опет су такве да се од њих не може живети, а пензије (повећане са 23 на просечних 188 динара) су још горе, и углавном касне. Са оживљавањем привредне активности на посао се вратило око 200 хиљада радника са принудних одмора, а шта је са 680 хиљада незапослених у Србији? Производња електричне енергије повећана је за 3,5 посто, а децембар прошле и јануар ове године провели смо у мраку. „Приоритетна расподела енергената успешно је реализована, као и нови модел неинфлаторног откупа у пољопривреди“, а сељаци дражвну нафту скоро да нису видели, док им се производи плаћају и са пола године закашњења.

Извештавајући грађане Србије о томе шта је урадила протекле године Влада Мирка Марјановића навела је, уствари списак онога што је требала, а није била у стању да уради. Разлику између онога што у извештају стоји и нашег пуког преживљавања, зна она, премостиће својствено нам „умеће живљења“.

БОЈАНА ЛЕКИЋ, НЕКАДАШЊИ НОВИНАР СТУДИЈА Б

ОН И ЈА НИСМО МИ

Да ли је Ваш одлазак дефинитиван?— Јесте. Узела сам своју радну књижицу. Узела сам је у понедељак, 6. марта, првог радног дана након што је директор Студија Б објавио саопштење да се отказује митинг подршке независним медијима, јер је напрасно поверовао у ову правну државу.

Толико сте веровали у митинг?

— Не, нисам толико веровала у митинг. Ја сам, за разлику од осталих, сачувала осећај стида. Мислим да се премного стидим због поступака других да бих и сама учинила нешто чега ћу се стидети. Наиме, у том саопштењу је стајало да „ми“, значи у множини, верујемо у правну државу, те да „ми“, као Студио Б, немамо разлога да сумњамо у постојање правне државе. А с обзиром да је то тако, престаје и повод за одржавање митинга.

Е, пошто сам сматрала да никада до тада нисам лагала гледаоце што је, између осталог, и био разлог што сам остала да радим после оног чувеног новембра '93. када је престала да ради екипа јако добрих новинара, тзв. „лилихипа“, морала сам да одем и ја. Иако се нисам слагала са многим стварима унутар куће, остала сам јер ми нико никада није исправио ни једну реченицу, прилог или емисију. То је заиста једна специфична редакција и у професионалном смислу идеална. Или идеал. Радило се за идеал, не за паре. Од 3. марта тог идеала је, бар за мене, нестало.

МИ НИСМО СКЛАПАЛИ СПОРАЗУМЕ

Да ли Вам је нешто било забрањено?

— Није морало ништа да ми се забрани. У току оних 15-16 дана када су на све начине, нечувено, покушавали да угуше Студио Б, ја сам у своје специјалне емисије позвала тачно 204 особе из јавног живота да га бране. И не да бране Студио Б, већ своје право да живе у правној држави и владавини права. Није свима било једноставно да дођу. Многи од њих раде у режимским гласилима и могли су да изгубе посао. Ипак, дигли су свој глас...

Бранили смо — наше право да бранимо право! Напрасно, после 16 дана, имам прилику да попут осталих гледалаца чујем саопштење у коме се и моје име каже да верујемо у правну државу и немамо разлога да у то сумњамо.

И Вас је било срамота? Шта сте Ви за то криви?

— Да сте Ви били једна од 204 особе коју сам тад звала, било би ми непријатно да Вам касније телефонирам. Не, мене није било стид јер сам вратила књижицу. Али било би ме страшно срамота да сам се после тог саопштења, са истог екрана обратила гледаоцима и рекла да сам се претходних дана само шалила и да ми сад верујемо у правну државу. Ја у правну државу овде — не верујем. У крајњем случају, исте вечери када и саопштење, у истим „вестима у 7“, емитован је прилог у коме се човек вратио с пута и није затекао своју кућу. Срушили су је. Је ли то држава у којој постоји владавина права? Ја мислим да није. И уопште није било разлога да лажемо гледаоце како у то верујемо.

Отишла сам код директора и рекла: „Не можете да говорите у моје име“. Може, као директор, да говори у име куће, али онда нека каже: ја, тај и тај, мислим тако и тако водим кућу на овај начин. Ако постигнем резултате добићу ловорике, а ако не постигнем... Шта ће бити? До сада се није дешавало ништа кад се нису

„Ја бих пре часно погинула него што бих нечасно живела. Али ја нисам политичар. Ја сам новинар. Да бих била исправан новинар морам да будем частан човек. А частан човек не мења мишљење од јуче до данас“.

Разговара: Љиља
ЈОРГОВАНОВИЋ-БУЛАТОВИЋ

постизали резултати, али после извесног времена постојала је формулација: ми смо били наивни и склапали центлменске споразуме, а они су нас после изиграли.

Ми нисмо били наивни. Ми смо за то време радили, за мале паре, поштено. Нисмо седели на оним канабетима где су се склапали центлменски споразуми који су касније изиграли.

ЈА БИХ СВЕ РАДИЛА ДРУГАЧИЈЕ

Отказивање митинга изгледа да никога није узбудило?

— Јако је чудно шта нам се дешава. Пазите, ја сам реаговала. У том саопштењу се прецизно каже: „Престаје повод за митинг“. Али није тај митинг заказао један човек! Не видим одакле му право да у име свих осталих отказује! Право да вам кажем, сада не мислим на странке, већ на независна удружења, синдикате... Нико није реаговао! Нико није питао: хеј, ко си ти да у наше име отказујеш? Чуди ме, рецимо, да се нису побуниле колеге из „Наше Борбе“

јер је у питању био митинг који је и њима требало да пружи подршку.

Како је реаговао Драган Којадиновић?

— Искрено, Драган Којадиновић је мене задржавао. И то је чудно, јер ја нисам била његова звезда. У ствари, ја уопште нисам била звезда Студија Б. Спортским језиком говорећи, ако су неки људи у тој редакцији трчали спринт, ја сам трчала стиплчез. Имала сам много препрека да добијем своје емисије. Нисам ни хтела да будем звезда. Хтела сам да будем јак аутор. Нисте ме памтили по емисији „сваког понедељка“, већ по теми или избору личности.

Дакле, Којадиновић ме је задржавао. Био је доста искрен у том разговору, али ја сада нећу бити искрена па да вам то испричам...

Вероватно Вас је молио да „разумете ситуацију“?

— Да. Али, невероватно, то су ми рекли и људи са стране. Рецимо, директори неких других независних гласила. Рекли су ми: а шта је друго могао да уради? Да не ширим, сва њихова прича сводила се на ово: показала се да је свака часна борба унапред изгубљена. На пример, шта је све вредело „Нашој Борби“ када је била угушена и добила принудног управника, или општинама које су добиле принудну управу? Шта вреди што ћете неко потапшати по рамену кад си ти већ мртав?

Питали су ме и људи из странака зашто и како је то било. Мене је чудило да ме то питају. На жалост опозиције, то могу овако нескромно да кажем, ја нисам ни у једној странци. Наиме, ако они верују у то што, између осталих, и ја говорим, да ли је код нас нормално да човек мења мишљење свака два дана? То ја вас питам.

А шта је друго могао да уради?

— Отприлике тако неко питање поставио је и Којадиновић мени: „Шта би ти урадила“? Ево шта: ја бих пре часно погинула него што бих не-

часно живела. Али ја сам политичар. Ја сам политичар. Можда је то што бих урадила страшно глупо. Можда он који испод себе има 400 људи у фирми не сме тако да размишља. Али ја нисам и не желим да будем политичар. Да бих била исправан новинар морам да будем частан човек. А частан човек не мења мишљење од јуче до данас.

СТУДИО Б СЕ БРАНИ ПРОГРАМОМ

Какав је штету Којадиновић нанео Студију Б? Програм је исти.

— Нанео је штету. Кад бих ја била директор, ја бих... све радила другачије! Правила бих добар програм. Па макар и „десет дана који би памтио свет“. Програмом се кућа брани. Зато вам кажем да је он погрешно. Ти не смеш да пустиш да ти оду најбољи људи! За гледаоце је страшно кад оде познато лице, а за мене је страшно кад оде добар сниматељ и брз монтажер. Ако можеш да кажеш „ја сам створио независно новинарство“, онда кажи и: „ја сам поверовао у правну државу јер тако спасавам кућу“. Ружно је говорити „ја“ само када су у питању успеси. Ако у успехе убрајаш то и то, онда у неуспехе уброј то што ти је отишло 50 људи. Добро, неки су отишли због малих плата. Неки нису. Значи, ниси успео да им зарадиш плате. Неко ће ти опростити, неко неће.

Да сам ја неко, правила бих страшно добар програм. Добар програм не прави се без добрих новинара. Добар програм значи да би на неком евентуалном протестном митингу било страшно много људи. Буниће се зашто нема програма. Ако је програм све лошији, па се гледаоци осипају, онда ће уместо 100.000 људи изаћи 1000 да вас брани јер им нећете недостајати... Шта ви гледате на Студију Б?

„Вести у 7“, „Вести у 10“, понекад специјалне емисије...

— Да ли је довољно што гледате вести? То значи да фале остали програми. Неко не ради добро свој посао зато што немате сваке вечери бар по једну емисију коју просто морате да гледате. Којадиновићев посао је да нађе људе који то умеју да раде. Ево, данас је 1. април, 25 година како постоји Студио Б, а програм се ради у ненормалним условима, са надљудским напорима. Новинар тамо обавља петнаест послова. Зато је сваки новинар са Студија Б драгоценост за сваку другу кућу...

Дуго провејава теза да је Драган Којадиновић „продао“ Студио Б.

— Када продао?

Не знам када. Прича се то откад је отишла екипа новинара новембра '93.

Којадиновић је у својим интервјуима често говорио: или сам много добар трговац — или сам га више пута продао или га нисам продао уопште. Искрено, када је стигла ова одлука о ништењу Студија Б, ја сам му лично рекла: „Ова опција је за Студио Б најгора а за тебе, као човека, најбоља“. Наиме, таквим потезом Агенције демантована је свака ранија прича о ранијој продаји Студија Б. Сада они који су мислили да је продао Студио Б још раније, након овог последњег саопштења кажу: наравно, све ово је било само фарса. Они који нису веровали, поверовали су сада.

Прича и даље функционише?

— Да.

Уступљен на коришћење? Добио подстигара?

— Да сам ја била Драган Којадиновић, и ако га нисам продала а неко је за мене то рекао, ја бих га тужила. А да не бих била тужена, ја нећу да вам кажем да је продао Студио Б док за то не будем имала доказа. А радим на томе да их имам.

Добро, очито мислите на неку врсту компромиса са Човићем, неку врсту центленског споразума. Наиме, опозиција има у сличним количинама, прекодринска политика је и даље веома видљива. О каквом компромису је реч?

— Ево у каквом. Студио Б објавио је своје саопштење о признавању правне државе у свом 1. минуту, нормално. У 14. минуту то је објавила РТС. За ову државу већ је много урађено, јер је огромном аудиторiju речено да овде ипак постоји владавина права. Већ је то јак маркетиншки политички потез.

Страшно се десило само једном. Имали су хедлајнс којег сам се стидела и ако већ нисам била у Студију Б. Текст који се чита: „После 15 дана проведених у Америци, градоначелник Човић вратио се у Београд“. На екрану је писало: „Добродошао“. Не сећам се да је РТС то икада написала када се Милошевић враћао из Женење. Немам ништа против градоначелника, али је то ван свих професионалних норми.

Не припадам групи људи који би волели да НТВ нестане како би доказали да су били у праву. Бићу страшно срећна у оној мери у којој је срећан човек коме каже да је дијагноза да болује од рака била погрешна. Али бих била дубоко несрећна када би се Небојша Човић сутра нашао на челу Управног одбора.

Мене чуди да је, рецимо, са Студијом Б направљен компромис, а на програму се Караџић и тзв. прекодринска српска политика емитују без ограничења. Мој покушај закључка могао би бити овакав: или држави не сме тају информације о Босни, или компромис није постигнут?

— Нису нас гушили само због „прекодринске политике“. У понедељак марка била 4 динара. Исте вечери је то објавио НТВ Студио Б, а РТС није. Знате, игра власти била је од почетка различна. Најпре су нас денунцирали не као опозициони, већ као „обојени“ канал. Кажу, на РТС има 90 посто социјалиста, али их на НТВ нема. Зашто? Зато што нису хтели да долазе. Одлично одиграно. Тако је и „ТВ Политика“ избила у први план, као „центар“. Исто се сада ради и са Караџићем. Присуство Радована Караџића било је уочљивије јер га није било на другим местима.

Нисам приметила да је од блокаде на Дрини РТС позвала Радована Караџића да нам чита своје песме. Нема га уопште. Али ће га неко други позвати да чита своје песме а неће га питати шта мисли о блокади. Није гаранција квалитета „ко“ је на програму, већ „како“. Бојим се да ће то бити клопка неких других медија.

Колико је Студио Б под Караџићевим утицајем? Програм је једно време изгледао тако као да га финансирају Пале?

— Ја вам кажем да бих све радила другачије. Није добро стварати имидж само на контрашту. Знате, ја нисам била уредник. Одоговарам само за своје емисије.

Што се тиче, финансијске помоћи са Пала, о томе нема говора. Била сам на Палама, и између осталог тражила украдену опрему Студија Б. Директно сам их питала да ли је код њих и одговорили су ми да им је опрема нуђена, али по страшно високој цени. Иначе, мислим да они немају пара да би нас издржавали.

Мислим, ако сте осећали стид због саопштења, није ли било ипак превише Караџића на програму ако се сетимо да га није било толико до блокаде на Дрини, чак супротно? Више од информисања, а мање од коментара?

— Е, ту смо ми. На Студију Б забрањен је само један начин новинарског изражавања а то је коментар. Волела сам то. У том смислу сматрам уређивачким промашајем пуштање емисија са Пала које су имале коментар а, узгред, нису биле у питању наши новинари.

Милошевић обично своје противнике „дави као Баја мачиће у шафољу“. Ипак мислим да се са Студијом Б то није догодило, да држи главу изнад воде?

— Полако. Не може се то преко ноћи. Студио Б ће штетити овој власти докле год она није добра. Штете њима сваке НТВ „Вести“ и после Којадиновићевог саопштења, али... Мало по мало, па ћете упоредо пуштати Караџића и како се Човић бори са тезгама. Следећег дана ћете приметити и да се нешто добро дешава — не зато што мислим да Студио Б и до сада није примећивао „нешто добро“ али... осетиће се промена. Тиха вода брег рони. Корак по корак. Ако нема плата отићи ће новинари. Ако нема добрих новинара нема доброг програма. Ако нема доброг програма смањиће се гледаност. Ако се смањује гледаност неће вам бити жао што нема Студија Б. Са различном децом различито се поступа. Код режима ништа радикално не постиже циљ.

С друге стране, развијате друге станице, конкурентске медије, узимате и одводите људе. Ради се на више фронтова. Највећу грешку с „Борбом“ направили су радикалним резом. Највећу грешку са Студијом Б направили су тим имбецилним саопштењем Агенције. Искрено, уопште ми није драго што живим у држави у којој морам да се сажалим на председника који мора да води рачуна како ће изгледати саопштење једне медијске куће. Јадан тај председник. У исто време мора да размишља шта ће да уради са Караџићем, са владом, како да гувернеру Аврамовићу буде све потаман а да динара буде довољно, кога ће да именује на чело „Борбе“, шта ће са Љубом Стојадиновићем...

Јадни мали диктатор.

— Мени то није драго. Ми смо орвеловска земља. Велики Брат је мало дете за Великог Тату.

ТЕШКА ПРАВИЛА

Знам да су Вас звали на „БК Телком“. Јесте ли се споразумели?

— Јесу ме звали али се нисмо споразумели. Саша Тијанић је разговарао са мном. Сматрао је да сам доста добра и да бих могла да му користим. Ја ценим Сашу Тијанића као новинара и волела бих са њим да радим. Мислим да је то изазов. Направиће он јако добру телевизију, нема спора. Само, ја не знам да играм утакмицу, да се послужим његовим спортским речником, у коме се противнику даје 20 кошева форе. Он јако воли кошарку, чујем да је игра и са Човићем, што је лепо — у здравом телу здрав дух — али не знам да ли и Човићу даје 20 кошева форе.

Пошто Саша Тијанић јавно каже да он владајућој странци даје 20 посто попушта, ја не знам да се сналазим по тим правилима. Не знам како би изгледала вест у којој би требало да дам 20 посто форе. Ма ко то био.

Страшно бих волела да се у Студију Б није десило оно што се десило, бар са мном, па да се својски такмичимо са осталим телевизијама.

Отишли сте са Студија Б када сте најбољи. Где ћете сада?

— Тешко ми је да одем из новинарства, иако сам мислила, чак једном и изјавила да ћу престати да се бавим овим послом ако одем са Студија Б. Мислим да ћу променити професију утолико што више нећу бити телевизијски новинар. Имам мало могућности за избор а Ви мало за погађање.

Рецимо, Б-92?

— Рецимо.

НА ЛИЦУ МЕСТА: КОСЈЕРИЋ

(МУНИ)ТЛАЧЕЊЕ ЦЕМЕНТОМ

Када је на локалним изборима 1992. године опозиција освојила власт на територији — „од Тополе па до Равне Горе“, једна од неколико општина у којима је успостављена демократска власт била је и општина Косјерић. Од тада Косјерић представља, како истичу чланови СПО, „слободну територију у слободним српским планинама“. Комунистичке власти из Београда су, много раније него према Србима из Босне, увеле драстичне санкције према Србима који су гласали за опозиционе странке, а пре свега за Српски покрет обнове. Налазећи се под ударом двоструких санкција Косјерици су ипак успели да сачувају своју демократски изабрану власт. Главни егзекутор кажњавања становника Косјерића је, каквог ли парадокса, човек који би требало да се највише бори за њихове интересе. **Ратомир Мунитлак**, посланик СПС-а, председник општинског одбора СПС-а и директор Фабрике цемента у Косјерићу је особа са специјалним задужењем. Његов задатак је да, под паролом — „што горе, то боље“, припреми услове за распуштање општинске власти и увођење принудних мера.

Мунитлак је још из времена када је био члан Савеза комуниста познат органима гоњења и правосуђа. Пре пет година наречени Мунитлак је, према писању „Вечерњих новости“ од 28. фебруара 1990. године, „уз помоћ лажних сведока и докумената за свој хаварисани аутомо-

„Ко не зна ништа да направи (а све уништи) то су комунисти“. Зашто би Косјерић био изузетак?

Пише: Александар ЧОТРИЋ

бил стекао противправну корист у износу од девет и по хиљада динара“. Због тог криминалног дела „разрешен је чланства у ОК СКЈ, престао му је мандат у Председништву СК Косјерић, опозван је као делегат на XIV Конгресу СКЈ“, али га је СПС примио оберучке. У тој партији се, нема сумње, осећа као свој међу својима.

БЕРЧЕК И ТАМО

Мунитлак је само формално народни посланик. Његова најчешћа изјава је да он „није представник свих грађана, већ само бирача СПС-а из ужичке изборне јединице“. Мунитлак је крајем фебруара ове године наредио седморици одборника СПС-а да у циљу опструкције напусте Скупштину општине, али га одборник **Радовановић** из села Варда није послушао.

Драган Тулимировић, председник општинске владе и члан Главног одбора СПО жали што одборници СПС-а не извршавају своје одборничке обавезе:

„Настојим да се они врате у Скупштину, али Мунитлак тај мој захтев потпуно игнорише“.

„Од двадесет седам одборничких места у Скупштини општине, двадесет припада одборницима коалиције Демократски блок коју сачињавају представници Српског покрета обнове (10 одборника), Демократске странке (два), Демократске странке Србије (два) и Нове демократије која има једног одборника. Петорица одборника у Д-блоку су нестраначке личности“, каже **Зоран Живковић**, председник СПО у Косјерићу.

Шеснаест хиљада становника општине, на површини од 358 квадратних километара живи у 14 месних заједница. Они су од стране републичких власти третирали као грађани двадесет другог реда. Тако је било и у прошлости (прва фабрика у Косјерићу је, због масовног учешћа мештана у Равногорском покрету за време Другог светског рата, изграђена тек 1960.), а тако ће, можда, бити и у будућности, јер Просторни план Владе Србије предвиђа да Косјерић 2010. године има скоро трећину становника мање.

„Мунитлак се понша као да је Цементара његово приватно власништво“, каже **Радиша Миловић**, члан општинске владе и потпредседник СПО Косјерић. „Пре доласка Мунитлака на место директора, више од једне трећине цемента је продавано преко трговинских предузећа из Косјерића. А прошле године свега три процента произведеног цемента продато је посредством фирми из нашег града. Због тога општина Косјерић сваке године губи преко четири милиона динара, или четири годишња буџета“, објашњава Миловић.

Цемент се продаје или преко предузећа „Лимац“, које је у власништву општинског одборника СПС-а или преко других приватних фирми чији су власници чланови СПС-а. Портир Народног позоришта у Београду Петровић алијас **Александар Берчек**, предњачи у тој работи. Од пре две године продаја цемента се, углавном, одвија преко његове фирме.

„И док искључиво чланови СПС-а могу да купе цемент у цakovима, остали људи у Косјерићу цемент добијају у облику прашине“, каже **Зоран Живковић**.

Утисак који се пролазнику намеће у близини цементаре је следећи — три боје: сиво, сиво, сиво. Може се догодити да Косјерић једног дана буде потпуно „зацементиран“, јер због прљаве и застареле технологије коју користи Цементара, огромне количине прашине непрекидно падају на градић. Због тог проблема је у Косјерић долазио и тзв. министар за екологију, неки **Јордан Алексић** из Нове демократије, који је забринутим Косјерцима објаснио да „цемент није опасан по здравље, већ је — хранљив“. Тзв. министар, вероватно, сваког дана једе цемент, када је тако паметан.

МЕСТО ИЗЛОЖЕНО ДВОСТРУКИМ САНКЦИЈАМА: КОСЈЕРИЋ

**ОПОЗИЦИЈА У КОСЈЕРИЋУ ДОБРО САРАЂУЈЕ: ЗОРАН ЖИВКОВИЋ,
ПРЕДСЕДНИК СПО КОСЈЕРИЋ**

процената, а истовремено смо повећали износ средстава за месне заједнице, са 0,04 на читавих 17 процената. Све смо то урадили расположујући врло скромним средствима. Републичке власти су нам, зато што смо опозициона општина умањиле приходе, тако да од августа до краја прошле године нисмо имали ни динар прихода", истиче Драган Тулимировић.

„Додатни проблем представљала је одлука неизбежног Мунитлака да Фабрика цемента не-реално подигне цену млевеног камена који се користи за насыпање путева. Због тога је општински Фонд за путеве био приморан да излаз потражи у набави камена из Јелен Дола који је од Косјерића удаљен читавих четрдесет километара, каже **Мирољуб Косорић**, секретар општине.

Један стих из песме **Боре Ђорђевића** гласи:

„Ко не зна ништа да направи,
а све уништи?

То су комунисти?“

Управо тако се понаша и директор Мунитлак. Да би што више наудио општини, он је одлучио да Фабрика купи специјална возила за превоз ринфузног цемента, како би оставио без посла приватнике који су општини плаћали порез. Следећи циљ му је да потпуно економски уништи и предузеће „Транспортшед“ које се, такође, бави превозом цемента.

Савезни инспектор за радио везе је почетком марта наложио Радио станици, која је основана након победе опозиције, да прекине рад. У образложењу решења које је потписао **Томислав Павловић** стоји да је „извршни одбор СПС Косјерић, писмом обавестио Савезну управу за радио-везе о нелегалном раду Радио-станице у Косјерићу“. Има ли бољег доказа да не живимо у правној, већ у партијској држави?

Социјалисти су недавно бацили око и на установу за одржавање спортских објеката „Среска башта“ коју желе да прикључе школи.

„Добро је познато да су све школе у Србији у надлежности републичког министарства за просвету. Уколико би спортска хала била изузета из надлежности општине, више не би служила свим грађанима и спортским клубовима“, забринато констатује **Мирољуб Косорић**, секретар општине.

„Због изузетне „хранљивости“ цемента, директор Мунитлак није направио кућу у Косјерићу, већ у Чачку“, коментарише Миловић.

Драган Тулимировић сматра да, и поред проблема са загађивањем, Цементара много значи за читав крај.

„У Цементари је запослено преко 600 људи који годишње остваре 70 милиона марака бруто прихода. Поводом новоустановљеног празника општине, 7. марта, дана када је 1892. године **Краљ Александар Косјерић** прогласио варошицом, Скупштина општине је донела одлуку да се Цементари додели највише општинско признање. Међутим, директор Мунитлак је одбио да прими награду у име фабрике, јер је сматрао да награда треба да припадне њему лично“.

Скоро све косјерићке фирме, попут — фабрике обуће „Мода“, грађевинског предузећа „Град“, предузећа „Јавор“, „Кофеникс“ и „Ел-кок“ — налазе се у крајње незавидној ситуацији. Због међународних санкција фирме имају проблема са набавком материјала, а и оно што се произведе готово је немогуће продати у иностранству. Неколико стотина њихових радника, углавном, се налазе на вишегодишњим одморима.

КО СВЕ УНИШТАВА?

Ништа боља ситуација није ни у пољопривреди. Пољопривредно предузеће „Повлен“ је 1993. године од сељака откупило један и по милиона литара млека, а прошле године непуних четири стотине хиљада литара. Због ниских откупних цена **Миленко Веселиновић** из села Положица је био принуђен да прода двадесет крава, купи камион и почне да се бави аутопревозништвом.

И поред свих тешкоћа са којима се сусреће, општинска власт је, како каже Тулимировић, „прошле године успела да уради највише у послератној историји Косјерића“.

„Шљунком је насуте чак четрдесет сеоских путева. Неколико улица, укључујући и полигон за мале спортове, асфалтирано је. Обновљене су школске зграде у Тубилићима, Варди, Ражани и у још неколико села. У више села су доведени струја и вода. У односу на период владавине СПС-а, смањили смо буџетска издвајања за плате запослених у општини са 40, на двадесет

Круна свих неразумних потеза које су повлачили локални социјалисти под диригентском палицом Ратомира Мунитлака је онемогућавање лекарима, активистима Споне **др Љиљани Косорић** и **др Драгану Глигоријевићу**, уједно и потпредседнику општине, да у селу Радановци прегледају у школској згради више од седамдесет болесних, међу којима је било и пуно деце. Директор школе, члан Извршног одбора општинског СПС-а, није дозволио преглед и поделу лекова у школској згради, па је то обављено у месној кафани. Социјалисти, где ће вам душа, ако је уопште имате?

Зоран Живковић, председник СПО Косјерић наглашава добру сарадњу између странака које се налазе у Д-блоку. „Морамо да се држимо заједно јер су нам социјалисти највећи противници“, каже Живковић.

„СПО је после конституисања општинске власти на значајнијим функцијама имао секретара општине и једног члана општинске владе. Сада су чланови наше странке потпредседник општине, председник извршног одбора, секретар општине и тројица чланова Извршног одбора, са приметним задовољством констатује Живковић.

За Дан општине изашао је општински лист „Огледало“ у коме је објављен интервју са председником општине **Новицом Пантовићем**. На питање — „да ли ће Косјерић задесити судбина Старог града, Тополе и Мионице“, Пантовић одговара:

„Тај ветар очигледно дува и према нама и не знам да ли ће се зауставити на Дивчибарима. Сматрамо да не постоји ни један правни основ за увођење привремених мера. Међутим, чињенице говоре да ни то није довољно. Ако овај режим који никад и није био искрено за демократију, хоће да угуши и то мало демократије, да силом узме оно што није могао вољом грађана, онда се ту ради о нечем што је неупоредиво важније од тога да ли ће и Демократски блок у Косјерићу остати на власти“.

Можда звучи претенциозно, али је сасвим тачно:

У Косјерићу се решава питање: да ли ће у Србији бити демократије или не?

**АУТОСЕРВИС
КРВЦА**

**Петра Драпшина 1а
ЖЕЛЕЗНИК**

сервис:

Тел. (011) 570-769

ПЕТАР ПЕЋА МИЛЕНКОВИЋ, АКАДЕМСКИ СЛИКАР

КО ЈЕ КО И ГДЕ

У данашње време парадокси готово и да не представљају значајнију ствар, јер су део опште свакодневице. Па ипак, има их који заслужују новинарску пажњу. Академски сликар **Петар Пења Миленковић**, угледни члан Српског покрета обнове, ових дана обавештен је да ће се у публикацији „Ко је ко у свету“ у издању Фондација Алберт Ајнштајн и А. Н. Мархус наћи и његова биографија са библиографским референцама.

„Држава Југославија, ни ондашња ни ова трећа, несрећна, никада ми није помогла у мојим наступима широм света, где сам пролагирао српску традицију културу и уметност. Данас се безначајне ствари величају да би се добио привид да ипак пробијемо блокаду, која погађа народ, али је уведена пре свега због ове власти“, каже Миленковић.

Ово несвакидашње признање долази и у тренутку када је у српском народу већ створен утисак да су Америка и народ ове земље против Срба и Србије. Овај уметник то демантује чињеницом да он никада није стекао утисак да су било народ било власт у Америци против људи који живе овде.

БЛОКАДА НЕ ВАЖИ

И иницијатива коју су покренули из чувеног Метрополитен музеја у Њујорку да господин Миленковић уради серију слика на којима ће приказати Колумбово откриће Америке довољно говори сама по себи: „Они се ни данас не либе да Колумбово откриће својом кичицом прикаже један српски уметник поред толико познатих и признатих уметника и у САД и широм света“, коментарише Миленковић.

Овај угледни члан Српског поректа обнове „изузет“ је од међународне блокаде у својим културним и политичким контактима широм света. Отуда је било занимљиво да од њега чујемо и како се у свету гледа на политичке ставове председника СПО Вука Драшковића:

У свету се знало и зна за програмска опредељења наше странке. И однос водећих светских политичара, пре свега француског председника Митерана, председника Клинтон и шефа Руске федерације Бориса Јељцина приликом јунског хапшења и пребијања Вука и Дане, довољно говори колико се уважава улога председника наше странке на светском нивоу. То што је владајућа странка још једном показала сопствену неоригиналност и преузела програмска начела СПО у погледу разрешења југословенске крваве драме говори пре свега о тачном погледу у будућност Вука Драшковића, због чега је био проглашен лажним пророком. Дубоко верујем да ће се врло брзо то јасно видети, јер свет је пронашао формулу: они који су започели рат треба да га и заврше“.

Петар Миленковић је и један од иницијатора за оснивање и рад Српског института, Идеја је да се попут Француског института и у Србији формира једна институција народа. Да ли је то „конкуренција“ Српској академији наука и уметности?

КАКО ЈЕ ЈЕДАН ОД УВАЖЕНИХ ЧЛАНОВА СПО ДОСПЕО У ПУБЛИКАЦИЈУ „КО ЈЕ КО У СВЕТУ“

ЗАБЕЛЕЖИО: ВОЈКАН РИСТИЋ

„Идеја је од почетка своје реализације подразумевала да Српски институт није и не треба да буде никакав пандам Академији. Ми сматрамо само да опозиционе странке у Србији треба да имају што више својих институција које би се бавиле научним, политичким, културно — образовним и осталим истраживањима. Институт подразумева и савез сличних организација које постоје у земљи али и међу Србима у дијаспори“ објашњава Миленковић.

БЕЗ КОСОВСКЕ ДЕВОЈКЕ

Као доследног борца за парламентарну монархију занимало нас је да сазнамо како овај интелектуалац гледа на могућност реализације ове идеје у трећој Југославији. О томе нам је рекао: „Уверење ме и даље не напушта да би прихватање парламентарне монархије од свих странака у Србији допринело рахабилитацији нашег сада ружног положаја у међународној заједници. У овој земљи монархија као облик државног уређења суспендована је нелегално,

погрешним проценама и потезима, што су велике силе касније и увиделе. Нама неопходно предстоји народно помирење па би рестаурација парламентарне монархије допринела бржој обнови и просперитету Србије“.

У свету излазе многе монографије, лексикони, енциклопедије о познатим личностима. То што ће се сада у најпознатијем светском лексикону „Ко је ко у свету“ наћи и име овог члана СПО није изненађење, али у овом тренутку јесте признање за Србију. Није изненађење зато што је биографија овог уметника пребогата. Миленковић је, између осталог, сликар чија су се дела на међународним аукцијама, о чему постоје и сертификати, кретала од 18.000 до 51.000 долара, колико је, рецимо, процењена његова икона „Богородица“. Он је члан Међународних удружења уметника у Паризу и Токију, Међународног удружења за нове идеје као и Канадске конференције уметности у Отави... Предлаган је за орден Витеза уметности и културе Републике Француске (1991) као и Високе дипломе Принца од Аустрије.

Остаће упамћено да је 1990. године овај уметник ушао у ужи избор на Конкурс Уједињених нација за „Светске поштанске марке“. Свих осам минијатура које је на конкурс послао биле су у ужем избору, а онда су рат и лош медијски глас о Србима онемогућили да се на једној од светских марака нађе и лик Косовке девојке.

НЕМАМО С НИЧИМ

Да ли је неко уопште наслутити могао да ће ОНИ из опозиције „шпекулативном диверзијом“ пре десетак дана направити ОНО са динаром и марком?! Елем, ТИ из опозиције који су се дочепали политичко-економске моћи, ТИ који су овладали банкама, платним прометом, штампаријом новца и сивим, уличним тржиштем, ТИ који су поузимали све кредите од Народне банке покушали су да нам срзојају националну валуту. Потом су „непријатељском диверзијом“ приморали Председника републичке скупштине да на наш државни празник закаже седницу, надајући се да ће неаргументовано и непријатељски подло оспорити експозе друга Мирка Марјановића и његове вредне руке окаљати тим вештачким падом динара. Али док је нама наше РТС бићемо сигурни и заштићени од те и такве опозиције...

Иако ТИ из опозиције већ дуже време затевају да се преноси скупштинских заседања укину, наши из РТС заузели су бусију и приказали нам опет како од социјалиста нема бољих. Лепо смо на малом екрану видели како ТИ из опозиције дотурају говор Вучелићу у коме пише да се Вучелић може купити у свакој апотеци, трафици чак, под називом о.б. ехтра, а он, поштени социјалиста, миришљав к'о ружа, то прочита. ТИ из опозиције натерали су особу социјалистичког опредељења, мушког лика, али у розе, да за говорницим диже руке и виче: „Пуцајте, ја и сада држим час!“ Ону младу, слатку Гаћешу опет су натерали да све време седи у скупштинској клупи недозвољавајући јој да дискутује, не би ли нас уверили како су млади социјалисти без младалачког жара и полета, тек обични убацивачи гласачких картица. Али наша телевизија, наш „Дневник“ успео је снимити како Гаћеша у некој МЗ својим пријатељима, младим социјалистима у најбољем животном добу од четрдесетак година старости, пожртвовано објашњава све о горе наведеној шпекулативној диверзији опозиције. И на крају, наша телевизија лепо је „уснимила“ како наш председник Владе аргументовано затвара уста непријатељској опозицији: „Не можете овај експозе с ничим негирати и с ничим нисте могли приметити да хвалимо сами себе.“ Физичком присилом ТИ из опозиције онемогућили су Бату Живојиновића да изађе за говорницу и докусури их излагањем „с ничим нема да нас карате!“

Макар и падао снег, јул се приближава, а опозиција га минира, јер не жели да нам буде топло и лепо. Забринивши свим пристојним салама, халама и дворанама да угосте старе и нове чланове удружене левице, ТИ из опозиције натерали су Миру Марковић са следбеницима у кафану. ТВ камере опет су биле на лицу места приказујући нам тај злочин терања Љубише Ристића, Зорице Брунцлик и др Мире Марковић у кафанче. Од масовног чланства ЈУЛ најсрећнији су седели за столовима, мање срећни под столовима, а најнесрећнији су се морали маскирати у келнере и куварице не би ли учествовали у промовисању новог руководства. И док је Мира рецитовала своје дневничке белешке са освртом на СМРТ, насилну или природну, рану или касну, оних опредељених

Пише: Донка МИХАНЛОВИЋ

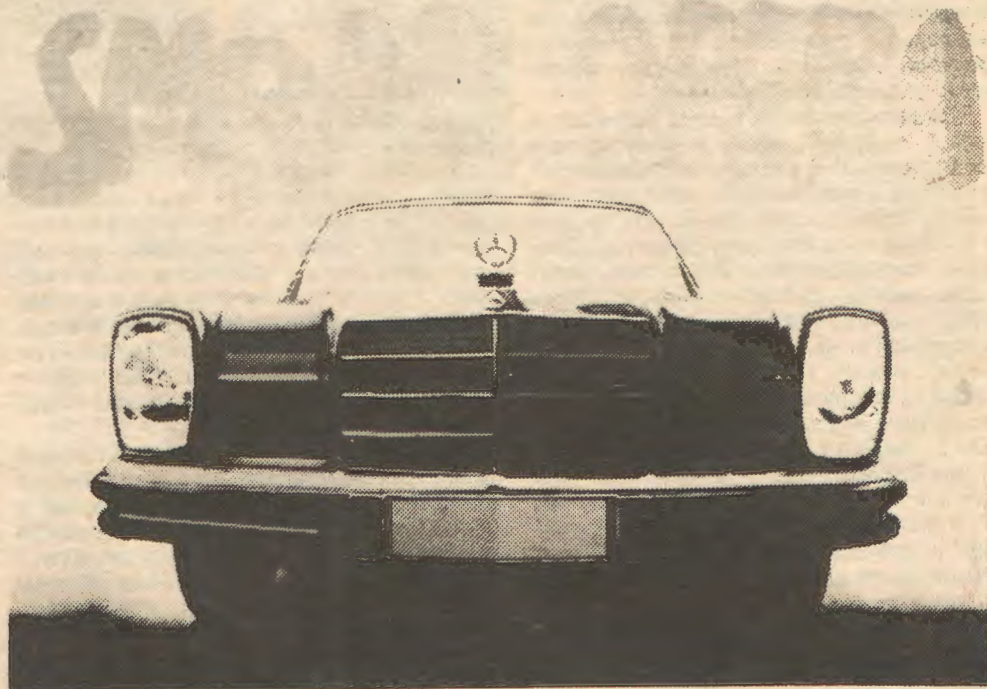
за њен леви пут: „Сви који су опредељени за тај пут треба да знају да је тај пут тежак и да ће дуго трајати и да можда они који на њега сада крећу неће стићи, стићи ће неки други, али ако им је за утеху тај пут је најлепши на свету“, ОВИ из опозиције прикрадали су се иза њених леђа и по коси јој качили неке зелене, одвратне траке, не би ли се ТВ гледилаштво спрдало са првом дамом Србије. Али до краја пута та коса ће сигурно отпасти, па да видимо онда шта ће ТИ из опозиције академику Мири да каче?

Демографска ситуација указује да постоји велика вероватноћа како ће Срби постати национална мањина у сопственој држави. Наша телевизија активно се укључила у пропагирање планирања породице и рађања беба. Новинар, Југослав Рађеновић, за емисију „Поводи“ припремио је прилог са циљем просвећивања и обећања разних погодности будућим мајкама. На његово питање: „Шта се чини у научним круговима да би се обновило становништво у Србији?“, академик Маџура је одговорио: „Рецимо да не треба вршити абортус увек када вам падне на памет, да се треба тога уздржавати...“ Југослав је онда, у наше име, пожелео да сазна шта ће држава конкретно урадити да више, боље и срећније рађамо, на шта је академик Маџура изложио невероватан план помоћи. Наиме, када наша деца — пошто их прво родимо — крену у школу, држава би могла дати неки зајам, па да се тај велики трошак расподели на два, три месеца. И таман када су српске будуће мајке решиле да се више не уздржавају од ОНОГ, ОВИ из опозиције, маскирајући се у новинара Мирјану Недељковић, на овај племенит прилог „залепише“ свој у коме се виде неке породице (српске, нормално) из околине Клине, са по десеторо и више деце. Па

у тим породицама родитељи не раде, па куће више личе на стаје, па нема да се обуче, нема да се једе, нема да се спава, нема да се иде у школу, нема да се лечи. А све у циљу да нам поруче — не будите луде, не рађајте, на абортус кад год вам падне на памет, јер опозиција је најјача кад нема беба. Али, не лези враже! Док је Мирјана под претњом тих из опозиције, камером и микрофоном бележила тај чемер и јад, случајно и спонтано стигоше људи из СПС руку пуних пакета, а пакета пуних старе гардеробе и, верујемо, свеже хране, те разбуцаше и ову диверзију опозиције. Да није наше телевизије не бисмо ни знали, рађајмо синове, СПС одмах доноси покладе...

Наша телевизија брине и о нашем менталном здрављу, уредно проналазећи и приказујући неке сто посто луђе него што смо ми сами. Мене је, рецимо, утешио један доктор, уролог, кога је у близини Косовске Митровице камером заскочио онај мали Попов. Тај уролог отворио кафић „Андол“, па му у почетку било криво док су му гости јели чаше, а сад се опаметио и колико ко поједе чаша толико и плати. Делио је уролог у свом кафићу и андоле, по триста комада на вече, али сада стигао „стискавац“ и доктор се окренуо милицији, како сам рече Попову: „Ја доста волим да зовем милицију, у мој кафић може да се донесе пиће од куће, да се седи и гледа ТВ и не сме да се псује председник Републике иначе одма' зовем милицију, познат сам по томе.“

Иначе, између мене и моје телевизије стварно постоји нека тајна веза. Никако нисам успевала да одгледам ни једну епизоду дивне серије Саве Мрмака о Драги и Саши, а знам да је дивна јер све од Мрмака је било дивно, и онда, у недељу увече, случајно и интуитивно кликнем даљинац на дугме један и видим неки леп српски официр весело виче: „Нема више тиранина!“ Кликнем црвено дугме за искључивање и препустим се маштању и емоцијама...

СТРАХ ОД ЈУЛСКИХ ЖЕГА

До сада у себи нисам налазила или примећивала неке алармантне примере појаве страха. Не читам о болестима, нити их ослушкујем у себи, пре бих рекла да их начином живота чикам. Не бојим се сиромаштва и, равнодушно гледајући грабеж или штедљивост око себе, спокојно живим на рубу немања. Помирена сам с тим да већину нормалних ствари нећу никада имати, видети света и његових лепота такође. Пораст криминала није ме навео да боље закључавам свој собичак, а шаплати о злочинима не изазивају у мени панику када ми дете закасни из школе. Не слутим зло када ми се пријатељи дуже не јављају, а распад породице изазван распадом Југославије примавам као злочин, али не и као казну. Моји су родитељи невини жртве, и то што не виде своју децу и унуке иде на душу актуелним политичарима и нашем ролском менталитету.

Нека се чудна зебња, међутим, сасвим слична страху да нам прети више и далекосежнијих невоља него што смо их издржали до сада, јавља у мени каткад благо а онда интензивно, а долази из сфере за коју смо досад наивно веровала да не може битно утицати на индивидуални и поридични живот — из сфере политике. И то оне која у овом моменту не представља битну и реалну чињеницу нашег и онако болесног политичког живота, већ сао медијски циркус и канцерогени пројекат новог усрећитељства у старом руху.

Реч је о ЈУЛ-у и његовом шминкерско-заверничком походу на неписмене, збуњене и расцепљене душе овог несрећног народа. Иако знам да би статистика показала безначајан проценат припадника ове секте „лирског социјализма“, интуитивно осећам да би будућност могла да донесе невиђену опасност управо од ове леве опције и њене црвене слаткоречивости која никога ни на шта не обавезује, засипајући лаковерне фразама о равноправности, стабилности, контролисаном тржишту, доступном школству и здравству, објективном информисању, хуманости, лепшем животу...

„Не желим никога да плашим, бар не док не дође за то време“, изјављује новоустоличени председник ЈУЛ-а, редитељ Љубиша Ристић, неформални власник дужег левог брка. Према ову реченицу назива шалом, верујем да му је то најискренија реченица у обилу изјава које је дао у својој новој улози. ЈУЛ не плаши, јер то у садашњем односу снага не може, али ЈУЛ озбиљно рачуна са страхом, посејаним не само у мозгове већ и у кости житеља у комунистичком режиму, који није изветрио, већ и те како функционише на принципу условног рефлекса. И каријеризам, и удвориштво, и радозналост довели су, рецимо у Пожаревац на претпремијеру овог фарсичног спектакла много мање људи него што их је довео страх, у многоме несвестан, страх деценијама навикаваних да се „спонтано“ и „добровољно“ одазивају на све црвене сигнале, препознајући у њима силу власти и вољу властодржаца.

С ким рачуна ЈУЛ? Прва, логична помисао да рачуна са социјалистима, изгледа збуњујуће.

ЈУЛ никога не жели да плаши, бар не док не дође време за то, каже Љубиша Ристић, а ја додајем: Разлози за страх већ су увелико ту. — Нимало ме не би зачудило да се већ сутра испостави како је Добрици Ћосићу ЈУЛ најдражи месец у години. — Како би Драгош Калајић стварао нови књижевни поредак у Србији. — Караван некултуре свакодневно гостује у вашем граду, у вашем дому, на вашем екрану.

Пише: Љиљана ШОП

Ко ме би ишла у прилог таква вероломна, да не кажем браколомна варијанта, то пресипања чланства и гласова од мужа ка супруги, међу којима влада „зајамна топлина и потпуно разумевање“, о чему сведочи и Љуша, сада „трећи човек“ овог политичког галиматјаса или хармонијума. А пошто по свему изгледа да идила није лажна, ближе је памети да је договор савршен и да је ЈУЛ будућа одступница компромитованим и омраженим социјалистима. А ово је, опет, сасвим сигурно премало за амбиције госпође Марковић, која ових дана пише о Србији као да је у њу пала с Марса, са невиних звезданих даљина.

Пала, па угледала — криминал, и одлучила да му, научним нервом који ју је прославио све до Москве, утврди порекло. „Наш криминал је збркан и неуротичан, баш онако како је збркан и неуротичан капитализам. Нема ту оне организоване лежерности, и кад је реч о капитализму и кад је реч о криминалу, која се види у америчким филмовима. Нарочито, у оним америчким филмовима, који су на себе преузели исто-

ријски инационални задатак да агитују за нови светски поредак“.

Окружена репрезентативном групом социјалистичких криминалаца, госпођа Марковић се осећа спокојно и безбедно, јер — по њој — криминалци постоје само у капитализму, а док је ње тај трули поредак нема шта да тражи у Србији. Зашто би, када она, њена породица, њени пријатељи и истомишљеници, директори њене Дирекције, живе као у капитализму, стичући капитал како ни у капитализму не би могли, а проповедају социјализам, јер само у социјализму тог њиховог типа могу бити то што јесу, чинити то што чине, значити то што значе.

Затечености због експанзије криминала нема места, вели госпођа Марковић. Тачно, а ко каже да смо затечени? То што им, тим криминалцима првог реда, не можемо ништа, између осталог јер раде за њу и њеног мужа, не значи да их не видимо, не знамо, да не разумемо како и шта раде и откуд им капитал. Као што нисмо затечени ни имућношћу ЈУЛ-а, најмање а најбогатије партије у земљи. Као што нисмо затечени ни понашањем њеног сина и кћерке.

Међутим, у Србији ЈУЛ-а и социјалиста, у Србији најлевљих и најдеснијих који подједнако запенушано кличу „ми долазимо“, не бити затечен чињеницом да је Дрина крива не значи бити у могућности да исправиш криву Дрину.

УГЛЕД РАТНОГ КОМЕСАРА

Не једном ми се учинило да су они који су о нама највише знали прерано отишли од нас. Као да су их нагризала и уништила управо та тешка, разорна сазнања. Професор Витановић сведочи да му је Данило Киш рекао: „Знај, српска интелигенција, ова садашња, хајде не сва, али највећим и најмоћнијим делом, мрзи Европу, боји је се, и кроз то ће макар и несвесно остати у сржи болшевичка и реакционарна, чак и онда када то и Руси престану да буду“.

Болнију а тачнију дефиницију свести и подсвести данашњих српских интелектуалаца, није могућно језгровитије срочити. Управо та и таква интелигенција нам води САНУ, управо та и таква интелигенција дошла је на чело Удружења књижевника Србије на последњој скупштини. Управо та и таква интелигенција пише саопштења у којима се ограђује од ретких независних и слободоумних јавних гласила ове земље, која су се дрзнула да прокоментаришу њихове излете у Републику Српску и Републику Српску Крајину.

„Посебно осућујемо прљаве, нетачне и подметачке инсинуације које се односе на нашег најугледнијег члана Добрицу Ћосића“, вели Управа УКС, делећи сопствено чланство на угледно и неугледно, по цену да изгуби властити углед, ако га још има. Бранећи свог „најугледнијег члана“, стилном и речником најгоре дневно-политичке врсте, део писаца сврстава се уз свог угледног ратног комесара, а против својих колега који не мисле да овај „одбрамбени“ рат морамо водити до самоуништења. Бранећи свог „најугледнијег члана“ део писаца

српских, сва је прилика, стаје иза логике свог колеге **Мирослава Тохоља** који каже да је „политика попуштања порнографија“, какву он и његов узор **Радован Караџић**, „образован и модеран господин, духовно укоријењен у најбољу српску и европску традицију“ никада не би прихватили, јер „зашто би наша савјест и наша култура, наша политика и наша пушка попустили на Озрену, ако већ британска не може на Фокландима“.

Ја не могу да ставим знак једнакости између образовања, модерности, савести, културе, с једне, и пушке с друге стране. Нити могу да заборавам да је **Добрица Ћосић** једном носио пушку и против свога народа, и да сада сугерише пушку као решење свом народу. Стога он за мене и многе неугледне чланове УКС, чак и да је бољи писац него што јесте, није најугледнији члан српске књижевничке организације.

Ако нешто јесте господин Ћосић данас, са ставовима које проповеда, онда јесте најбољи пример, портретисан без грешке, у изјави једног од доиста најугледнијих бивших чланова УКС, **Данила Киша**.

Господин Ћосић не воли Европу. Америку још мање. Нимало ме не би зачудило да се, колико сутра, испостави да му је ЈУЛ најдражи месец у години. Био би то сасвим логичан расплет његове интелектуалне и моралне драме и његових националних доследности и лутања.

КАЛАЈИЋЕВ НОВИ (КЊИЖЕВНИ) ПОРЕДАК

Сликари и стручњаци за међународну политику, својевремено космополита а одскора Србин **par excellence**, **Драгош Калајић**, повремено (да не кажем кампањски) тумач књижевних збиткија, одлучио је да се, после дуже паузе, лати књижевнокритичког пера, е да би приказао роман **Албион**, **Албион** **Николе Моравчевића**. По **Калајићевом** суду, роман је „ве-

лики дар нашој култури“, јер је „осветлио сву подлост политике Савезника према српском народу“.

Био би ово један у мору приказа књига, и ништа мање али ни више, да господин **Калајић**, мултидисциплинаран какав јесте, није пожелео да у кроки уводу, новинарски лежерном и површном, не исказе мноштво ставова и оцена, од којих ме неки занимају јер се односе на мене, премда ме је оставио у блаженству анонимности.

„Недавна горопадна јавна гложења и оговарања два члана (идеолошко-политичког) жирија годишње награде за роман једног београдског недељника, разоткрила су и очима шире јавности жалосну истину наопакости вредносних критеријума која већ деценијама ствара потпуно лажни поредак српске књижевности“, вели господин **Калајић**. Стога њега, каже мајо потом, „не би зачудило ако би у скорој или даљој будућности, са становишта одговарајућих генерација читалаца, огромна већина савремених првака званичног поретка вредности српске књижевности потонула у трајни заборав, док би ову епоху ваљано представљали ствараоци који су данас на маргини или у анонимности, од **Момчила Селића** и **Миодрага Јанковића** до **Небојше Јеврића** и **Арсена Лозанина**“.

Сводећи године критичарског рада других на „везе и везице“, у служби најнижег политиканства и још нижих ортаклука, по форми ја теби — ти мени“, **Калајић** афирмише своју личну антологију новог поретка српске књижевности, заступивши у њој једног свог пријатеља, једног колегу и милитантног истомишљеника из **Дуге**, једног писца о коме ништа није знао док му га ја нисам препоручила (**Миодраг Јанковић**) и предложила, својевремено, да га објави у **Књижевним новинама**.

Искрено су ме засмејала **Калајићева** стручна, објективна, систематична и непоткупљива „открића“. Сваки читалац из **Свилајнца** и **Житорађе**, на пример, има неку такву своју антологију и свој нови поредак српских књижевних и иних вредности, особито ако за **крунски критеријум** узме оне који, по њему, осветљавају подлости света начињене Србима од постања до данас.

Господин **Моравчевић** је написао занимљиву књигу и није крив што га је, гостујући у књижевној науци, бранио од колега по перу, како оних романсијерских тако и оних критичарских, тако неспреман, површан и брзоплет адвокат, каквим се у овом „спору“ показао **Драгош Калајић**. Ако га није унајмио, онда би ваљало да га топло замоли да га више не брани. **Контрапродуктивно** је, и води пре ка српском распамећењу, него ка осветљењу.

БРАНИТЕ НАС КУЛТУРНО

„Година културе“, наставимо ли са формалном, исхитреном и подобном кампањом на једној, а гушењем, осиромашавањем и перфидним притисцима на другој страни, озбиљно ће конкурисати за годину перманентних културних скандала. У Београду су они највидљивији, што је логично с обзиром на број културних институција и уметника концентрисаних у престоници. У провинцији су, међутим, манипулације са културом опасније, далекосежније и директно везане за најпримитивније облике политичке самовоље, цензуре, отимачине.

Један по један градић, у општем мртвилу и бризи за прече потрапштине од културних, доживљава праву чистку у локалним, каквим-таквим културним језгрима. Контрола локалних радио-станица, гласила, кадрова шири се, привидно стихијно, а заправо систематично; оазе слободнијег мишљења претварају се у папагајске испоставе центра, а тај центар постаје Министарство са својим униформним акцијама и диргованим програмима. Ове недеље на реду је **Врњачка Бања**, туристички центар који се годинама бори да лети буде и средиште разноврсних културних збивања. (УКС би требало да заштити своје писце, изложене овим провинцијалним, сировим и суровим хајкама, али их очигледно не сматра довољно угледним и значајним да би прошило речи на њихове невоље у борби са локалним моћницима).

Господине из културних институција, не браните оне који се и сами могу одлично бранити, оне којима ништа не недостаје изузев идеја и морала. Браните принципе, симболе, појмове цивилизације и културе и уметности. Браните милешевског **Белог анђела**, који вас немоћно посматра са рђавих књига, неукусних постера, пивских флаша. Браните „**Лепенца**“ који изговара фразерске слогане Министарства за културу и носи министаркине наочаре за разазнавање правоверне од опасне културе. Браните професионална гласила од сензационалистичких кичераја типа **Телеграф**. Браните странице за културу од плаћених страница огласа у којима имућни, новокомпоновани „уметници аматери, вређају своје професионалне когеле, онако како је то у **Телеграфу** учинио **Драган Малешев** **вић Тапи**“.

Караван некултуре пролази. Осврните се у гњу, можда вечерас гостује баш у вашем граду, у вашем дому, на вешем екрану.

МИР БРАЋО СВЕШТЕНИЦИ

Колико је мене богословија учила, основна мисија Цркве јесте: МИСИЈА МИРА. Сам Господ Исус Христос, који је Глава Цркве, често је говорио: „Мир вам“. Даље: Блажени миротворци јер ће се синовима Божјим назвати... Љубите ближње своје као самога себе... „Чак нам је наредно да волимо и непријатеље своје, да благосиљамо оне који нас куну и да се молимо Богу за оне који нас гоне.“

Главно средство, нас служитеља Божјег олтара, против зла у свету јесте ЉУБАВ, а главно оружје КРСТ ЧАСНИ а не гранате убојите.

Е сад, као свештеник, питам: Које је ту у интересу да наша Српска Православна Црква из овог сулудог рата изађе упрљана као Римокатолична из Другог св. рата.

За рат смо сви криви! Наравно не подједнако. Али и ми који нисмо ратовали морали смо се више жртвовати да спречимо сулуде богоборце да они „бране“ српство и православље. Боље да су га од себе одбранили.

Једна је та држава коју они представљају и јадно је то српство и православље кога они бранише и у име кога су и злочини дозвољени јер, молим вас, бомбардовање цивилног становништва није злочин већ „одбрана кућног прага“. Буди Бог с нама!

Веронаука која учи о истребљењу других са српских простора ја никад нисам учио. То и није веронаука наше Свете Цркве већ неколико владика који су доживели дубок духовни и морални пад, па постали ратници.

Касно сте се досетили, драге моје владике, да нападнете безбожника Слобу. Поједини кругови у врху СПЦ понижавајућом дипломатијом су задњих година, бранили интересе цркве, одржавајући добре односе са комунистичким властима. Сад су се још више угрували стајући на страну ратне опције и верујући да ће болесни Караџић вратити Цркву црквено. Његова Србија преко злочина мени не треба!

Питам Вас: Зашто се вежете за плаћене убице и ратне злочинце? Да ли ћете и у Хагу успети да суду објасните да он и Младић нису то што јесу, већ „борци за свету Србију“?

Молим Вас да се замислимо над самим са собом и да ускладимо своја деловања са општељудским и православним опредељењем.

Војислав Петровић, шабачки свештеник

СРБИН ЈЕ СРБИНУ ВУК?

Када власт у Београду након пет година рата одлучи да окрене лист — ако је одлучила стварно да га окрене, онда та власт постаје таоц сопствене политике.

Ударају на сва звона, какав они неће бити ничији таоци и за таоце узимају као и до сада Србе у РСК или РС свеједно.

Све владајуће структуре од Београда до Книна — то су углавном они исти људи који су се свим силама борили против доласка УН на ове просторе а сада су запањени на саму помисао да би УН могао отићи.

То недвосмислено показује да они ни прије нису знали, нити сада знају шта у ствари желе.

За вука, поготово самогњака, какав је најчешће у овим крајевима не можемо рећи ништа посебно ружно.

Прије се може констатовати да је то прилично достојанствена животиња у односу на остале грабежљивце попут лисице, ласице, чапље гаврана и других лешинара који му чак нису ни сродни, а има их превише од Београда па све до Книна.

Тако је олет актуелна она народна пословица „на Вука повика или хајка а лисице Српске месо поједоше“.

Па ако се ова вјековна пословица односи и на људе, а наравно да се односи, поготово на оне који одлучују о српским судбинама или су могли о њима да одлучују, може се рећи да та пословица никад није била примјеренија српском народу као што је то сада.

Пуно поздрава редакцији, СПО-у и господину Вуку Драшковићу.

Б. Мартиновић
Книн

КУЛТУРА У ИНТЕРЕСУ НЕЗАМЕНЉИВИХ

На овим просторима жабљачке Југославије, у време садашње, пуно је локалних и државних спаситеља и заштитника свега оног што је доживело декаденцију, управо због њихове небриге и давању предности неукусу као извору добре зараде.

Ето сада, поред силованих малверзација и богаћења на кичу и шунду, нађоше мало времена да уместо редовних и културних плата и пензија, (не) културни сити и главати науче култури беспомоћне, фрустриране и гладне (ох које ли патетике).

Недавно, јавно ископана „ратна секира“ од стране (лично) министра за културу Србије госпође Поповић или Перишић (презиме је од маргиналне важности баш као и брига за праве вредности), против кича, шунда и осталих бабарога и антипода културе и српских традиционалних вредности, изазива подсмех код академских уметника, а дилетантима и државним медијима значи најобичнију флоскулу.

Према официјалној информацији, предстоји нам година културе. Наравно са пропратним слоганима, који нас више подсећају на предизборну активност неголи на озбиљну акцију и бригу примерену култури и правом непроцењивом богатству — традицији.

Наравно традицији, али не оној и онаквој која нас је учила и обогатила за последњих пола века, већ светосавској — племенитој, питомој милосрдној.

Година у којој се најављују „пројекти“ турбо звезда и њихове промоције на ТВ СПС, пре би одговарао слоган: „без шунда је празно“, него официјелни „без културе је празно“.

Као парадигма борбе против (не)укуса а за хушкање и дезинформисање је једина слободна-зависна ТВ у Србији. Колико ли је само продефиловало шљама до новинара, псевдо

мученика и демагога за једнократну употребу, и све то зарад мира и спокојства маса (из СПС речника) осиромашених духовно и материјално. На крају крајева, просвећен човек је потенцијални непријатељ режима и то се мора ограничити само на степен који је у интересу и на нивоу незаменљивих, свезнајућих оних који све објашњавају — СПС покрет за КПГ.

На другој страни, мислим оној горој по статусу и интересовању, су ентузијастички људи који су правим вредностима подарили цео свој живот и установе које негују традиције наших предака великана и добротвора. То су обично (редовно): слабо плаћени позоришни радници, сликари ентузијастички, издавачи књига који муку муче за средства како би штампали и понудили готова дела, археолози, етнологзи и многи други вредни и стручни људи и институције.

Наравно, тих проблема немају штићеници СПС олигархије који су без обзира на стручност и (не)углед повлашћени и награђивани којекаквим идеолошки обележеним наградама. Имамо безброј примера „проверених“ кадрова режима који се не либе да пишу и говоре о свему и свачем. Њима је све дозвољено. Треба се дивити њиховој глупости и храбрости, како рече један мудар човек.

Слоган: „лепше је са културом“, је верујем позамјљен од истинских културолога и академских уметника који је упућен прво државној а онда и свим оним који и симболичним улагањем (духа и материјалних средстава) могу допринети нечем, што ће бити и остати трајна културна вредност. Једна од таквих вредности, која је новијег датума, је сигурно и књига господина Вука Драшковића „НОЋ БЕНЕРАЛА“ која је наравно анатемисана и идеолошки по други пут осуђена личност генерала Михајловића.

То свој прилици, година културе обиловаће озбиљним вербалним подухватима госпође министарке и турнејама турбо звезда.

Скепса је присутна код сваке акције особља режима, јер је по правилу средство употребљено против опонената, а за промовисање људи сумњивог морала који „одметнички“ (онако за своју душу) иступају са некаквим програмима и демагошким тирадама.

Дакле култура, образовање-просвећеност, захтевају демократичност и учешће широког круга људи различитог мишљења, као гарант духовног и материјалног просперитета.

С поштовањем

Драган Станишић
Нови Сад

БОГДАН И РАДИСАВ

Куга не би била куга, када се не би размножавала, ширила и гризла, гризла до бесвести и до уништења своје жртве.

СВЕТОГРЂЕ ДЕВЕТОГ МАРТА. Куга нађе свежу крв — НАЂЕ ДЕВЕТОМАРТОВСКУ МЛАДОСТ И ГЕНЕРАЦИЈЕ, НОВЕ ЧЕТНИКЕ.

Кажу да је примитивизам контактирати са примитивизмом. Али, кажу, и то, да: мачка има нокте и брани се. Богдан Тирнанић и Радисав Раде Брајовић нису примитивци (?), али су злочиначки опасни за сваког ко није послушан, ко не слуша; не мисли и не ради као они. А, у чему се њихова „опасност“ састоји, могао бих изнети, у наставцима, друшчије не може, у листовима у којима су „злочиначки“ иступили: ПОЛИТИКА (субота, 11. март 1995. „Мартовски парастос“) и В. НОВОСТИ (субота, 11. март 1995. „Политичко

манекенство"). Садржај „порука и поука“ изнетих текстова су „супер“ докази да комунистичка куга гризе и хара Србијом, и сада.

Богдан, оптужује Вука што своју (наш-у, моју) револуцију није спремао, организовао и извео по Малапартеовој теорији... „мала група одлучних завереника, која делује у позадини узавреле гомиле, брзо и ефикасно“ преузима власт. Црни хумор, или још горе. Вук се једва са Дорћола са „завереницима“ пробио кроз цеви аутомата и врхове бјажонета до Трга Слободе, где се латио мегафона и балкона. И стао пред часне и честите. А Богдан(и) га терају у легалу, у бункер. Он је био заузет. У њему је чучао вођа. И слао своје псе, коње, тенкове и хеликоптере... на народ и то исти онај народ — који нико не сме да бије. Куга, него шта.

Али, круна Богданове оптужнице јесте: „Оног дана када Београд хтедне да буде Праг, све ће бити брзо одлучено“ — понавља Вука Драшковића. И, циник се овде не зауставља, него Вуковом хуманом позиву часним људима, измишља и додаје свој крвави и каже:

„Ваљда је хтедноу да каже Букурешт?“

Радисав: Ово отровно перо назива „вандалима“ и разбојницима оне који су, по њему, „моткама и каменицама разбили Београд“, „а прекијуче нуди(е) свеће и цвеће“, док оне који су, гледао сам на лицу места, људима разбијали главе — не помиње. Присетимо се да су ти „вандали“ поздрављали тенковима СС (српских социјалиста) у Улици „Српских владара“ (И овде нам подвалише. Чим нас узјаше — себи улицу додоше).

„Али, нико не може, као Вук, да се клања жртвама за које је одговоран, да место убиства проглашава светим“, пише Радисав. Злобуји Радисаве. Милош је Карађорђеу, жртва, подигао цркву покајницу. Патријарх српски г. Павле је са црквеним великодостојницима, у недељу, 10. марта 1991. у Саборној цркви у Београду служио парастос обојици погинулим: и милиционеру Недељку и студенту Бранимиру. Није чинио раздор. Хоћеш ли и ово да забраниш и оскрнавиш? Српски комунисти, и, где год су записали, ту су себи плочу дали и ту се и њој, као светињи, клањали. Али, нама забрањују да се клањамо и помене чинимо онима на стотине хиљада који су побили да би власт освојили.

Радисав, даље, оптужује Вука да је „припремао растурање Југославије, кад је црвену звезду заменио кокардом“... Богу хвала, ако је Вук ово последње учинио. Само подвала и лажи. СК (српски комунисти) су растурили и Краљевину Југославију и СФРЈ, а растурише и СеРЈу. Док се само највеће будале и даље држе: „Петорога против Бога!“. Петорога је, у овом сличају, симбол смрти, а Бог живота.

„Затим, кад су Србе напали фундаменталисти и усташе, кад смо им помагали да се одбране од геноцида, кад се морало ратовати, Драшковић — као раније кад је променио идеолошку боју, од комунисте постајући четник — грунуо „миротворством“ — вели Радисав.

Радисав „брани од геноцида“ Србе западно од р. Дрине, док оне источно од ње, својим текстом геноцидног карактера духовно уништава — јер су неистомисљеници. Нити је Вук, нити сам ја, нити су чланови СКЈ „променили идеолошку боју“, него их је врх СКЈ издао и оставио на целиду а он као куга, после негашеног креча и воде — нестало. Грунуо их Господ Бог у мутну Дрину, на којој са оружјем у руци и уз помоћ светских злочинаца, које су то довели и поставили — спроводе своје „миро-творство“, бројећи залагаје хлеба који одлазе жртва, више од седам месеци.

Описује (нам) Радисав Вукову природу и закључује да Вук... увек потврђујући своју ексцесну природу“. Значи, оваква једна природа, спречава Радисава(е) да закључе мир. Опростите ми и Вуче и читаоци, ово се код оне радње, каже: Рђавом к... и длаке сметају!

Дакле, видели смо, укратко, двојицу „демократу“ са отровним пером у руци, јуришнике с паролом: „Завади па гледај!“. Радисав је, заиста, одавно „откачен“ од јата.

И, тако они „служе“ отачаству и народу!

**Милован Радисављевић
Гарашанин
Жарково**

НЕ АГИТУЈЕМО ПРОТИВ РАЂАЊА

(Не агитујемо против рађања,
„Политика“, 22.03.1995.г.)

Будући да сам и сам у средствима јавног информисања изразио своје негодовање поводом Божићне посланице, згражавајући се особито над несрећним и неспретним поређењима, као и над допуским и непотребним масакром душа већ увевљених мајки које су синове јединце изгубиле у последњем, сада је то већини јасно, потпуно бесциљном рату, приморан сам да реагујем на писање др Суцума које је „Политика“ објавила 22. марта у рубрици „Погледи“.

У свом чланку др Суцум неумесиво јуриша на ветрењаче. Он измишља ратоборне, искључиве и нетолерантне људе који су против рађања деце (?) и који свако другачије мишљење дочекују „на нож“. Он се чуди што су се такси људи појавили баш сада, „у време угрожености српског народа“. Околности да сам и ја у имагинацијама др Суцума један од таквих „ратоборних“ и „искључивих“ људи, намеће моралну обавезу (за коју ће, надам се, и уредник имати разумевања) да јавности и др Суцуму објасним своје ставове.

Морална (не)утемељеност Посланице Тврдња др Суцума да је Посланица у делу који говори о „белој куги“ и „чедоморству“ (термин је сасвим неадекватно употребљен) молба и апел упућен женама да више рађају и да се у њој не прети казном, напосто није тачна. Претња женама, који су у стицају разних околности морале да изврше побачај, у Посланици се износи на начин који био могао бити предмет анализе читавог тима психолога и на граници је нечега што би се могло назвати злоупотребом верских осећања.

Зар ико разуман може да помисли да се жене психолошкој и физичкој трауми побачаја излажу тек онако, из обести и без неких стварних, објективних, реалних и неумољивих разлога? Додавати тој психолошкој трауми имагинарну причу како ће их њихова нерођена деца код Свеправедног Судије дочекаати са прекором, замерајући што нису могла угледати или осетити светлост сунца, представља у суштини преузимање прерогатива Свевишњег или Свеправедног Судије од стране оних који ту причу причају, а то је нешто што се, уз сва уважавања, не може дозволити ни највишем свештенству било које цркве, нити би образвано и одговорно свештенство имало храбрости да на себе преузме ту улогу.

На овај начин не тако наивна прича из Посланице поприма елементе озбиљне психолошке тортуре која допуским оптерећује већ рањену психу жене и сасвим извесно представља запрећену казну. Прича је, наравно, сасвим измишљена, јер нико од уважених црквених великодостојника који су Посланицу потписали, не може знати какву казну или милост Свеправедни Судија припрема за свакога од нас, или за свакога од њих, па се због тога ова измишљена прича приближава злоупотреби верских осећања.

Да ли ће било која мајка у овом тренутку, уз тешке психолошке и физичке трауме уништити део свог живота или ће охоло, осиона и безобзирна држава, у неком од својих бесциљних ратова, то учинити после двадесет година са одраслом особом и какви су морал-

ни аспекти једног и другог чина, питања су која би морала да заокупљају свест високог свештенства наше Цркве. Ако је свака безобзирна држава и свака тоталитарна власт од Бога, ако Црква нема речи осуде за такву власт и државу, одакле јој онда морално право да измишљеним причама унесрећује и онако унесрећене и немоћне душе поданица те државе?

Ако се вратимо реалности и неумољивим чињеницама да од наше Цркве нисмо чули речи прекора упућене силницима који су народ довели у садашње стање, да се — уз часне изузетке — сваки црквени обред добро наплаћује најчешће у немачким маркама, онда се нашој свести при читању Посланице неодољиво намеће појам „половање“ и постаје нам савршено јасно да она никако не може бити истински и стварни допринос наше Цркве повећању стопе natalитета.

Морални аспекти неморала

Добро је што нам др Суцум у свом тексту говори о моралним аспектима побачаја и што смо из његовог чланка сазнали да људски заметак у западним земљама има правни субјективитет и своја права. Није добро што нам др Суцум о томе пише у земљи у којој се од основних људских права често прави лакрдија и што та права нису предмет интересовања др Суцума. Није добро ни то што овај текст неће бити објављен у листу који је објавио текст др Суцума, али је све то у савршеном складу са нашим балканском, идеолошки оптерећеном варијантом људских права.

О наводној брзи државе за породицу илузорно је и говорило. То најбоље знају мајке које су већ доста дуго за време прородилског боловања кажњене до крајности умањеним личним примањима. Сама себи ова држава је највећа, једина и прва брига.

Закључак др Суцума да се сиромаштво користи „као изговор и аудит у кампањи за алстиненцију рађања“ је најобичније бацање прашице у очи нашој јавности, јер је сасвим извесно да таква кампања ЗАИСТА НЕ ПОСТОЈИ. Његово позивање на светска искуства која потврђују да су сиромашна друштва „бржа у репродукцији“ показује једино жалосно непознавање или свесно неповезивање чињеница.

Констатација о брзини репродукције у сиромашним друштвима је сасвим тачна, али др Суцуму измиче из вида чињеница да смо ми друштво које је НАГЛО ОСИРОМАШИЛО и да се стање свести и психолошки ресурси таквог друштва не могу поистовећивати са истим параметрима у друштвима која су била и сада јесу сиромашна. Да ли је ова омашка др Суцум случајна, намерна или злонамерна?

Предлажем др Суцуму да притегне узде својој Розинанти, а врх свога копча (пера) окрене према државним мехурима сапунице. Када ти шарени мехури буду пукли, мајки Србији и мајкама Србије неће више бити ни потребна било каква Посланица. Србија ће оживети, у њена „наручја света“ вратиће се многи који су не богатство већ живот достојан човека потражили ван њених граница, поново ће загрејати весели дечки гласићи у сада напуштаним школама и опет ће у Србији бити више колевки него гробова.

За овај свети циљ вреди жртвовати и мој и живот др Суцума, али такве жртве за сада нису неопходне. Довољно би било да врхом свога пера свако вече прободемо шарене балоне сапунице које ТВ Бастиља растура широм Србије. Када се тог најпречег и начаснијег посла прихвати интелектуалци Србије, др Суцум и високо свештенство наше Цркве, наступиће крај колективног самоубиства народа, а то је оно чему сви тражимо.

У Смедереву, 24. 03. 95.

**Др Милош Ивковић, лекар спец.
Смедерево**

**НАРУЦБИНЕ СЛАТИ НА АДРЕСУ ИЗДАВАЧА:
„СРПСКА РЕЧ“, БЕОГРАД, УЛ. ВУКА КАРАЏИЋА 8, ИЛИ НА
☎ 011/628-242, 620-891, 625-937.
УПЛАТУ ИЗВРШИТИ НА ЖИРО РАЧУН 40801-603-4-27562
(УЗ ОБАВЕЗНО ПРИЛАГАЊЕ ЈЕДНЕ КОПИЈЕ УПЛАТНИЦЕ)**

1. Вук Драшковић: НОЋ БЕНЕРАЛА — Роман према ком нико није равнодушан. Књига коју воле или у коју пуцају. Најбољи Драшковићев роман.

(40 динара)

2. Миленко Вучетић: ПОЖАР У БАРУТАНИ — Драматична хроника наших државних, националних, политичких идеолошких, социјалних, културних и моралних супротива.

(35 динара)

3. Александар Баљак: КРВАВИ ПРОВОД (афоризми) — Мајстор и маг модерног афоризма, Баљак чини овом књижном формом више него многи други студијама, есејима и социолошким расправама.

(25 динара)

4. Александар Чотрић: ДАЋЕМО МИ ВАМА ДЕМОКРАТИЈУ (афоризми) — Прави израз сажетог, критичког, убојитог гнева, побуна против глупости, заблуда и политичког терора у чијем смо окружењу.

(20 динара)